

Amatérské **RADIO**

ŘADA A

ČASOPIS
PRO ELEKTRONIKU
A AMATÉRSKÉ VYSÍLÁNÍ

ROČNÍK XXX/1981 ČÍSLO 6

V TOMTO SEŠITĚ

Náš interview	1
Program celé společnosti	2
Součástky levnější	3
Důstojník z Martiniku	3
Čtenáři se ptají	4
Zkušenosti s nákupem radiosoučástek R 15	6
Elektronická hra	8
Jak na to?	10
Trampkít	12
Programování v jazyce BASIC (pokračování)	15
Soupravy RC s kmitočtovou modulací (pokračování)	19
Seznamte se s elektronickým bleskem T 327	22
Zvětšení výstupního napětí stabilizátoru řady MH78	23
Reproduktorové soustavy s elektronickými výhybkami	24
Z opravářského seřfu	26
Papírový počítač a možnosti jeho využití	27
Náhradní zdroj pro číslíkové hodiny	29
Četli jsme	30
Inzerce	31

Radioamatérský sport uprostřed časopisu na příloze

AMATÉRSKÉ RADIO ŘADA A

Vydává ÚV Svazarmu ve vydavatelství NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 133 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7. Zastupující šéfredaktor Luboš Kalousek, OK1FAC. Redakční rada: K. Bartoš, V. Brzák, RNDr. V. Brunnhöfer, K. Donát, A. Glanc, I. Harminc, M. Háša, Z. Hradský, P. Horák, J. Hudec; ing. J. T. Hyan, ing. J. Jaroš, doc. ing. dr. M. Joachim, ing. J. Klábal, ing. F. Králík, RNDr. L. Kryška, ing. E. Mčík, V. Němec, K. Novák, RNDr. L. Ondříš, CSc., ing. O. Petráček, ing. E. Smutný, doc. ing. J. Vackář, laureát st. ceny KG, ing. J. Zima. Redakce Jungmannova 24, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51 až 7, Kalousek, ing. Engel, Hofhans I. 353, ing. Myslík, Havlíš I. 348, sekretariát I. 355, ing. Smolík I. 354. Ročně vyjde 12 čísel. Cena výtisku 5 Kčs, pololetní předplatné 30 Kčs. Rozšiřuje PNS, v jednotlivých ozbrojených sil vydavatelství NAŠE VOJSKO, administrace Vladislavova 26, Praha 1. Objednávky přijímá každá pošta i doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS, vývoz tisku, Jindřišská 14, Praha 1. Tiskne NAŠE VOJSKO, n. p., závod 08, 162 00 Praha 6, Liboc, Vlastina 710. Inzerce přijímá vydavatelství NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, I. 294. Za původnost a správnost příspěvku ručí autor. Redakce rukopis vrátil, bude-li vyžádán a bude-li připojena frankovaná obálka se zpětnou adresou. Návštěvy v redakci a telefonické dotazy po 14. hodině, C. index 46 043. Rukopisy čísla odevzdány tiskárně 2. 4. 1981. Číslo má podle plánu vyjít 26. 5. 1981. © Vydavatelství NAŠE VOJSKO, Praha

NÁŠ INTERVIEW

s Karlem Součkem, OK2VH, předsedou MĚNV v Tišnově, státním trenérem a vedoucím komise rádiového orientačního běhu ÚRRA, nositelem nejvyššího vyznamenání Svazarmu „Za brannou výchovu“, o plnění volebního programu za minulé volební období a přípravě volebního programu pro letošní volby.

Mohl bys našim čtenářům přiblížit problémy kolem volebních programů?

Volební program šesté pětiletky jsme jako národní výbor splnili. Naši občané mají zájem především o ty části volebního programu, které se týkají budování města a akce Z. Zajímá je výstavba ve všech možných formách, mají zájem, co se postaví ve městě nového dodavatelským nebo jiným způsobem. Při hodnocení volebního programu nemůžeme brát v úvahu jenom otázku výstavby, ale i otázku politickovychovné části a části organizačorské. Tyto dvě části se nám podařilo naplnit na úseku názorné agitace, tj. ideologického působení směrem k občanům. I na úseku civilní obrany a jednotného systému branné výchovy jsme dosáhli dobrých výsledků a v rámci okresu jsme hodnocení mezi nejlepšími. V části volebního programu se o politickoorganizačorské práci mluví, co poslancek aktiv včetně pracovníků udělá pro to, aby se občanům ve městě líbilo a dobře se jim žilo. To znamená řešit otázky služeb, obchodu, zdravotnictví a sociální péče. Například bylo otevřeno zubní středisko, kde je sedm křesel a komplexní služba včetně techniky, kterou nemá žádné jiné město na okrese Brno-venkov. Museli jsme přistoupit k nepopulárnímu řešení zdravotnictví v Tišnově tím, že jsme před dvěma roky přestěhovali ústav zdraví do náhradních prostor, abychom mohli zahájit rekonstrukci komplexní polikliniky se všemi službami. Podařilo se nám v akci Z také vybudovat díla za 16,7 miliónů korun. Je to nejvíce za poslední období.

Co všechno se skrývá za touto hodnotou?

V šesté pětiletce bylo dáno do užívání 680 bytových jednotek. Je ke škodě, že někteří občané, kterých se tato otázka přímo netýká, nedokáží ocenit úsilí našeho socialistického zřízení pro řešení bytové otázky, ať už byty komunálními, družstevními nebo podnikovými. Mimo různé komunikace a kanalizace byl dokončen Domov soustředěně pečovatelské služby v hodnotě 5 miliónů korun, ve kterém je 28 lůžek. V něm se soustřeďují přestárlí občané. Mají zde pečovatelskou službu včetně stravování. Dále jsme dokončili prodejnu zeleniny a novou poštu na sídlišti Pod Klucaninou v hodnotě díla 1,8 miliónů korun, v roce 1980 jsme otevřeli novou prodejnu masa v hodnotě 750 000 Kčs a 5. prosince jsme otevřeli školku pro 120 dětí, jejíž stavba byla hrazena ze sružených prostředků tišnovských organizací. Tim, že jsme otevřeli tuto školku, podařilo se nám vyřešit otázku předškolní výchovy dětí. K dalším akcím, které jsme dokončili, bylo to sociální zařízení se sálem pro Sokol v Předklášteří. dále uvedení do provozu nové sauny a řada komunikací, kanalizací atd. Mimoto se nám podařilo zařadit do akcí

Karel Souček, OK2VH

Z kabelovou přípojkou na naše vysílací středisko, kde bylo vybudováno dílo v hodnotě 270 000 korun, kterou financoval z části Krajský výbor Svazarmu a z větší části městský národní výbor. Tato akce dokončovala vysílací středisko, které jsme vybudovali jako radioamatéři – svazarmovci v předminulém volebním období v akci Z. Dále jsme začali stavět sportovní areál Svazarmu. Po jeho úplném dokončení v této pětiletce bude tento areál sloužit všem základním organizacím Svazarmu, všem odbornostem včetně autoškoly pro jejich činnost.

Pokud si vzpomínám, dělali jste některé akce na počest V. sjezdu Svazarmu?

Pokud se týká té kabelové přípojky, dlouhé asi 1,5 km, tam byl skutečně závazek a také sjezdu jsme hlásili jeho splnění. Na akci se podíleli všichni členové naší organizace i já, pokud jsem zrovna ne-sezdával nebo nevítal nové občanky do života.

A jaký je volební program pro příští období?

Podle usnesení stranických a státních orgánů jsme se stali střediskovou obcí a k našemu městu přibýlo dalších sedm obcí a tím přibýlo i více práce především aparátu, ale i voleným funkcionářům. Dnes má Tišnov 12 250 občanů. Tento způsob integrace není dokončen a měli bychom ještě přibrat další obce a s nimi větší starosti. Proto nás v sedmé pětiletce čekají velké úkoly. Dochází k určitým finančním úsporným opatřením pokud se týká investiční výstavby. I když všechna čísla a ukazatelé nejsou ještě v polovině unora pevně stanoveny, my všichni věříme, že naše socialistické zřízení je schopno zajistit takové prostředky, které by dokázaly uspokojit naše občany.

Naším hlavním úkolem bude naplňování volebního programu, jak jsme ho předkládali našim voličům před volbami. Mezi hlavní patří řešení otázek našeho školství. V současné době máme takéové problémy, že 12 tříd vyvážíme denně autobusy do okolních obcí a děti se opět vrací na stravování do města. U škol to někdy vypadá jako na autobusovém nádraží. Proto našim hlavním úkolem je včas postavit novou základní školu s 27 třídami. Věříme, že za pomoci nadřízených orgánů se nám to podaří. Jsou ještě další problémy s rozšiřováním obchodní sítě. Do konce roku 1982 by mělo být dokončeno vybudování textilního nákupního střediska, kde se soustředí prodej textilu, oděvů

a obuvi v hodnotě 7,5 milionů korun. Některé z těchto akcí jsou prováděny dodavatelským způsobem a přitom se naši občané rádi iniciativně zapojují do budovatelské práce. Bude to v první řadě vybudování víceúčelové sportovní haly a s tím i dalšího komplexu, který uzavře tělovýchovné zařízení, které po dokončení bude sloužit především využití mládeže. Ještě bych se chtěl vrátit k iniciativě občanů při stavbě a budování areálu Svazarmu, kde úzce spolupracujeme se všemi základními organizacemi Svazarmu a především s organizací automotoklubu, jehož členové se stávají garanty výstavby, která bude dokončena v této pětiletce a stane se v areálu Svazarmu součástí velkého tělovýchovného zařízení včetně stadiónu.

Tolik tedy o hlavních rysech našeho volebního programu. V žádném případě však nemůže tento nástin vyjádřit všechno, co hodláme v našem městě za brigádnické pomoci občanů vybudovat, jak chceme zlepšovat životní podmínky občanů, jak chceme zlepšovat životní prostředí, jak chceme zlepšovat služby, zdravotnické a sociální zařízení. Volební program obsahuje hodně stránek, není to dogma, ale lze ho upravit podle momentálních podmínek, které nás nejvíce bolí. Pochopitelně, za předpokladu, že tyto záměry budou ekonomicky podloženy a podpořeny i zájmem celého širokého kolektivu občanů.

Já osobně se domnívám, že zájem občanů stoupá proto, že děláte pro ně dobré služby?

Pochopitelně, občané kvitují především akce, které se jich přímo dotýkají a se kterými se denně dostávají do styku. A naší snahou to opravdu je. Například po dohodě s Vládním výborem pro cestovní ruch budeme budovat lyžařský vlek a sjezdovku s umělou skluznicí. Tak jako na jedné straně starší občané uvítali stavbu soustředěné pečovatelské služby, tak zde naopak bude podchycen zájem mládeže a střední vrstvy na budování této akce. Je to jeden z vkladů o podchycování mládeže do tělovýchovy a tím bude plněn i jeden z bodů Jednotného systému branné výchovy obyvatelstva.

Protože jsem poslancem za společenskou organizaci Svazarm v Tišnově, bude mým úkolem sledování budování a dokončení tohoto svazarmovského areálu. Je v tom pochopitelně řada problémů, i když už jsme začali. Finančních prostředků není nadbytek, ale svazarmovci, kteří musí být garanty této svépomocné akce, budou mít určitě hodně starostí. Mým úkolem bude jim pomáhat. Budou to úkoly spojené s odkanalizováním, vyjímáním z půdního fondu a různé úspory, kterých je třeba dosáhnout. Pro tuto akci jsme zakoupili nákladní auto, abychom šetřili náklady za dopravu a mohli v rámci přidělených prostředků udělat maximum.

Chtěl bych se ještě vrátit k původnímu předmetu našeho interview. Soudruhu tajemníku MěNV, povězte, prosím, našim čtenářům, jak pomohl s. Souček národnímu výboru jako svazarmovec?

Já bych to uvedl trochu jinak. On je za Svazarm poslancem národního výboru v Tišnově. Byl zvolen na ustavujícím zasedání jako předseda národního výboru a ve své funkci pracuje první volební období. Pracuje již delší dobu ve funkci poslance, od roku 1957 jako člen komise kulturně-školní, potom jako místopředseda národního výboru, z čehož vyplývá i jeho

PROGRAM celé společnosti

Před nedávnem, ve dnech 6. až 10. dubna, se konal v Praze XVI. sjezd Komunistické strany Československa, který tvůrčím způsobem uplatnil marxistickoleninské učení jak při hodnocení toho, čeho bylo dosaženo, tak při tvorbě programu pro léta 1981-1985. Byl pro něj příznačný duch semknutosti strany, jednoty strany a lidu, internacionalismu, národnosti, kritičnosti, stejně jako pocit jistoty a víry ve vlastní síly.

Jednání a závěry sjezdu se setkaly s živým, pozorným zájmem nejširších vrstev naší veřejnosti. Na jeho adresu došly tisíce pozdravů, hlášení o splněných závazcích a o přijetí závazků nových. Za nimi stály postoje a činy milionů lidí. Značné pozornosti se těšil sjezd v bratrských socialistických zemích i mezi pokrokovou veřejností celého světa.

S úpřimným potěšením jsme uvítali delegace 114 komunistických a dělnických demokratických stran a pokrokových hnutí ze všech částí světa. S obzvláštní radostí jsme uvítali na sjezdu vedoucí delegace KSSS a nejvyššího představitel SSSR, velkého přítele našeho lidu, dvojnásobného hrdinu ČSSR, předního bojovníka za věc socialismu, komunismu a míru na světě, vynikajícího činitele mezinárodního komunistického a dělnického hnutí, generálního tajemníka ÚV KSSS a předsedu prezidia Nejvyššího sovětu SSSR soudruha Leonida Iljiče Brežněva. - Byla to dosud největší účast zahraničních hostů na sjezdech naší strany.

XVI. sjezd se tak stal velkou manifestací proletářského a socialistického internacionalismu, demonstrací těsné spjatosti naší strany a naší země se světovým socialistickým společenstvím, mezinárodním komunistickým hnutím, protimperialistickým bojem v celém světě. Byl současně i potvrzením neměnnosti našich internacionálních závazků, potvrzením, že internacionalismus chápe naše strana jako vůdčí princip své činnosti.

Práci XVI. sjezdu KSC výrazně ovlivnil svými závěry XXVI. sjezd KSSS, s nimiž se čs. komunisté plně ztotožňují. Vyjádřilo to plně i samo přijetí; jehož se u nás dostalo delegaci bratrské KSSS v čele s L. I. Brežněvem. Pro náš lid je štěstím, že při

budování socialistické společnosti se může opírat o společný postup a součinnost s lidem Sovětského svazu a dalších socialistických zemí.

- Před tváří všeho našeho lidu a našich zahraničních hostů vyjádřila naše strana neochvějnou vůli jít dále důsledně leninskou cestou, rozvíjet revoluční odkaz své šedesátileté historie.

Sjezd splnil úkol, který si předsevzal: vypracoval a schválil program organicky navazující na linii XV. sjezdu a pokračující v budování rozvinuté socialistické společnosti. Schválil činnost a postup ÚV KSC při uskutečňování programu XV. sjezdu KSC. Schválil zprávu o činnosti strany a vývoji společnosti od XVI. sjezdu KSC a dalších úkolech strany, přednesenou generálním tajemníkem ÚV KSC soudruhem G. Husákem, jako závaznou politickou linii pro další období budování rozvinuté socialistické společnosti v Československu.

Sjezd uložil všem stranickým orgánům a organizacím, komunistům ve státních, hospodářských a společenských orgánech a organizacích a institucích důsledně uskutečňovat politickou linii vytyčenou XVI. sjezdem KSC ve všech oblastech života naší společnosti.

Dále schválil Zprávu o činnosti ústřední kontrolní a revizní komise Komunistické strany Československa.

XVI. sjezd strany projednal Zprávu o hlavních směrech hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981-1985, přednesenou soudruhem Lubomírem Štrougačem, schválil Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981-1985.

Komunisté nebojují o lepší zítřek sami pro sebe, pro sebe nebudují ani socialistickou společnost. Strana nemá ve své činnosti vyššího cíle, než je blaho všeho pracujícího lidu. To je hluboký smysl cesty, kterou naše strana za šedesát let ušla. Komunisté bojovali a budovali, bojují a budují s vědomím, že socialismus je nejvlastnější věcí lidu, že lid je tvůrcem všech hmotných a duchovních hodnot. Také program XVI. sjezdu bude sloužit všemu lidu, dělníkům, rolníkům, pracující inteligenci, všem národům a národnostem naší vlasti. Je programem činnosti

dobrá práce v nynějším funkčním období. Je až udivující, že stačí na tu svoji práci vzhledem k povinnostem k národnímu výboru nebo Svazarmu, jako státní trenér a podobně. Za jeho funkční období se národní výbor dostal v soutěži národních výborů v r. 1979 na 2. místo v okrese Brno-venkov, ve třetích velikostních skupinách měst. V r. 1980 to bylo již první místo.

A pokud se týká jeho povahy, je skromný, čestný, mezi lidmi i mezi poslanci národního výboru je oblíbený. Pracuje ještě v dalších funkcích, v městském výboru strany jako hospodář apod. Mohl bych to tak v kostce shrnout, má všechna P pro funkci předsedy městského národ-

ního výboru a stačí i při této odpovědné funkci vykonávat všechny potřebné věci pro Svazarm.

Co říci k hodnocení, které k práci s. Součka vyslovil tajemník MěNV v Tišnově s. Ladislav Špaček? Jen poděkovat poslanci a předsedovi MěNV s. Karlovi Součkovi a popřát nám všem, abychom takovéhoto svazarmovských funkcionářů měli více, aby ve volbách byl zvolen za poslance další Součkové. Aby Karlovi, mistru sportu, vydrželo dlouhou zdraví a aby byla oceněna jeho dobrá práce v oboru rádiového orientačního běhu i výsledky v prvním mistrovství světa loni v Polské lidové republice.

Rozmlouval ing. F. Smolík, OK1ASF, zasloužilý trenér

všech státních a společenských orgánů a organizací, tedy i naší branné organizace – Svazarmu.

* * *

Soudruh Husák ve svém sjezdovém vystoupení ukázal, že hlavním cílem politiky strany pro příští období je udržet a zkvalitňovat dosaženou životní úroveň obyvatelstva a upevňovat jeho sociální jistoty v souladu s výsledky, kterých dosáhneme v rozvoji národního hospodářství.

Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR na léta 1981–1985 je dokumentem, který počítá s tím, že objem vytvořeného národního důchodu se za období 7. 5LP zvýší o 14 až 16 procent, při průměrném ročním vzestupu průmyslové výroby o 3,4 až 3,7 procenta a zemědělské výroby o 2 procenta.

Charakteristickým rysem jmenovaného dokumentu je, že předpokládá potřebný vzestup národního důchodu při nižším tempu růstu výrobní spotřeby; je založen na vyšším zhodnocování všech zdrojů použitých v celém hospodářství. V úsilí o vyšší efektivnost musíme v sedmé pětiletce především dosáhnout výrazně lepších výsledků při zhodnocování surovin, energie a materiálů. Daleko účinněji je třeba využívat základních prostředků, v řídicí a plánovací práci zpřísnit režim, včetně toho, že novou výstavbu lze připustit jen tehdy, bude-li podán důkaz o optimálním využití stávajících kapacit. Uvádění požadavků Souboru opatření... by mělo vést k vyššímu využívání základních fondů, k promyšlenějšímu a úspornějšímu investování. Je třeba též lépe hospodařit s pracovními silami. Významnou pozornost je třeba věnovat organizaci výroby i podstatnému zvýšení kvality výrobků.

V příštím pětiletí musíme důrazněji uplatňovat vědeckotechnický pokrok. Je-

nutné, aby při změnách struktury naší ekonomiky byly uplatňovány a respektovány objektivní tendence technického pokroku. To znamená postupně urychlovat rozvoj odvětví, oborů i výrobků méně náročných na surovinové a energetické zdroje, ale o to náročnějších na vklad vysoce kvalifikované a tvůrčí práce. Proto je kladen ve směrnicí důraz zejména na urychlení rozvoje elektrotechniky, zvláště mikroelektroniky, jejíž široká aplikace v kombinaci s dalšími progresivními kompletačními prvky povede k rozvoji automatizace v průmyslu, dopravě, spojích, stavebnictví i dalších oblastech. Již v současném období je připravován dlouhodobý program rozvoje elektroniky, který má obsahovat jak řešení základních problémů tohoto odvětví ve výzkumu, v mezinárodní spolupráci, zejména se Sovětským svazem a dalšími socialistickými státy, v posílení výrobních kapacit, tak i program zavádění elektroniky do jednotlivých odvětví národního hospodářství.

Hlavní směry hospodářského a sociálního rozvoje ČSSR ukazují cesty ke zvýšení efektivnosti v investiční výstavbě, k posílení exportní schopnosti naší ekonomiky, úkoly při zkvalitňování životní úrovně, úkoly palivoenergetické základny, jednotlivých průmyslových odvětví, dopravy a spojů. Značná pozornost je věnována rozvoji zemědělsko-potravinářského komplexu. Zvláště pak se zabývají uplatňováním Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství.

Program, vytyčený XVI. sjezdem naší KSČ je náročný, ale reálný. Opírá se o stále se prohlubující sepětí strany a lidu. Je programem celé naší socialistické společnosti.

J. Kopecný

SOUČÁSTKY LEVNĚJŠÍ

Více než 500 druhů polovodičových součástek-diod, tranzistorů a integrovaných obvodů – je v současné době zařazeno do sortimentu vnitřního obchodu. Elektronika si získává mladé lidi, rozvíjí se zájmová činnost ve Svazarmu, v pionýrských domech, ve školách a také doma. Přesto však prodej součástek v maloobchodní síti vykazoval v poslední době pokles. Jak ukázaly zkušenosti obchodních organizací OPZ, TESLA ELTOS a PRIOR, byla příčina zejména ve vysoké úrovni maloobchodních cen.

Úroveň maloobchodních cen diod, tranzistorů a integrovaných obvodů (výrobní obory 372 a 373) z počátku t. r. platila od 1. 1. 1972. V průběhu následujících let byla u uvedených oborů provedena úprava maloobchodních cen, a to k 1. 1. 1977 a k 1. 1. 1979. Ve srovnání s rokem 1972 se celková úroveň maloobchodních cen snížila asi o 75 %.

Vzhledem k tomu, že obory 372 a 373 patří mezi rozvojové, rychle se u nich projevuje vědeckotechnický pokrok a přínosy nových technologií s vysokou obměnou sortimentu. Maloobchodní ceny součástek se však

před úpravou, provedenou k 1. 4. 1981, odchylovaly od maloobchodních cen až několikanásobně. To se projevovalo nejen na prodeji součástek, ale i v účtování záručních oprav finálních výrobků, při nichž jsou tyto součástky fakturovány výrobcům v maloobchodních cenách. Přenesení je samozřejmě touto cestou omezen i rozvoj polytechnické výchovy mladých lidí v této oblasti.

Na základě uvedených skutečností a požadavků Federálního ministerstva elektrotechnického průmyslu a požadavků vnitřního obchodu byla k 1. 4. 1981 Federálním cenovým úřadem schválena úprava maloobchodních cen součástek. Provedenou cenovou úpravou se snížila úroveň maloobchodních cen diskretních polovodičových součástek a integrovaných obvodů asi na polovinu. Bližší podrobnosti o nových cenách jednotlivých typů jsou uvedeny v tomto čísle Amatérského radia.

Pracovníci obchodu předpokládají, že se provedená úprava maloobchodních cen projeví asi v 50% zvýšení prodeje. Důležitější však je, že amatéři dostanou součástky levnější.

1881-1981

V. Důstojník z Martiniku

Pátou a poslední jednotkou elektrické veličiny, přijatou na I. Mezinárodním elektrotechnickém kongresu v Paříži 1881, byl coulomb, jednotka elektrického náboje, definovaná jako náboj, přenesený proudem 1 A za 1 s a nazvaná na počest francouzského fyzika Charlese Coulomba (žil v letech 1736 až 1806).

Coulombovo jméno bylo zvoleno z toho důvodu, že Ch. A. Coulomb má díky svému objevu vztahu, který určuje velikost přitažlivé nebo odpudivé síly mezi dvěma elektrickými náboji nebo magnetickými póly, rozhodující zásluhu na vzniku elektrostatiky jako vědní disciplíny.

Coulomb vystudoval v Paříži matematiku a přírodní vědy a vstoupil do armády. Devět let velel jako důstojník při stavbě vojenského opevnění na ostrově Martiniku. Po návratu do Francie v roce 1776 se začal věnovat výzkumu elektrostatických jevů. Ještě před tím, než sestrojil tzv. Coulombovy torzní váhy, pomocí nichž stanovil (r. 1785) svůj zákon o vzájemném působení dvou elektrických nábojů nebo magnetických pólů, musel podrobně prozkoumat také zákony tření a kroucení. Výsledky své práce popsal Coulomb téhož roku v pojednání Recherches théorétiques et expérimentales sur la force de torsion et sur l'élasticité des fils de métal.

Fotografie bysty Ch. A. Coulomba

Coulombem končíme ríš krátký seriál 1881–1981, jehož účelem bylo připomenout, že některé jednotky elektrických veličin už používáme sto let. Další elektrické a magnetické jednotky byly přijaty až na pozdějších mezinárodních elektrotechnických kongresech a při vhodné příležitosti je rovněž připomeneme.

Literatura k seriálu:

The Engineer, roč. 1881

Faraday, M.: Svíčka, Praha, Pecl 1912

Koryta, J.: Michael Faraday, Praha, Orbis 1972

Lenard, P.: Velcí přírodopytci, Praha, Orbis 1943

Malikov, S.: Mezinárodní a absolutní praktické elektrické jednotky, Praha, Přírodovědecké vydavatelství 1951

Šindelář, V.; Smrz, L.: Nová měrová soustava, Praha, SNP 1968

Zprávy spolku architektů a inženýrů v království Českém, roč. 1881, 1882

ČTENÁŘI SE PTAJÍ

Od čtenářů jsme dostali dotazy ke dvěma starším článkům, uveřejněným v AR: týkají se teplotních čidel. Protože by tato otázka mohla zajímat i další radioamatérské konstruktéry, uveřejňujeme text dopisů i s odpovědí autora.

Vážená redakce,

při stavbě „Přesného termostatu“ z AR č. 8 z roku 1979 jsem přišel na to, že platinové měřící odpory, které slouží jako teplotní čidlo nelze nikde sehnat. V odborných prodejnách TESLA o těchto měřících odporech vůbec nic nevědí. Prosím tedy, jestli byste mi nemohli sdělit, kde si mám tyto měřící odpory sehnat. V případě, že je nelze nikde sehnat, mám dotaz, jak bude vypadat obvod pro teplotní čidlo s použitím termistoru, termočlánku, diody apod. s uvedenými hodnotami daných součástek a jaká bude přesnost regulace s rozsahem teplot.

T. Laník, Fryčovice

Vážená redakce,

obracím se vás s touto prosbou. Rozhodl jsem se postavit si termostat pro akvária z AR A2/80. Narazil jsem však na velký problém, a to s termistorem. Není prakticky k sehnání. Byl jsem ve všech odborných prodejnách v Brně i v Uh. Brodě, kde je největší obchod s elektronickými součástkami. Půjčil jsem si katalog termistorů, ale typ 11NR15 tam vůbec neuvádějí. Prosím o sdělení, jakou hodnotu má uvedený typ a kterým typem ho lze nahradit. Myslím, že podobná situace v obchodech je i jinde, protože v čísle 1/81 jsem viděl inzerát na koupi tohoto termistoru. Doufám, že mi vyhovíte, je to jediná součástka, která mi chybí.

V. Nezdařil, Litentice

Vážená redakce,

v příloze vám vracím 2 dopisy s dotazy a sděluji vám, že bližší podrobnosti o termistorech 11NR15 jsou uvedeny v katalogu Pramet Šumperk (vydání 1974): Polovodiče, termistory (str. 125). V době, kdy byl článek psán, byly uvedené termistory k dostání v prodejně Melodie v pasáži Praha. V pozdější době byly k dostání údajně i ve výprodejích. Bohužel situaci v mimopražských prodejnách neznám.

Platinové měřící odpory jsou občas k dostání ve výprodejích. Přizpůsobení popisovaného termostatu pro termistorové teplotní čidlo je možné a stačí pouze na obr. 1 v uvedeném článku změnit podle použitého typu termistoru odpor R2 (popř. odpory R1 a P1). Pro správnou činnost je také nutno zaměnit vzájemně vývody 2 a 3 integrovaného obvodu IO2.

3 pozdravem
V. Payer

Pozn. red. Když jsme v redakci zkoušeli před časem (je to již více než rok) opakovanost konstrukce termostatu pro akvária, zkoušeli jsme zaměnit termistor 11NR15 za jiný typ, dostupnější. Z vyráběných typů jsme použili destičkový termistor z řady NR-E2, a to nejprve s odporem 1,5 kΩ při 25 °C (tj. typ NR-E2-1K5) a posléze s odporem 2,2 kΩ (NR-E2-2k2). S oběma typy bylo možno nastavit požadovanou teplotu, termostat měl pouze poněkud delší tepelnou setrvačnost, což pro daný účel není na závadu.

Oprava

V příspěvku Hodiny s IO, uveřejněném v AR A3 a A4/80 bylo několik chyb ve výkresech desek s plošnými spoji. Omlouváme se za to našim čtenářům a prosíme je, aby si tyto chyby opravili.

V AR A3/80 na str. 110 chybí krátký spoj mezi vývodem 5 integrovaného obvodu IO5 a spojnicí, napájející všechny IO napětím 4,8 V.

V AR A4/80 na str. 144 chybí propojení vývodů 10 a 11 u integrovaného obvodu IO1 a, obdobně jako na str. 110, krátký spoj mezi vývodem 5 integrovaného obvodu IO5 a spojnicí, napájející všechny IO napětím 4,9 V.

Redakce chválí

Koncem února jsme do redakce dostali dopis RNDr. Martina Kovala z Ostravy, který nám sdělil, že vlastní magnetofon Sonet B3, který mu, přes své stáří, dodnes koná dobré služby. Před nedávem mu však prakla pružina, vracející šoupátko chodu vpřed a ovládající přítlačnou kladku, takže pro tuto, v principu bezvýznamnou závadu byl magnetofon vyřazen z provozu.

Majitel marně po celé Ostravě tento náhradní díl sháněl, až v nouzi napsal do výrobního podniku, aniž příliš věřil v úspěch svého počínání. Po čtrnácti dnech však dostal z k. p. TESLA Přelouč dopis i s náhradními pružinami a přáním, aby mu přístroj i nadále dobře sloužil. Vyřizovala Vičková, podpis: Jiří Skoumal, vedoucí OTS.

Dr. Koval nás požádal o zveřejnění tohoto případu a připojil poděkování pracovníkům k. p. TESLA Přelouč za jejich příkladný postoj k zákazníkovi a přál by si, aby si z tohoto postupu vzali příklad i ostatní výrobci.

První schůzka uživatelů mikropočítače OHIO Challenger Superboard II

Dne 24. února 1981 uspořádala 650. ZO Svazarmu při Městské stanici mladých techniků Domu pionýrů a mládeže hl. města Prahy první schůzku uživatelů mikropočítače OHIO Challenger Superboard II v ČSSR. Schůzky se zúčastnily přes dvě desítky uživatelů tohoto mikropočítače. V úvodu přivítal přítomné M. Háša za MSMT, které seznámil s náplní činnosti stanice a zejména kroužku ky-

bernetiky a elektroniky. V další části vystoupili postupně všichni účastníci schůzky a informovali ostatní o hardwarovém a softwarovém vybavení jimi užívaných mikropočítačů OHIO Challenger Superboard II. V odborné části schůzky seznámil Z. Radouch, studující ČVUT – FEL, uživatele s vlastnostmi jím užívaného monitoru a s funkcemi SUPERMONITORU. V pracovní části byli zvoleni a pověřeni koordinací v oblasti software. Z. Radouch a v oblasti hardware ing. R. Hladík. Z diskuse vyplynula potřeba jednotné a kvalitní kopie vyměňovaných programů na kazetových páscích, tohoto úkolu se ujal ing. Sluka z Městské stanice mladých techniků v Plzni. Ing. V. Kraus se zavázal do příští schůzky připravit zpracovanou tabulku strojového kódu mikroprocesoru 6502. V diskusi byl také diskutován návrh uspořádat kurs strojového kódu a jazyka BASIC mikropočítače OHIO. Do příští schůzky se zúčastnění uživatelé dohodli připravit své novinky v hardware a software formou příspěvku zejména o způsobu připojení dálkopisu, popř. jiných periférií. Další schůzka se bude konat 28. dubna 1981 od 10.00 hod. v prostorách MSMT v Praze s tímto programem:

- úvod,
- kurs BASIC,
- jednotný zápis programů na kazety,
- příspěvky uživatelů o novinkách,
- diskuse,
- závěr.

R. H.

Několik čtenářů se nás dotazuje, kde lze zakoupit různé krystaly. Dotazem ve značkové prodejně TESLA v Pardubicích jsme zjistili, že v této prodejně mají v současné době tyto krystalové jednotky:

- krystaly 100 kHz (s různým provedením držáku) v ceně 360,- až 450,-;
- krystaly 3276,8 kHz (ve spojení s IO ICM 7038 dává 50 Hz) v ceně 120,-;
- krystaly 18 432 kHz (určen pro podpurný obvod 8224 k mikroprocesoru 8080) v ceně 220,-;
- krystaly 6000 kHz (určen k mikroprocesorovému systému 8084 nebo pro mikropočítač 8047) v ceně 96,-;
- krystaly 4194,304 kHz (určen pro hodinové IO; po vydělení 2²² dává 1 Hz);
- krystaly v pásmu 27 MHz (určeny pro soupravu k ovládání modelů);
- piezokeramické filtry 10,7 MHz/3,1 A v ceně 850,-;
- 10,7 MHz/15 A v ceně 790,-;
- PKF 9 MHz/2,4/4 Q, provoz SSB v ceně 730,-;
- piezokeramické filtry MLF 10,7/250 (pro přijímače FM; rozměry 11 x 9,5 x 4,5 mm) v ceně 85,-.

NEZAPOMEŇTE

na soutěž redakce AR o nejlepší tři články v ročníku 1981. Poslání ankety je získat konkrétní informace o tom, jaké články jsou nejžádanější, aby časopis mohl sloužit čtenářům co nejlépe.

Přesné podmínky soutěže, údaje o termínech a odměnách a další podrobnosti byly uveřejněny v AR A4/1981 na str. 4.

Výsledky soutěže budou uveřejněny v AR A3/1982.

PŘIPRAVUJEME PRO VÁS

Desetipásmový nízkofrekvenční korektor

Jednoduchá kmitočtová jednotka pro viachlasové hudebné nástroje

Upozorňujeme naše čtenáře, že konkurs AR pro letošní rok má uzávěrku dne 15. září 1981. Podmínky konkursu byly uveřejněny v AR A2/81 na str. 4 a v AR B2/81 na str. 79.

Těšíme se na hojnou účast.

Zkušenosti s nákupem radiosoučástek

Petr Souček

Další část volného seriálu o radiosoučástkách

POLOVODIČOVÉ SOUČÁSTKY

Významnou událostí pro všechny radioamatéry jistě byla úprava cen k 1. 4. 1981. Proto část o polovodičových součástkách začíná právě ceníkem. Ceník je rozdělen do těchto kapitol:

Germaniové diody
Křemíkové diody
Diody z intermetalických slitin
Germaniové tranzistory
Křemíkové tranzistory
Integrované obvody
Fotodiody
Varistory

Jednotlivé součástky jsou v kapitolách řazeny abecedně podle typového označení.

V ceníku nejsou uvedeny řady IO TTL MH5400, MH8400, MH5400S, MH7400S, MH8400S. Jejich cenu lze snadno odhadnout vynásobením ceny základního typu: cena MH54... = 1,8krát cena MH74..., cena MH84... = 1,2krát cena MH74..., cena MH...S = 1,4krát cena MH...
Polovodičové součástky II. jakosti lze koupit v prodejních partiích zboží za 50 % SMC. Symboly (písmena), použitá v ceníku součástek, znamenají:
B – doprodej do vyčerpání zásob,
D – tyto součástky vedou i Domáci potřeby,
N – náhradní díl do TVP Color 110 in-line (není rozhodnuto, budou-li běžně dodávány).
X – tyto součástky budou přicházet do prodeje v průběhu roku 1981.

GERMANIOVÉ DIODY

GA200	1,20	B	GAZ51 dvojice	12,50	D
GA201	1,50	D	GAZ51 čtveřice	33,-	
GA202	1,70	D	GE130	120,-	
GA203	2,30	D	GE131	150,-	
GA204	2,70	D	GE132	130,-	
GA205	1,70	D	GE133	120,-	
GA206	2,-	D	GE134	115,-	
GA207	-80	D, B	OA5	10,50	D
GA301	85,-	B	OA9	8,-	D
GAZ51	5,50	D	10PN 40	37,-	B, D

KŘEMÍKOVÉ DIODY

1N4002	5,50	N	KA264	4,80	
1N4003	6,-	N	KA267	2,90	
1N4004	6,50	N	KA290	130,-	B
1N4006	8,50	N	KA501	5,-	D
1N4148	3,20	D	KA502	7,-	D
1PP75	21,-	D	KA503	8,-	D
1NZ70	10,50	D	KA504	8,50	D
2NZ70	9,50	D	KAY11	16,50	
3NZ70	9,50	D	KAY12	18,50	
4NZ70	9,50	D	KAY13	11,-	
5NZ70	9,50	D	KAY14	13,-	
6NZ70	9,50	D	KAY15	15,50	
7NZ70	9,50	D	KAY20	10,50	
8NZ70	10,50	D	KAY21	13,50	
33NQ62	26,-	N	KAY50	15,50	
34NQ52	45,-	N	KB105A	12,50	
35NQ52	310,-	N	KB105A trojice	48,-	
36NQ52	480,-	N	KB105A čtveřice	64,-	
37NQ52	220,-	N	KB105B	13,50	
38NQ52	770,-	N	KB105G	9,-	
39NQ52 A	690,-	N	KB105G trojice	33,-	
40NQ70	64,-	N	KB105G čtveřice	45,-	
BA243	7,-	N	KB105Z	1,30	
BA511	8,-	N	KB109G	10,50	
BA513	8,-	N	KB109G trojice	38,-	
BA516	8,-	N	KB109G čtveřice	50,-	
BR303-30	50,-	N	KP101	22,-	D
BY184	49,-	N	KP102	11,50	D, B
BY223	65,-	N	KR205	9,50	D, B
BYX55/600	29,-	N	KR206	9,50	D, B
BYF3214	37,-	N	KR207	9,50	D, B
BYF3215	40,-	N	KT110	61,-	
BZX79C7V5	6,50	N	KT119	81,-	
D814A	16,50	B	KT120	81,-	
D814B	16,50	B	KT128	93,-	
D815V	16,50	B	KT129	93,-	
KA136	5,50	D	KT205/200	49,-	
KA200	5,50	D	KT205/400	57,-	
KA201	5,50	D	KT205/600	65,-	
KA202	5,50	D	KT206/200	23,-	
KA203	1,50	D	KT206/400	36,-	
KA204	9,50	D	KT206/600	49,-	
KA206	4,30	D	KT207/200	64,-	
KA206S	4,90	D	KT207/400	69,-	
KA206T	4,30	D	KT207/500	75,-	B
KA207	5,50	D	KT207/600	81,-	
KA213	10,50	D	KT401/50	10,-	
KA213A	10,50	D	KT401/100	11,-	
KA213B	10,50	D	KT401/200	12,50	
KA213C	10,50	D	KT401/300	13,50	
KA213D	10,50	D	KT401/400	15,50	
KA213E	10,50	D	KT401/500	19,-	
KA221	7,50	D	KT401/600	22,-	
KA222	9,50	D	KT401/700	25,-	
KA223	5,50	D	KT501	12,50	D
KA224	6,50	D	KT502	14,-	D
KA225	8,50	D	KT503	15,50	D
KA236	7,-	B	KT504	17,50	D
KA261	1,30	D	KT505	19,50	D
KA282	2,40	D	KT506	21,-	D
KA263	3,10	D	KT508/50	16,-	D

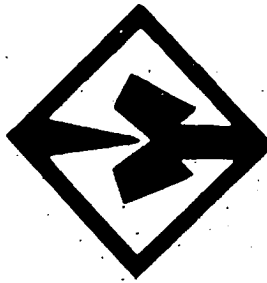
KT508/100	17,50		KY710R	9,-	B
KT508/200	19,50		KY711	11,50	D
KT508/300	22,-		KY711R	11,50	B
KT508/400	25,-		KY712	14,-	D
KT511	37,-		KY712R	14,-	B
KT701	67,-	D	KY715	19,-	D
KT702	72,-	D	KY717	25,-	D
KT703	81,-	D	KY718	29,-	D
KT704	89,-	D	KY719	36,-	D
KT705	99,-	D	KY721F	1,90	D
KT706	110,-		KY721R	1,90	B
KT707	125,-		KY722F	2,30	D
KT708	145,-		KY722R	2,30	B
KT710	21,-	D	KY723F	2,90	D
KT711	23,-	D	KY723R	2,90	B
KT712	25,-	D	KY724F	3,70	D
KT713	28,-	D	KY724R	3,70	B
KT714	31,-	D	KY725F	6,-	D
KT728/400	135,-		KY725R	6,-	B
KT728/600	200,-		KY726F	7,50	
KT728/800	275,-		KY731	7,50	X
KT729/700	180,-		KY738/300	13,-	X
KT729/800	200,-		KY930/80	13,50	
KT729/900	225,-		KY930/150	15,50	
KT730/700	140,-		KY930/300	19,50	
KT730/800	155,-		KY930/600	26,-	
KT730/900	175,-		KY930/900	35,-	
KT772	60,-	D	KY930/1000	43,-	
KT773	91,-	D	KY940/80	13,50	
KT774	125,-	D	KY940/150	15,50	
KT782	84,-		KY940/300	19,50	
KT783	125,-		KY940/600	26,-	
KT784	170,-		KY940/900	35,-	
KY130/80	1,30	D	KY940/1000	43,-	
KY130/150	1,60	D	KY950/80	13,50	
KY130/300	2,-	D	KY950/150	15,50	
KY130/600	2,80	D	KY950/300	19,50	
KY130/900	3,90	D	KY950/600	26,-	
KY130/1000	5,-	D	KY950/900	35,-	
KY131	2,70	X	KY950/1000	43,-	X
KY132/80	1,60	D	KYX28/10	17,50	X
KY132/150	2,-	D	KYX28/15	23,-	X
KY132/300	2,50	D	KYX28/18	27,-	X
KY132/600	3,60	D	KYX30	53,-	X
KY132/900	4,90	D	KYX30	53,-	
KY132/1000	6,-	D	KYX30	53,-	
KY173	125,-		KYY74	9,50	
KY189	18,-		KYY75	14,50	
KY190	16,50		KYY79	87,-	
KY193	12,50		KYY84	8,50	
KY194	15,-		KYX785	13,-	
KY195	18,-		KYX785	135,-	
KY196	3,20		KYX785	115,-	
KY197	3,60		KYZ70	20,-	D
KY198	5,-		KYZ71	22,-	D
KY199	6,-		KYZ72	29,-	D
KY238	145,-		KYZ73	32,-	D
KY249	125,-		KYZ74	36,-	D
KY249S	175,-		KYZ75	20,-	D
KY285	69,-		KYZ76	22,-	D
KY290	250,-		KYZ77	29,-	D
KY291	235,-		KYZ78	32,-	D
KY296	26,-	B	KYZ79	36,-	D
KY298	49,-		KYX281	470,-	
KY299	32,-	D	KYX282	640,-	
KY367	73,-		KYX283	740,-	
KY701F	1,60	D	KYX284	870,-	
KY701R	1,60	B	KYX287	105,-	
KY702F	2,-	D	KYX288	160,-	
KY702R	2,-	B	KYX289	210,-	
KY703F	2,50	D	KYX292	105,-	
KY703R	2,50	B	KYX293	160,-	
KY704F	3,50	D	KYX294	210,-	
KY704R	3,50	B	KYX295	260,-	
KY705F	5,-	D	KZ140	4,30	D
KY705R	5,-	B	KZ141	4,30	D
KY706F	7,-		KZ233	28,-	
KY706R	7,-	B	KZ260/5V1	7,-	
KY708	7,50	D	KZ260/5V6	6,50	
KY708R	7,50	B	KZ260/6V2	6,50	
KY710	9,-	D	KZ260/6V8	6,50	
			KZ260/7V5	6,50	

DIODY Z INTERMETALICKÝCH SLITIN

WK16402/IV	380,-		LQ100	18,50	
WK16410	380,-		LQ110	15,50	
WK16412/I	295,-		LQ190	21,-	X
WK16412/II	295,-		LQ410	160,-	X
WK16412/III	310,-		WK16400	315,-	
WK16412/IV	335,-		WK16401	315,-	
WK16412/V	365,-		WK16402/I	265,-	
WK16413/III	375,-		WK16402/II	265,-	
WK16413/IV	385,-		WK16402/III	325,-	

GERMANIOVÉ TRANZISTORY

AC187/AC188	24,-	B	GC511	9,50	D
AD161/AD162	48,-		GC511/GC521	24,-	D
GC500	7,-	D	GC511K	10,-	D
GC500 pár	15,50		GC511K/GC521K	24,-	D
GC501	7,50	D	GC512	8,-	D
GC502	13,-	D	GC512 pár	17,-	D
GC507	5,50	D	GC512K	8,50	D
GC507 pár	12,50		GC515	4,30	D
GC508	7,-	D	GC516	5,-	D
GC509	8,-	D	GC517	5,50	D
GC510	10,-	D	GC518	7,50	D
GC510/GC520	25,-	D	GC519	9,-	D
GC510K	10,50	D	GC520	12,50	D
GC510K/GC520K	25,-	D	GC520K	13,-	D
			GC521	12,-	D

ODZNAK ODBORNOSTI PRO PIONÝRY (5)

presnosti. Přehlednutí takové chyby by mohlo být pro postavený přístroj osudné. Mladý elektrotechnik má však dobře znát schematické znaky i zásady činnosti základních obvodů a může proto závadě důkladnou kontrolou předejít.

Na obr. 1 vidíte schéma, převzaté z jednoho návodu, k němuž se dodávají v NDR suché obtisky s obrazcem plošných spojů. Na tomto příkladě si můžete ověřit, kolik času budete potřebovat k vyhledání závady: schéma (jedná se o dvojitý bistabilní klopný obvod – ještě se k němu v rubrice R 15 vrátíme) a obr. 2 (umístění součástek) se liší. Nenajdete-li chybu, bude to v praxi znamenat nepoužitelný výrobek.

Podobný příklad najdete i v rubrice R 15 – k návodu na tremolo se svítivou diodou (obr. 3) jsou použity dvě desky s plošnými spoji, které se vzájemně spojí propájením kontaktních plošek, umístěných po okrajích obou desek. Jedna deska je v pořádku, ale na druhé (obr. 4) neodpovídá obrazec schématu. To je další možnost hledání chyby – ani tento přístroj by bez jejího nalezení nefungoval.

(Pro úplnost nutno dodat, že kresba obrazce spojů v časopisu, určená k případnému přefotografování, byla v pořádku – chyba je pouze v nákrese umístění součástek).

A do třetice: v jednom dětském časopisu jsme našli tabulku schematických znaků pro plnění první podmínky odznaku odbornosti Elektrotechnik – to je naše téma a proto nás tabulka zaujala. Ale ouha! Mladý elektrotechnik má přece znát schematické znaky dobře – jejich přesný tvar a způsob kreslení! A pak je tu ještě jedna velká závada, o které jsme hovořili hned na začátku svého povídání k odznaku odbornosti: jedná se o schematické znaky... (obr. 5)... Už víš, v čem tahle závada je?

Asi jste na všechny chyby brzy přišli sami a taky byste mohli poslat další příklady z literatury – nedávno jsme např. viděli v jiném časopisu, určeném pro starší mládež, schéma světelného telefonu. To mnohé čtenáře zaujalo, avšak: mikrofon byl označen tak, že ho bylo možné zaměnit ve schématu za motor; v textu se hovořilo o potenciometrech P1 a P2, ale ve schématu tato označení chyběla; u zemnicí svorky chyběl údaj 0 V (označeno -12 V, což bylo v tomto případě chybné); u potenciometru chyběly tečky, označující připojení běžce...

Ale vraťme se k našim „hádankám“: pro případ, že si nejste svým řešením jisti, nebudete muset čekat na vyluštění až do příštího čísla AR, neboť jsme si již řekli: závada, která nebyla objevena, může zna-

menat znehodnocení práce – a v tomto případě hned při zapojování součástek. Tak tedy:

1. Rozdíl mezi obr. 1 a 2 je v tom, že na obrázci plošných spojů chybí propojení mezi výstupem hradla b (vývod 6 integrovaného obvodu) a jedním vstupem hradla a (vývod 2IO) a tedy i s odporem R6, takže tranzistor T2 má bázi připojenou jen na tento vstup. Znamenalo by to, že by druhý multivibrátor nepracoval a pokud byste propojili oba multivibrátory navzájem jako děličku 4 : 1, byl by výsledek také špatný.

2. Na obr. 4 je ve druhém případě tato závada: chybí kontaktní ploška pro připojení spodního vývodu potenciometru P1 na uzel C4 – kolektor T1.

Tranzistor T1 by nedostával kladné napětí na kolektor, laděný oscilátor by nemohl pracovat a tremolo by „netremolovalo“.

3. Především je kresba některých znaků chybná (předložili jsme vám právě takové; v tabulce je samozřejmě znaků víc – ty ostatní jsou zakresleny správně):

- znak označený „vypínač“ je přesněji „spínač“; levá tečka (otočný kontakt) má být plná (celá černá),
- u znaku „žárovka“ chybí oba vývody,
- u znaku „galvanický článěk“ chybí označení + (pravá elektroda),
- u znaku „elektrolytický kondenzátor“ chybí označení + pro kladnou elektrodu,
- znak „cívka s feritovým jádrem“ nemusí označovat jen anténní cívku,
- znak „měřidlo V“ by měl být označen „měřidlo napětí“,
- u znaku „trioda“ chybí vývod katody.

To jsou ovšem drobnosti, byť důležité. Podstatnější však je, co si každý může přečíst v knížce odznaku odbornosti Elektrotechnik hned v úvodu první podmínky:

Asi sis povšíml, že se v této podmínce hovoří o schematických značkách pro elektrotechniku. Bylo by tedy chybné, kdybys jejich výběr zůžil na radiotechnické schematické značky, protože radiotechnika je jen částí vědního oboru, zvaného elektrotechnika... Na obrázku vidíš schematickou značku žárovky... ve druhém případě je nákreš nepřesná.

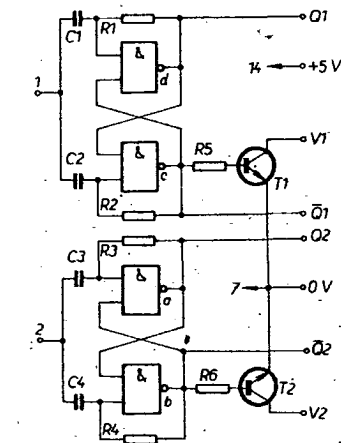
V onom dětském časopisu je tedy nejen příklad, jak nepřesně lze ještě schematický znak žárovky nakreslit, ale současně je i zůžen výběr znaků: všechny znaky v tabulce jsou pouze pro radiotechniku. A tak tato tabulka poslouží ke splnění první podmínky odznaku odbornosti Elektrotechnik jen částečně.

Tak vidíte – chyby v zapojení si ani nemusíte vymýšlet, v literatuře se jich najde dost. Jejich vyhledávání není bezúčelné. Pomáhá mladým elektrotechnikům k získání jistoty, že jimi zhotovené výrobky budou dobře pracovat.

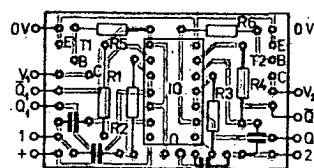
Literatura

- Elektrotechnik – odznak odbornosti. Mladá fronta: Praha 1979.
- Schlenzig, K.: Digitale Schaltkreise für den Anfang. Militärverlag DDR: Berlin 1975.
- Tremolo s LED. Amatérské radio A č. 5/1980.
- ABC mladých techniků a přírodovědců č. 9/1981.
- Věda a technika mládeži č. 21/1976.

-zh-

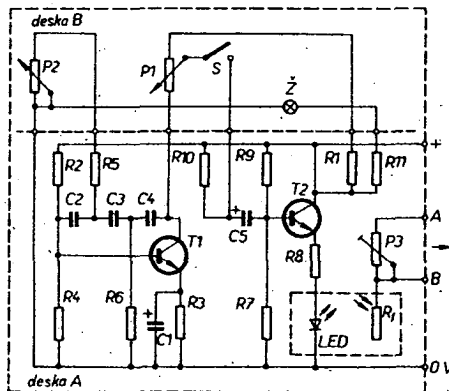

Obr. 1. Dvojitý bistabilní klopný obvod

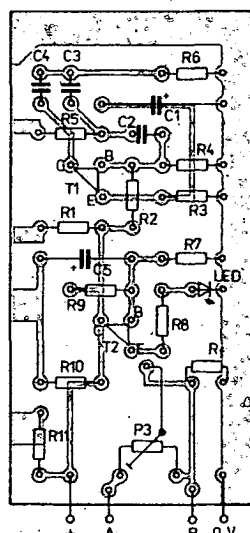

Obr. 2. Rozmístění součástek na desce s plošnými spoji

Obr. 4. Jedna z desek s plošnými spoji tremola

Obr. 3. Tremolo se svítivou diodou

	vypínač
	žárovka
	galvanický článěk, akumulátor
	elektrolyt. kondenzátor
	cívka s feritovým jádrem (anténní)
	měřidlo V
	trioda

Obr. 5.

SOUTĚŽ MLADÝCH RADIOTECHNIKŮ (14. až 15. 3. 1981)

KDPM v Českých Budějovicích s ODPM v Českém Krumlově uspořádaly ve dnech 14. a 15. 3. již 9. ročník Setkání mladých radiotechniků Jihočeského kraje, na němž si zasloužili i hosté z Ostravy.

Každé družstvo bylo složeno z chlapců tří kategorií: do 13 let, do 15 a do 18 let.

Po slavnostním zahájení soutěže v ODPM v Českém Krumlově všichni účastníci odjeli do papíren ve Větrní, kde se v muzeu tovarny seznámili s historií výroby papíru i s historií závodu, pak si prohlédli nejdůležitější provozy a nejmodernější stroje na výrobu papíru.

Vlastní soutěž začala v sobotu odpoledne, když v sále ODPM zasedli soutěžící, aby vypracovali odpovědi na otázky testu, který pro soutěž připravil Jaroslav Winkler, ředitel soutěže.

Soutěžní otázky neobsahovaly jen odborné problémy. Úvodní část testu se dotýkala aktuálních společenských událostí: 60. výročí založení KSČ, XVI. sjezd KSČ a historie města Krumlova.

Zatímco v sále soutěžící pilně psali a počítali, odborná komise, s. Machovec, Bocek, Sternberk a Kitička, hodnotila výrobky, které soutěžící zhotovili doma a přivezli k posouzení. Mezi nejlepší výrobky patřily generátor tvarových kmitů, multivibrátor, transceiver, výkonové zesilovače, televizní osciloskop, poloautomatický telegrafní klíč, můstek RC, voltohmmetr a další.

Porotci sledovali, má-li výrobek dokumentaci, jak pečlivě je proveden, jde-li o originální či přejatou konstrukci podle časopisu, je-li výrobek doveden až do konce, tzn. je-li vestavěn do vkusné skříňky, všimli si jakosti popisu na předním panelu přístroje apod.

Zatímco za dobré vypracování testových otázek mohli soutěžící dostat 1500 bodů, za výrobek zhotovený doma dostávali nejvýše 500 bodů. Těžiště soutěže však spočívalo v samostatném zhotovení výrobku, za což mohl soutěžící získat až 4000 bodů.

Ti nejmladší stavěli nízkofrekvenční zesilovač, druhá kategorie též, ale jiný, složitější typ a ti nejstarší stavěli přístroj pro vycvik morseových značek, zvaný „Cvrček“.

Pořadatelé připravili i hodnotný večerní program: návštěvu muzea, při níž se účastníci soutěže seznámili s historií města, a to od nejstarší doby až po dnešek.

Druhý den byl zahájen besedou o doma zhotovených výrobcích. Velmi důrazně byla připomenuta zásada bezpečnosti u výrobků konstruovaných pro připojení ke světelné síti, jejich správné zapojení a ukostření. Byla zdůrazněna zásada, že na výstavu patří jen výrobky zcela dotohověné a vestavěné do vkusných skříňek. Porota doporučila chlapcům zhotovovat přední panel přístrojů metodou leptaných spojů.

Následovala přednáška o stavbě rozhlasových přijímačů a o radiotechnickém sportu.

Krásná a náročná soutěž byla zakončena vyhlášením výsledků.

O zdárný průběh soutěže se mimo hodnotící komise zasloužily také technické týmy Miroslava Jaratha a Petra Teringla, které zhotovené výrobky proměřovaly. Děk také patří s. Pikartovi z KDPM v Č. Budějovicích a M. Stropkové z ODPM v Českém Krumlově, že tuto akci organizačně zajistili.

Soutěž dokumentuje, jak se pracovníci domů, Svazarmu a ostatní dobrovolníci věnují práci s mládeží. Největší jejich odměnou je radost jim svěřených dětí z dosažených výsledků.

Fr. Veselý

Účastníci soutěže pracují na výrobcích

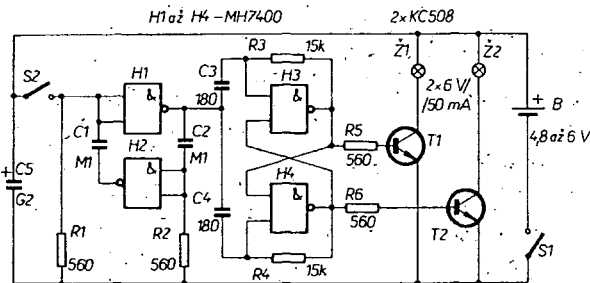
ELEKTRONICKÁ HRA

Elektronická hra byla jedním z výrobků, které zhotovovali účastníci táboru, připraveného Okresní stanicí mladých techniků v Karvině. Konstrukce přístroje je řešena tak, aby bylo možno bez velké námahy a s použitím dostupných dílů přístroj dokončit, tj. osadit desku s plošnými spoji, vestavět ji do krabičky a připravit k používání.

Přístroj slouží k vytváření náhodného signálu ve dvojkové číselné soustavě. Lze jej použít jako společenskou hru. Oproti hře hlava – orel s mincí je výsledek signalizován rozsvícením červené nebo zelené žárovky. Výsledek „hodu“ se navíc u elektronického přístroje nedá ovlivnit. Můžeme ho použít k losování pořadí při soutěžích, v soutěžích s dopravní tematikou poslouží jako semafor. – soutěžící dojel před „křižovatkou“, pokud se rozsvítí červená, musí čekat. Kdo je zběhlejší v matematice a má trpělivost, může si ověřovat některé zákony statistiky: např. jaká je pravděpodobnost, že se třikrát za sebou rozsvítí stejná žárovka? Jiné využití je při řízení kybernetických modelů, kdy se přístroj musí sám rozhodnout mezi dvěma, stejně výhodnými variantami.

Popis zapojení

Zapojení přístroje vychází z [1]. Schéma lze rozdělit na tři části: generátor kmitů, klopný obvod, obvod indikace. První dvě části jsou tvořeny integrovaným obvodem MH7400. Hradla H1 a H2 jsou zapojena jako astabilní multivibrátor, který pracuje na kmitočtu několika kHz. Hradla H3 a H4 jsou zapojena jako klopný obvod – dělička kmitočtu dvěma. Na výstupech H3 a H4 se střídají signály log. 1 a log. 0. Těmito signály jsou otevírány tranzistory T1 a T2 – žárovky Ž1, Ž2 se střídavě rozsvěcují. Protože žárovky „nestačí“ blikat řádově tisíckrát za sekundu, obě stále slabě svítí. Sepnutím spínače S2 se zastaví chod multivibrátoru.

Obr. 1. Schéma zapojení

PŘÍKLAD HODNÝ NÁSLEDOVÁNÍ

V létě loňského roku se na nově omítnuté budově v Nejedlého sadech 3 v Plzni objevil nápis Stanice mladých techniků.

Bylo by velmi obtížné uveřejnit všechny, a to jak organizace, tak jednotlivce, kteří se o výstavbu tohoto technického stánku zasloužili. Je však nutné jmenovat MěV KSČ v Plzni a NV Plzeň, které vzaly výstavbu Stanice mladých techniků pod vlastní patronaci. S jejich pomocí byly překonány mnohé obtíže, takže celá stavební akce byla dokončena v červnu minulého roku.

Po dodání vnitřního zařízení a po vybavení jednotlivých pracoven byla Stanice mladých techniků oficiálně předána pionýrům a dětem za účasti představitelů KV KSČ, MěV KSČ, NV města Plzně, ÚV SSM a dalších zástupců jednotlivých výrobních resortů 29. srpna 1980.

Výchovná činnost Stanice mladých techniků byla zahájena již v prvních dnech měsíce září. V novém kalendářním roce pracuje na Stanici mladých techniků 25 kroužků, tj. téměř 300 dětí.

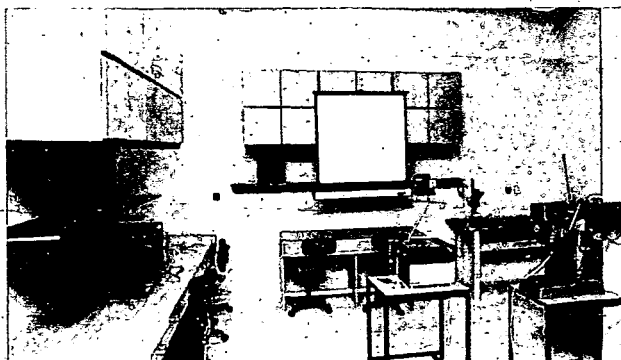
Jednou z pracovních sekcí tvoří děti, které své zájmy a volný čas věnují radiotechnice, vysílací technice a kybernetice. Připravuje se kroužek ROB.

Kroužky pro technickou činnost mají k dispozici velmi pěkné pracovny, dostatek materiálu a pro začátek vhodnou měřicí techniku. Ta by se měla během roku co do kvality a množství značně rozšířit. V této souvislosti je nutné uvést, že nad vybavením především této, ale i dalších pracoven převzal patronát koncernový podnik Škoda.

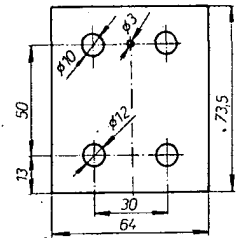
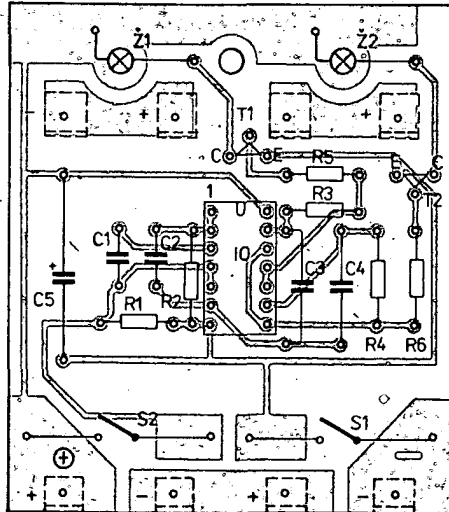
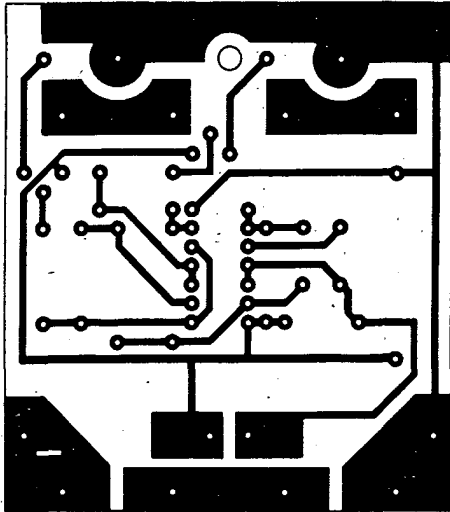
S daným technickým vybavením, s dobrou materiální základnou a pod vedením výborných vedoucích určitě vzroste zájem dětí a mládeže o radiotechnickou činnost v Plzni-městě. Věříme, že se zvětší i počet zájemců o vypsání radiotechnické soutěže (o nejlepší zadaný radiotechnický výrobek, Integra apod.).

Průmyslová Plzeň i celá naše socialistická společnost potřebují kvalifikované pracovníky, mladou generaci, která má maximální zájem o techniku a technický rozvoj. Pevně věříme, že toto nové zařízení bude tomuto účelu sloužit co nejlépe.

Vít Pátek
vedoucí kroužku radio

Obr. 1. Jedna z pracoven Stanice

Obr. 4. Úprava krabičky

Obr. 2. Deska s plošnými spoji P33

ru, klopný obvod zůstane v jednom z obou možných stavů, jedna žárovka se rozsvítí naplno (druhá zhasne).

Výsledek závisí pouze na náhodě, neboť v daném zapojení nemá na funkci vliv ani kmitočet, ani tvar kmitů multivibrátoru.

Výběr součástek

Všechny odpory jsou miniaturní (např. TR 212), kondenzátory C1, až C4 nejlépe keramické nebo i jiný typ s malými rozměry. Hodnoty nejsou kritické a mohou se lišit až o -50, +100 %. IO a oba tranzistory vyhoví i druhé jakosti, místo tranzistorů KC508 lze použít prakticky jakékoli křemíkové tranzistory, které „snesou“ proud žárovek. Místo žárovek 6 V, 50 mA lze použít i 6 V, 100 mA (do jízdních kol). S1 a S2 jsou tlačítkové spínače používané v lampičkách. S2 je vhodné upravit na funkci obyčejného tlačítka tak, že ho opatrně rozebereme a pohyblivý terčík umístíme nad pevné kontakty. Tlačítko má pak malý zdvih a aretace nepracuje. Jako zdroj byly použity čtyři tužkové akumulátory NiCd. Při použití baterií 1,5 V bude celkové napětí 6 V, avšak podle zkušeností pracuje většina IO i při tomto napětí spolehlivě.

Mechanická konstrukce

Přístroj je řešen tak, že všechny součástky, včetně spínače, žárovek i kontaktů

baterií jsou na jediné desce s plošnými spoji. Rozměry desky jsou voleny tak, aby bylo možné vestavět celý přístroj do krabičky od přípravku Sorbex (pohlcovač pachu do chladničky).

Krabičku Sorbexu opatrně rozebereme a vyčistíme (obsah aktivního uhlí může dále sloužit svému účelu v nějaké jiné krabičce). Desku s plošnými spoji opracujeme tak, aby ji bylo možno zasunout do krabičky. Vyvrtáme díry: $\varnothing 1$ mm pro součástky, $\varnothing 1,8$ mm pro spínače, $\varnothing 3$ mm pro nýty a šroubek. Pro žárovky vyřežeme díry lupenkovou pilkou. Kontakty pro baterie zhotovíme z mosazného plechu, přinýtujeme je ze strany spojů a zajistíme připájením. Lze použít i plíšky z plochých baterií a nýty vyrobené z kovové náplně „propisovačky“. Žárovky zapájíme do desky se spoji po polovině obvodu buď tak, aby baňky částečně přesahovaly otvor v krabičce a baňky obarvíme, nebo žárovky zapustíme a do krabičky vestavíme vhodné „čochky“. Spínače upevníme do desky pomocí vyvodů z tlustšího drátu, např. ze smyčky do páječky. Teprve potom osadíme zbývající součástky.

Do krabičky vyvrtáme a vyplujeme díry podle obr. 4, pak do ní upevníme přístroj např. maticemi spínačů a jedním šroubkem M3 (mezi žárovkami). Přes baterie položíme proužek molitanu, aby se neuvolnily a krabičku uzavřeme původním víčkem. Pro lepší vzhled můžeme na horní stranu zhotovit štítek z hliníkového plechu s popisy Propisotem.

Oživení

Při pečlivé práci a dobrých součástkách musí přístroj pracovat na první zapojení. Pokud nepracuje, vyzkoušíme nejprve obvody indikace – báze T1, T2 postupně propojíme přes odpor okolo 560 Ω s kladným pólem napájení. Žárovky se musí rozsvítit. Pak ověříme činnost multivibrátoru (např. telefonním sluchátkem – vložkou).

Seznam použitých součástek

Elektrické díly

R1, R2, R5, R6	560 Ω , TR 212 (330 Ω až 1 k Ω)
R3, R4	15 k Ω , TR 212 (8,2 k Ω až 27 k Ω)
C1, C2	100 nF, keramický (68 nF až 150 nF)
C3, C4	180 pF, libov. typ (100 pF až 330 pF)
C5	200 μ F/6 V, TE 981 (v nouzi lze vynechat)
IO	MH7400 (vyhoví 2. jakost)
T1, T2	KC508
S1, S2	tlačítkový spínač (k lampičkám)
Ž1, Ž2	6 V, 50 mA nebo 6 V, 100 mA
B	4 kusy akumulátorů NiCd 451 nebo tužkové baterie

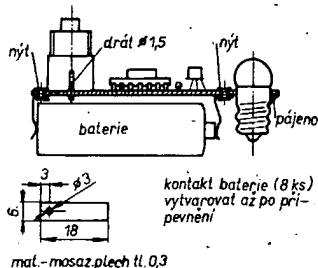
Mechanické díly

Krabička Sorbex, mosazný plech na kontakty, nýty, drát k upevnění spínačů, šroub M3 s maticí.

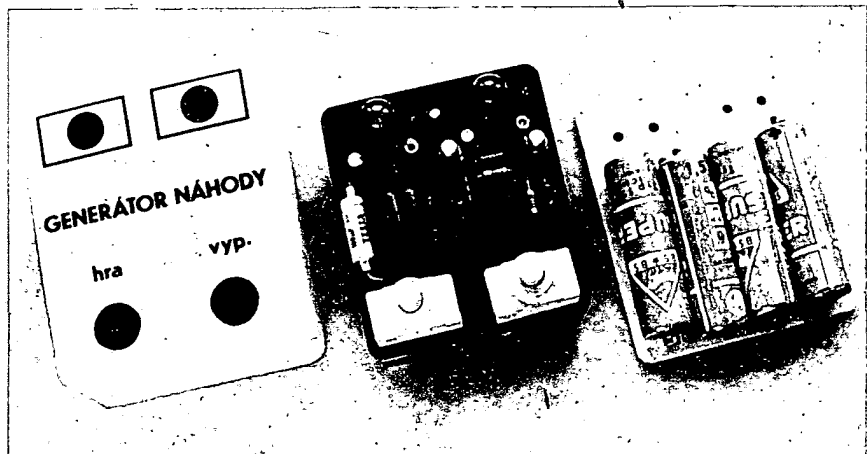
Literatura

[1] Amatérské radio B4/1979.

Jaroslav KroczeK

Obr. 3. Uchycení součástí na desce plošnými spoji

Obr. 5. Přístroj vyjmutý z krabičky

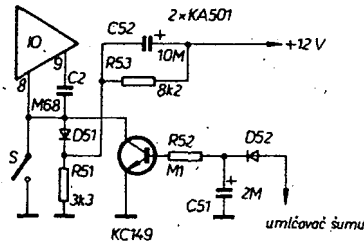
K ČLÁNKU STEREOFONNÍ DEKODÉR S IO Z AR A4/81

V uvedeném článku nebyl otištěn seznam součástek, proto tak činíme dodatečně, abychom zájemcům ulehčili stavbu.

Odpory: (miniaturní) viz schéma zapojení
Kondenzátory
C1 2,2 μ F, TE 123, nebo

- 2 μ F, TE 005
- C2 0,68 μ F, TC 180
- C3 0,47 μ F, TC 180
- C4 0,22 μ F, TC 180
- C5 470 pF, TC 725
- C6 47 nF, TK 782
- C7 10 nF, TK 744
- C8 1 μ F, TE 125, nebo
- 2 μ F, TE 005
- C9, C109 10 nF, TK 782
- C10, C110 1 nF, TK 724
- C11, C111 680 pF, TK 724
- C12, C112 470 pF, TK 724
- C13, C113 0,15 až 1 μ F, TK 782, TE 125 (při 0,15 μ F je třeba zatěžovací odpor větší než 10 k Ω , při 1 μ F. větší než 1 k Ω pro pokles 3 dB na 20 Hz)
- C14 200 μ F, TE 984

Polovodičové součástky:
viz schéma zapojení

Obr. 1.

Na obr. 1 je nová, upravená verze části stereofonního dekodéru, který se v závislosti na síle pole přijímané stanice automaticky přepíná z monofonního na stereofonní příjem a je ovládán umličovačem šumu. Samostatný monofonní kanál byl v této verzi vynechán.

Ing. L. Nohejl

REGULÁTOR OSVĚTLENÍ BEZ RUŠENÍ

Popisovaný regulátor umožňuje regulovat elektrické osvětlení až do příkonu asi 180 W v rozmezí od nuly do plného jasu. Subjektivně ověřeno nezpůsobuje rušení příjmu rozhlasového vysílání, což byl hlavní nedostatek většiny dosud uveřejňovaných regulátorů s tyristory. Jeho cena přitom nepřevyšuje 150,- Kčs a při správné montáži pracuje na první zapojení.

Regulátor (obr. 1) pracuje jako fázové řízený spínač. Střídavé napětí je usměrňováno diodami D1 až D4. Vzniklé stejnosměrné napětí je pak přiváděno na katodu a anodu tyristoru. Tyristor je v každé půlvlně spínán v proměnném čase diakem. Proměnnost času spínání zaručuje nastavitelná časová konstanta obvodu RC, tvořeného odpory P1 a P2 a kondenzátorem C. Trimmer P2 slouží k nastavení minima regulačního rozsahu, dioda D5 zamezuje hysterzním jevům při regulaci blízko minima tak, že při každém sepnutí tyristoru vybije kondenzátor C konstantním způsobem. Cívky L1 a L2 na společném feritovém jádru omezují rušení při spínání tyristoru.

Všechny součástky (kromě potenciometru P1) jsou umístěny na desce s ploš-

zaručuje spolehlivou ochranu před stykem se síťovým napětím. Místo odrušovací tlumivky WN 68219 lze použít (možná s lepším výsledkem) tlumivky WN 68201, WN 68206 nebo WN 68212. Pak je ovšem třeba upravit desku s plošnými spoji. Regulátor ve vhodné izolační krabici umístíme poblíž spínače osvětlení, který zaměníme za dvojity (S1, S2).

Při manipulaci s regulátorem je třeba mít na mysli, že jsou všechny součástky vodivé spojeny se sítí. Regulátor nastavíme tak, že P1 nastavíme na maximální odpor a P2 nastavíme nejmenší požadovaný jas žárovky. Jiné nastavování není potřebné.

Odpory

- P1 potenciometr 1 M Ω /N, TP 600
- P2 odporový trimr 3,3 M Ω (stojatý typ).

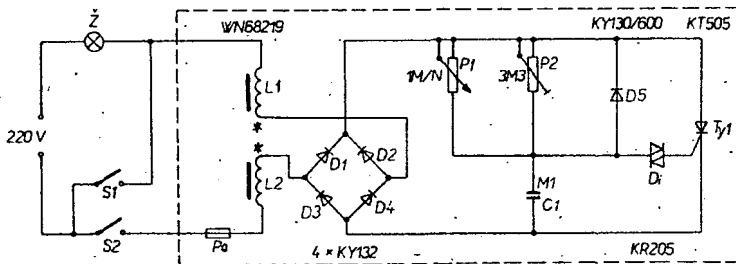
Kondenzátory

- C1 0,1 μ F, TC 210

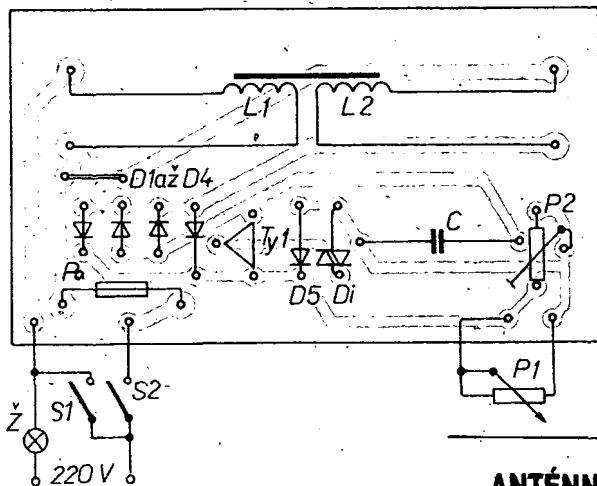
Polovodiče

- D1 až D4 KY132/600
- D5 KY130/600
- Ty 1 KT505
- Di KR205 nebo KR206
- L1 a L2 odrušovací tlumivka, viz text

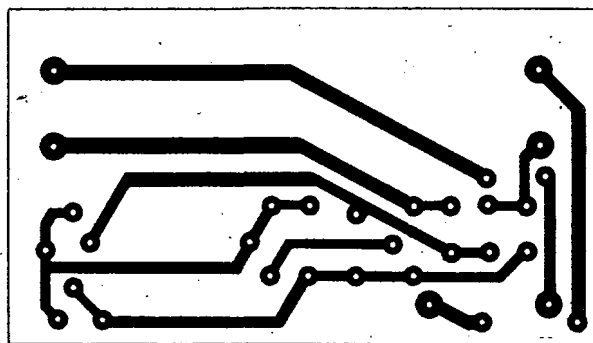
Josef Steklý, Zdeněk Jankovský

Obr. 1. Schéma zapojení regulátoru (červené vývody tlumivek jsou označeny hvězdičkami)

nými spoji (obr. 2). Diody D1 až D5 a diak Di jsou pájeny nastojato. Pojistka Po je přitlačena k desce pružnými kontakty zapájenými do spoje. Použitý posuvný potenciometr je jednak moderní, jednak

Obr. 2. Deska s plošnými spoji P34

ANTÉNNÍ SVOD PRO DVĚ ANTÉNY

Navrhované řešení je vhodné pro dvě televizní antény (pro 1. a 2. TV program), a to v místech s dostatečnou silou pole televizního signálu.

Obě antény jsou propojeny vlastními dvojitkami (nepříliš dlouhými) s účastnickou televizní přípojkou (typové ozna-

čení TP-28-074-75 za 59,- Kčs). Odtud dále pak pokračuje souosý kabel až k místu přijímače, kde je použita opět shodná účastnická přípojka v opačné funkci. Ze sloučeného signálu oddělí oba TV programy a tyto signály jsou dvěma dvojitkami přivedeny do televizoru. Tento způsob se nehodí pro televizory, které mají pouze nesouměrné vstupy.

VÝROBA PLOCHÉHO KABELU

V AR 8/77 jsem si přečetl mimo jiné i článek, nazvaný „výroba plochého kabelu“, v němž autor doporučuje ke zhotovení amatérského plochého kabelu způsob, který je příliš zdoluhavý a hlavně pracný, přičemž výsledek pravděpodobně zdaleka neodpovídá vynaložené námaze.

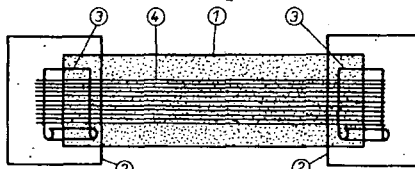
Ke zhotovení takového kabelu používám již řadu let svůj „recept“, který se mi plně osvědčil. Zajímalo mě ověřit i postup jiný, proto jsem zmíněný způsob vyzkoušel. Na základě zkušeností mám k němu tyto výhrady:

1. Proč pracně vyrábět přípravek k lepení kabelu (výklenutého profilu, s přichytkami na šroub atd. ...)?
2. Pro výrobu 30 cm plochého kabelu je třeba podle článku 2 x 24 hodin. Jak jsem sám vyzkoušel, omezení 30 cm na jeden lepený úsek je namístě. Při větších vzdálenostech svorek dá (při tomto způsobu výroby) velkou práci vodiče vyrovnat tak, aby byly těsně u sebe.
3. Napínání vodičů je velmi pracné a zdoluhavé, chceme-li dosáhnout trochu „slušného“ vzhledu kabelu.

Protože postup, který používám, tyto i jiné nedostatky odstraňuje a hlavně je značně jednodušší (nevyžaduje žádné zvláštní přípravky, vystačí se s několika běžnými pomůckami a lepicí páskou zn. Izolepa), věřím, že jej mohou úspěšně využít další amatéři.

Při práci postupujeme podle následujícího popisu s použitím obr. 1: Na rovný stůl (nebo jinou rovnou hladkou podložku) rozvineme pruh 1 lepicí pásky (Izolepa) lepidlovou stranou nahoru; její délka je asi o 10 cm větší než zvolená délka budoucího plochého kabelu. Na obou koncích ji ke stolu přilepíme připravenými proužky 2 pásky. Výhodnější je použít širokou pásku, neboť při větších délkách lépe přilne k podložce. Nyní si připravíme jednotlivé vodiče pro kabel (libovolné vodiče s izolací z PVC). Používám žíly ze

šedesátizilového telefonního kabelu staré konstrukce, které mají izolaci z PVC v dostatečném sortimentu barev. Důležité je, aby žíly byly rovné. Toho lze dosáhnout u tenkých vodičů např. osvědčeným „protáhnutím“ mezi prsty (u tlustších vodičů o hranu stolu, přes rukojeť šroubováku apod. ...). Takto připravené vodiče vybraných barev klademe postupně těsně vedle sebe po celé délce na připravený pruh 1 izolepy. Osvědčilo se jeden konec vodiče (začínáme odleva) přichytit lehce proužkem 3 Izolepy, ale jen tak, aby šla později odlepit. Pravou rukou pak vodič vedeme po celé délce za postupného přitlačování ukazovákem levé ruky k pásce. Na druhém konci opět vodič lehce přichytíme. U dalších vodičů postupujeme obdobně. Opatrně odlepíme proužek 3 pásky, přiložíme druhý vodič, přilepíme a vedeme stejně jako první. Dbáme, aby vodiče k sobě těsně přiléhaly. Druhý konec opět přichytíme páskem 3. Práce postupuje při troše zručnosti velmi rychle. Nevadí, nepodaří-li se nám položit vodiče ideálně v přímce. Mírné zvlnění celé soustavy 4 není na závadu – lze ji snadno napravit po dohotovení kabelu. Důležité však je, aby všechny žíly byly těsně u sebe.

Obr. 1.

Osvědčilo se celý kabel několikrát před nanesením lepidla „protáhnout“ mezi nehtem palce a ukazováčku. Tímto „neprofesionálním“ způsobem lze dosáhnout toho, že se vodiče přitlačí ze stran k sobě a tím se odstraní případné mezery mezi nimi. Pak nanese na celou plochu budoucího kabelu tenkou vrstvu lepidla. S výhodou lze použít rychleschnoucí bez-

barvé lepidlo Elmafex nebo bezbarvé speciální lepidlo na fólie z PVC – Igetex. Obě jsou však v poslední době bohužel těžko k sehnání; můžeme použít i lepidlo zn. Fatracel (tuba 5 g v papírnickví stojí 2 Kčs), které však déle zasychá. Po dvou až tříhodinovém schnutí sejme kabel z pásky, obrátíme jej a opět přichytíme a znovu nanese na celou plochu lepidlo. Pak necháme kabel řádně proschnout několik hodin. Při větších šířkách kabelu je vhodné nátěr lepidla opakovat. Slepěný kabel je lesklý, hladký, lze jej dobře ohýbat a barvy vodičů jsou i po několika letech jasné, nezměněné stárnutím lepidla.

Popisovaný způsob má několik výhod:

1. Není třeba zhotovovat a později případně i skladovat pracovní přípravek. Izolepu má dnes k dispozici každý radioamatér.

2. Lze zhotovit prakticky najednou plochý kabel libovolné délky. Navíc, zvolíme-li k výrobě deseti až patnáctizilový kabel, lze pohodlně realizovat na jedné pásce současně i dva kabely.

3. Kabel lze (bez obav, že se tím zhorší konečný vzhled) za několik minut po lepení na pásce se stolu sejmut a přilepit na vhodnějším místě (např. na venkovní dveře balkonu apod.), kde unikající výpary z lepidla tolik neobtěžují, jak tomu např. je v malých bytech. Lepidlo je dostatečně husté, takže nevádí ani svislá poloha při schnutí.

Tímto způsobem jsem již zhotovil několik desítek metrů kabelu, různých šířek (10, 15 ale i 42 žil – podle potřeby). Z hlediska odpadu je výhodnější vyrobit kabel delší (2 až 3 m) a potřebné délky stříhat.

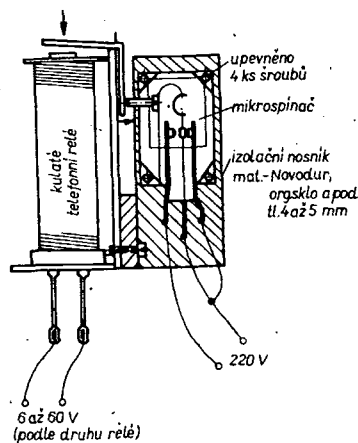
Domnívám se, že realizace tímto způsobem je „eleganternější“, neboť vystačí s minimem pomůcek a nevyžaduje žádnou větší přípravu; kromě trochu zručnosti jen lepidlo a Izolepu, kterých lze využít v radioamatérské práci i k jiným účelům. Není to tedy jednocelová investice a přitom pouze několikakorunová.

Ing. Vlastimil Mandát

POUŽITÍ KULATÉHO TELEFONNÍHO RELÉ

S obstaráváním relé, jehož kontakty mohou spínat síťové napětí, má často mnoho amatérských konstruktérů velké potíže. S úspěchem jsem tento problém vyřešil úpravou běžného telefonního relé a použitím mikrospínače.

Princip je jednoduchý. Přivedeme-li do cívky relé proud, přitáhne se kotva a její rameno stiskne ovládací prvek mikrospínače. Tímto způsobem lze pomocí telefonního relé spínat napětí 220 V a podle druhu mikrospínače proud až 4 A, tj. výkon větší, než 800 W, s naprostou bezpečností. Úprava je znázorněna na obr. 1. Kontakty relé se odšroubují a nahradí izolačním nosníkem, na němž je připevněn mikrospínač. Rozměry nosníku, který

Obr. 1.

jsem zhotovil z novoduru, neudávám; záleží na rozměrech použitého mikrospínače. Mikrospínač se nejdříve na nosník položí zkusmo, přitlačí prsty a najde jeho nevhodnější polohu. Při ní se vyznačí na nosník upevňovací otvory. Konstrukce i montáž jsou jasné z obr. 1.

Herbert Neisser

K ČLÁNKU PŘEVODNÍK SEČ NA LETNÍ ČAS V AR 8/80

Ve výše uvedeném článku na straně 303 je mylně uvedeno, že je převodník SEČ použitelný k přijímači DCF 77. Tento převodník je však použitelný pouze ve spojení se starými dekodéry vysílání OMA, nebo k libovolnému převodu SEČ na letní čas.

Kódovaná časová informace vysílače DCF 77 je totiž v době platnosti letního

času v SRN (např. 6. 4. až 28. 9. loňského roku) vysílána v letním čase. Tato skutečnost je dodatečně vyznačena prodloužením sedmnáctého sekundového impulsu v každé minutě. Tento impuls však pro dekódování není nutný.

Při přepnutí z letního času na středoevropský čas však nastává zajímavá situace: hodina časového měřítka se v den ukončení letního času dvakrát opakuje a je proto označena 2A a 2B. Hodina 2A patří

ještě do letního času a je označena prodloužením šestnáctého sekundového impulsu. Je tedy prodloužen šestnáctý i sedmnáctý impuls. Protože hodina 2B již patří do SEČ, nemá prodloužen žádný impuls.

Ing. Jan Hájek

TRAMPKIT

Petr Novák, OK1WPN

Stavebnice je určena pro mírně pokročilé radioamatéry ve věku asi 15 až 18 let, s důrazem na využití pro pásmo 160 m. Nejde o stavebnici tzv. školního typu pro začátečníky, s jakými jsme se mohli setkat v rubrice R 15 či v seriálu „Dovezeno z Altenhofu“, kde jednotlivé moduly jsou osazovány jedním maximálně dvěma aktivními prvky. Využití běžně dostupných IO umožnilo vytvářet jednotlivé moduly jako funkční celky, vhodné i pro pokusné konstrukce a sestavy náročnějších přístrojů, krátce laborování čili „bastlení“. Proto bylo zvoleno i drátové propojování jednotlivých modulů. Krátce řečeno, je možné si potřebnou část spojové desky odstříhnout, osadit a použít ve zcela jiném přístroji. Stejně tak není nutno osazovat všechny moduly, ale je možno osadit jen celky pro základní funkci bezpodmínečně nutné, případně vynechávat některé součástky. Na deskách je poměrně dost volného prostoru včetně volných děr, což je při současném stavu součástkové základny podstatná výhoda. Na rozdíl od předcházejících konstrukcí „karlovarské kuchyně“ a zejména proto, že nedostatek vhodných a levných civkových tělísek zřejmě přetrvá rok 2000, je použita pouze jediná cívka ve VFO; všechny ostatní indukčnosti jsou vinuty na dvouotvorových jádrech z TVP.

S ohledem na součástkovou základnu byla navržena též celá koncepce, i když jisté materiálové potíže samozřejmě mohou nastat. Bohužel, ideální transceiveru, který by neobsahoval žádné indukčnosti, kondenzátory, odpory a polovodiče, se vzhledem k náročnému vývoji blížíme jen velmi zvolna.

Koncepce transceiveru (obr. 1)

Přijímací část je již tradičně, jak je u zařízení řady TRAMP obvyklé, realizována jako tzv. přijímač s přímým směřováním kmitočtu. Používat přímoměšující přijímače není žádná hanba, zvláště nemáme-li prostředky a materiál na něco lepšího. Konečně, kdo čte časopis „Funkamateu“ z NDR, objevil jistě v ročníku 1979 všepásmový transceiver na přímoměšujícím principu, včetně provozu SSB. Je to velice zajímavá konstrukce, nicméně mám za to, že přímé směšování zůstane nadále záležitostí jednopásmových přenosných transceiverů vhodných do přírody, krátce „trampů“.

I když se na první pohled zdá, že použití IO přijímací část prodražuje, je to skutečně jen první zdání. Použití IO totiž umožnilo vypustit z konstrukce pracně realizovatelné indukčnosti a nastavení se zjednodušilo natolik, že se omezuje na otočení několika trimy.

IO použité v přijímací pomohly i ve vysílací části. Omezovací zesilovač MAA661 tak dokonale odděluje VFO od klíčovacího stupně, že zcela vylučuje „kuřkání“, které se občas projevuje i u jinak dobrého transceiveru Jizera. Žádný jiný typ oddělovacího stupně, a byla jich zkoušena pěkná řádka, to tak dobře „neumí“. Navíc omezovací zesilovač kompenzuje změny amplitudy VFO.

Druhý IO, operační zesilovač, použitý v nf části přijímače, slouží pomocí jednoduchého triku při vysílání jako monitor telegrafních značek, takže není nutno pro tento účel používat další multivibrátor.

Výkonový zesilovač je řešen způsobem obvyklým spíše pro techniku SSB. Jednotlivé stupně zesilovacího řetězu mají předpětí nastaveno přibližně do třídy AB, na rozdíl od předcházejících konstrukcí řady Tramp. To se příznivě odrazilo ve tvaru telegrafních značek na výstupu, neboť i kliky jsou druhem parazitních emisí. Kromě toho je tak transceiver připraven pro vestavění jednoduché vložky SSB. I když se nabízela možnost řešit výkonový zesilovač jako širokopásmový s použitím vnějších linearizačních prvků, byla posléze zvolena klasická koncepce s ploše laděnými trans-

formátory mezi stupni. Na PA by bylo lepší dvojitě zapojení, to by však při použití dnes jedině vhodných tranzistorů KU601 znamenalo výkon asi 20 W a dostali bychom se mimo povolovací podmínky. Při zvolené třídě AB jsou totiž všechny tranzistory výkonového řetězu mnohem snáze vybuditelné (asi 10 dB na stupeň); ale o tom až v popisu vysílací části.

PA je též možno vynechat a transceiver používat s výkonem 1 W. Při použití pro pásmo 80 m zvolená koncepce předpokládá pouze změnu ladění VFO a změnu kondenzátorů u laděných transformátorů ve výkonovém zesilovači.

Desky přijímací části lze využít ke konstrukci jednoduchého zaměřovacího přijímače pro ROB.

Naměřené parametry

Přijímač	
<i>Prahová citlivost pro signál 3 dB nad šumem:</i>	±123 dBm.
<i>Kompresa 1 dB:</i>	±23 dBm.
<i>IP vstupní:</i>	-10 dBm.
<i>Rozsah regulace vstupního atenuátoru:</i>	35 dB.
<i>Preselekční filtr:</i>	viz obr. 18.
<i>Selektivita:</i>	viz obr. 19.
<i>Výstup</i>	sluchátka 4 kΩ.
Vysílač	
<i>Výstupní výkon:</i>	10 W.
<i>Výstupní impedance:</i>	75 Ω.
<i>Potlačení parazitních emisí, měřeno za anténním členem:</i>	min. -45 dB.

Napájení:	12 V.
Odběr při vysílání:	1,8 A.

Celkový popis je rozdělen do oddílů podle jednotlivých bloků – modulů.

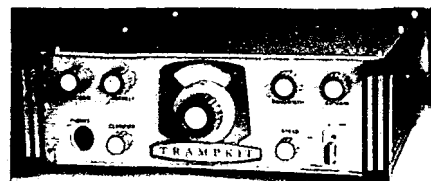
Blok 1 – VFO

Tranzistor T101 (s výhodou lze použít bazarový SF245) je v zapojení Clapp. Dříve, než si objasníme poněkud neobvyklý způsob ladění, povšimneme si jedné věci, na kterou se obvykle velice hřeší a pak vyvstávají zbytečné problémy. Jako

VYBRALI JSME NA

OBÁLKU

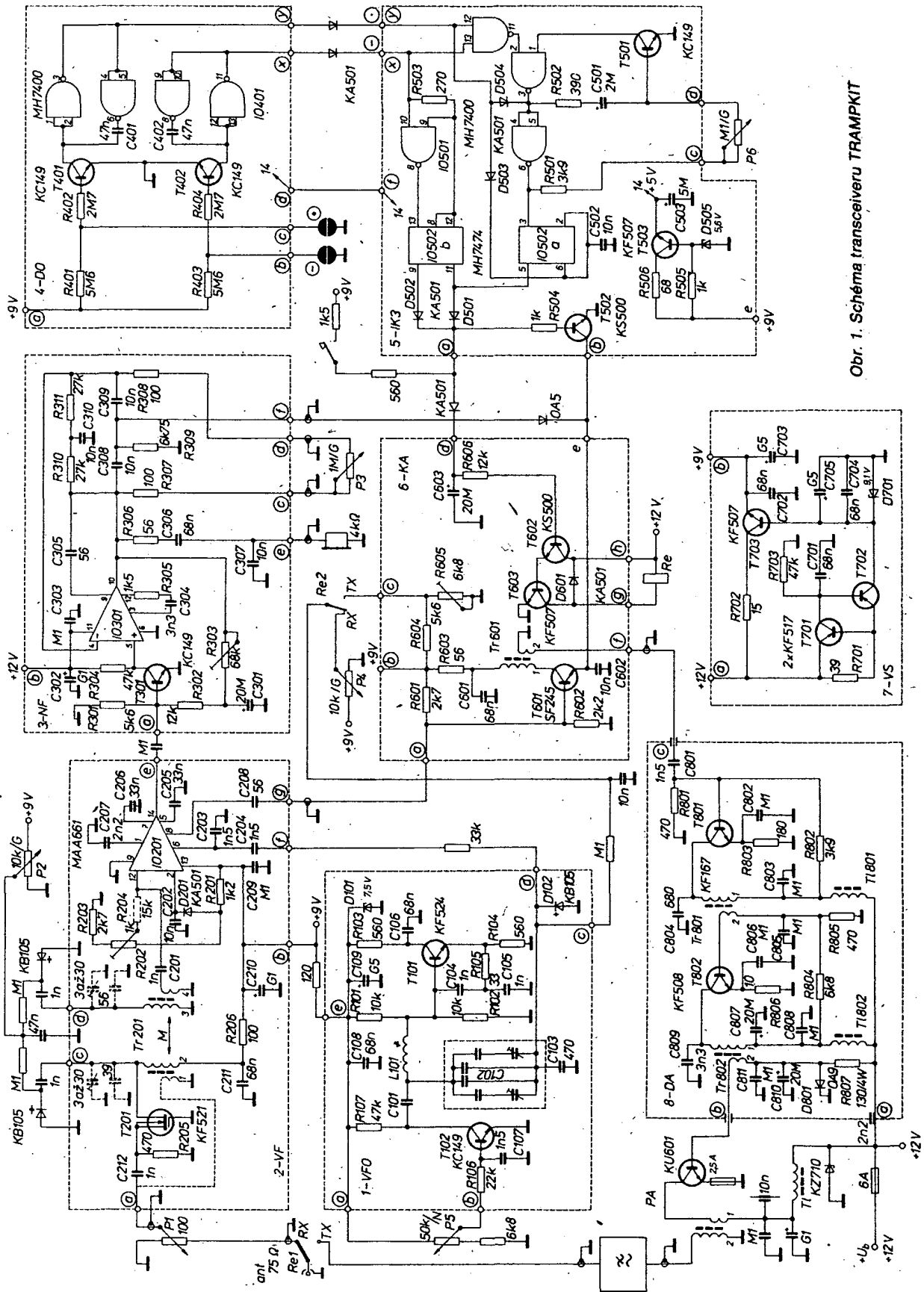

odstrašující příklad uvedu velice rozšířený transceiver TTR-1.

Vezmeme-li si zapojení VFO a oddělovací TTR-1 a k tomu v osciloskop, zjistíme zajímavé věci. Na výstupu se objeví různé seřiznuté „Tatry“ o mohutné amplitudě a postupujeme-li sondou blíže k oscilátoru, situace se nijak nelepší. Posléze mezi oscilátor a první oddělovací stupeň zařadíme velký tlumicí odpor nebo vezmeme signál notně zeslabený z odporového děliče v emitoru, přičemž perfektně nastavíme pracovní body oddělovačů. Zjistíme, podle polarity osciloskopu, že jedna půlka „sinusovky“ je kulatá a druhá špičatá. To je ideální nastavení, které už nejde zlepšit a bohužel se s ním setkáváme u většiny konstrukcí staršího data. A když už jsme u TTR-1: ten, kdo z pohodlnosti vypustil filtr za oscilátorem, se nemůže v žádném případě divit, že orgány KOS měly svého času k tomuto zařízení jisté výhrady. To, co potom musel zpracovat jediný bipolární tranzistor na směšovači vysílače, bylo až trochu příliš.

Vraťme se však k tomu, proč samotný oscilátor, v podstatě jakéhokoli typu, dává sinusovku o nestejných polovinách. Záleží totiž na tom, odkud z oscilátoru signál bereme. Budeme-li brát signál přímou kapacitní vazbou z obvodu kolektoru či spíše emitoru, což je obvyklé a poplatné elektronkové éře, zjistíme uvedený jev zcela zákonitě vždycky. Je to proto, že jednu z půlky sinusovky v tomto bodě vždy zkreslí buď dioda báze – emitor nebo báze – kolektor. Prohlížíme-li osciloskopem další uzlové body oscilátoru, zjistíme záhy, že jediným bodem, kde je sinusovka naprosto perfektní, je „horký“ konec kmitavého obvodu. Sem se ovšem další stupeň přímo připojit nedá, neboť pracně dosažená stabilita by silně utrpěla. Je možné ovšem signál odebírat buď na velice nízko položené odbočce cívky kmitavého obvodu, nebo rezonanční kapacitu kmitavého obvodu provést jako dělič. Tedy buď indukční nebo kapacitní dělič s velkým dělicím poměrem. V tomto bodě má sice signál menší amplitudu, ale stejně perfektní průběh jako na vlastním laděném obvodu. Ovlivňování stability ztěžuje se zmenšit úměrně s dělicím poměrem. Bude-li oddělovací stupeň správně nastaven (pracovní bod) a samozřejmě nepřebuzen, a splňuje-li i další požadavky (tj. například tranzistor s malou přenosovou kapacitou, neutralizace popř. zpětná vazba) lze dosáhnout při jisté pečlivosti dobrého oddělení i průběh signálu. Jedině v tomto ideálním případě se stává filtr za oscilátorem zbytečným. Tyto úvahy platí obecně pro VFO a oddělovače klasické koncepce.

V našem případě, kdy používáme pro oddělení omezovací zesilovač v MAA661, se celá záležitost zjednoduší. Omezovací zesilovač má zisk asi 60 dB a vždy „udělá“

Obr. 1. Schéma transceiveru TRAMPKIT

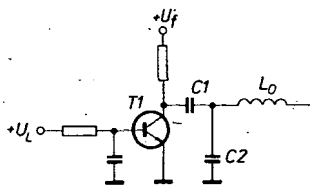
ze sinusovky obdélníkový průběh. Vzhledem k velkému zisku postačí přivádět do vstupu zesilovače poměrně malé napětí z kapacitního děliče, navíc ještě zmenšené děličem z odporu 33 kΩ a kondenzátorem C203. Jak již bylo řečeno dříve, oddělení je dokonalé a kuňkání oscilátoru je zcela vyloučené. Bylo dokonce možné

zmenšit kondenzátor C103 a tím i děličí poměr tak, že v kombinaci s varikapem D102 dosáhneme pohodlného rozptření RIT, (konstantního v celém ladicím rozsahu). Tento způsob je lepší (i když složitější) než u původního Trampa, kde se přepínal odpor v sérii s ladicím potenciometrem.

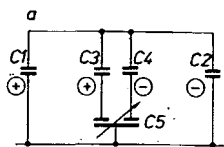
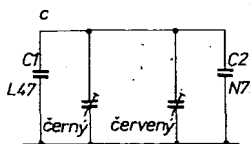
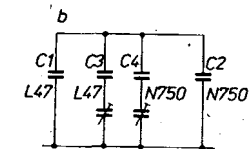
Bude-li cívka VFO L101 provedena s malým rozptylem, popř. stíněna, získáme další výhodu v tom, že z VFO je pak možno vyvést co nejmenší napětí, nutné

pro vstup limitačního zesilovače. Tím předejdeme známé nečnosti přímospřesujících přijímačů, že totiž „poslouchají samy sebe“ a výsledkem je různé pískání a zahlcování.

Další neobvyklostí je ladění VFO. I když je jako u všech „trampů“ již tradičně elektrické, využívá tzv. „reaktanční“ tranzistor T102. Pásmo 160 m se celé totiž jedním varikapem KB105 přeladit nedá, paralelní spojování varikapů též nevede k cíli a v době vzniku konstrukce nebyly k dispozici ještě „středovlnné“ varikapy. Princip ladění reaktančním tranzistorem si ukážeme na obr. 2. V závislosti na ladicím napětí, přiváděném do báze T1, se mění reaktance sériové kombinace T1 – C1 ve značně širokém rozsahu. Lidově můžeme říci, že převládá pak kapacita C1 nebo C2. Je to skutečně tak, neboť volbou jejich poměru můžeme ovlivnit rozsah přeladění. Pokud použijeme kvalitní kondenzátory (C103 až 105 styroflex, slída), C101, 102 slída nebo alespoň značený stabilit N47) a odpory TR151, neutrpí nijak podstatně ani stabilita. Příjemným překvapením, se kterým jsem ani nepočítal, byla skutečnost, že při použití ladicího potenciometru P5 s lineárním průběhem dráhy vyšla i kruhová stupnice pro pásmo

Obr. 2. Princip ladění reaktančním tranzistorem

Obr. 3. Teplotní kompenzace VFO

160 m s docela rovnoměrným průběhem.

K ladění byl použit převod z výprodejního tuneru Hopt (za 20 Kčs), u kterého se odstraní původní odporová dráha včetně jezdec a nahradí drahou a jezdcem z typu TP280 50 k/N. I když nelze tvrdit, že tento převod je zcela bez mrtvého chodu, je levný a pro jednoduchá zařízení ještě vyhovuje.

Samostatnou záležitostí je teplotní kompenzace, která sice pro pásmo 160 m není nutná, přesto však se s ní na spojové desce počítá pro jiné případy a pásma.

Klasický způsob teplotně kompenzované kapacitní kombinace je na obr. 3a. Zde se předpokládá, že kondenzátory C1 a C3 mají kladný teplotní činitel, C2 a C4 záporný. Hrubá kompenzace se nastaví poměrem kapacit C1 a C2, jemně nastavení se pak dokončí diferenciálním kondenzátorem C5, kdy převládá buď „kladný“ C3, nebo „záporný“ C4, ale výsledná kapacita C3, C4 a C5 si zachová jmenovitou velikost. Tento způsob je použit např. u FT221.

My diferenciální kondenzátory nemáme, proto si pomůžeme jinak. Předem je nutno si uvědomit, že jakákoli cívka má teplotní činitel vždy kladný. Proto se také v rezonančních obvodech používá kondenzátorů ze Stabilitu N47, jehož teplotní činitel je mírně záporný a tak zhruba kompenzuje kladný činitel cívky. Proto byla zvolena hmota N47 a na plochých kondenzátorech je označena druhým písmenem J. V případě oscilátorů však tato základní kompenzace nestačí a je nutno použít v kombinaci ještě „zápornější“ materiály, a to Negatit – 750 (U) a Negatit – 1500 (V); překompenzovat oscilátor pouze Stabilitem N47 je prakticky vyloučeno. Není tedy potřebné, aby kondenzátory C1 a C3 měly teplotní činitel vyloženě kladný, ale stačí, bude-li „kladnější“ než u C2 a C4. Můžeme tedy zvolit C1 a C3 ze Stabilitu N47, C2 a C4 z Negatitu N750. Protože žijeme ve věku čítačů, není bezpodmínečně nutný diferenciální kondenzátor, ale stačí dva trimry viz (obr. 3b). O kolik změníme kmitočet jedním trimrem, o to ho „vrátíme“ druhým. Složená kapacita zůstane stejná, ale kompenzace se změní. Hrubou kompenzací nastavíme opět volbou C1 a C2. Konečně k tomu není potřeba ani čítač, ale stačí záznej z nějakého normálu (kalibrátor, krystal), mrazicí pult ledničky a trochu trpělivosti při zkusmém nastavování. Oscilátor samozřejmě uvažujeme uzavřený do krabičky z tlustšího hliníkového plechu, aby v něm nevznikaly průvany. Kdo má možnost použít keramické trimry o Ø 10 mm z NDR, zjednoduší si zapojení podle obr. 3c. Trimry s černým tiskem jsou Stabilit +100, s bleďomodrým Negatit N – 470, s červeným N – 750 a s tmavomodrým N – 1500. Rozteče otvorů ve spojové desce VFO jsou právě pro trimry z NDR přizpůsobeny. Práce si vyžaduje trpělivost a poctivost; mohu ovšem čtenáře ujistit, že se vyplatí. Kdysi se mi tímto způsobem podařilo „usadit“ i jednoho Boubína, i když bych to podruhé už nechtěl opakovat. U krátkovlnných VFO, kde se nic nenásobí, to však taková dřina není.

I když je v zásadě možné osadit VFO i celý přijímač pro jakékoli pásmo, popíší pouze variantu pro 160 a 80 m. Zájemci o vyšší pásma mají jistě dostatek zkušeností a zhotovení VFO s jinými parametry bude nebude problémem. V tom případě bude samozřejmě použít reaktančního tranzistoru zbytečné a ladění obstará vhodný varikap.

Pro pásmo 160 m vychází kapacita C101 82 pF, C102 je složena ze 150 + 47 pF paralelně. Cívka L101 je jako

jediná v celém transceiveru navinuta na hrníčkovém jádru o Ø 8 mm z mezifrekvenčních transformátorů z VXN, za což se čtenářům omlouvám. Má mít indukčnost 53 µH, na zmíněném jádru to představuje 80 závitů původním zeleným lankem 6 x 0,05 mm. Lze vyzkoušet, samozřejmě při dodržení indukčnosti, i jiný typ cívky, ovšem možnost nastavení kmitočtu šroubovým jádrem je velká výhoda. Naši OL z OK1KVK se nebáli použít ferit a vyzkoušeli celkem s úspěchem převinutý ml transformátor ze staršího tranzistoráku. Konečně proč ne, cívku žádný stejnosměrný proud neteče, jediným problémem je poněkud větší kladný teplotní činitel feritu, ale ten by měl jít dokompenzovat kondenzátory z Negatitu, jak bylo uvedeno výše. Těm, kteří se nebojí vůbec a rádi laborují, dám malý návrh: zkuste cívku navinout do dvouotvorového jádra pro TV symetrické členy (větší typ, délka 12 mm, hmota N1). Měla by mít 13,5 z drátem o Ø 0,3 mm CuLH; pozor, neprodíť o ferit! Drát se vine jakoby na střední sloupek. Dobře je vinutí zafixovat třeba včelím voskem nebo lakem, doladění však musí obstarat nějaký přídatný kapacitní trimr, místa je dost.

U varianty pro 80 m se mění pouze cívka L101, ostatní zůstává stejné. Stupnice bude mít sice malý přesah, ale šikulové, kteří si vyřeší stabilní přepínání pro obě pásma, se jistě najdou. Indukčnost pro 80 m má být 15 µH, na jádru z VXN to znamená 45 z původním lankem. Při použití dvouotvorového jádra navineme 7 závitů drátem asi 0,5 mm CuLH. Závěrem několik slov o konstrukcích VFO po mechanické stránce. Prvním předpokladem je mechanická stabilita, čili žádná součástka ani spojová deska se nesmí „klepat“. Z hlediska teplotní stability je nejvhodnější dobře uzavřený „box“ tlustšího, tepelně dobře vodivého materiálu (hliník, měď, mosaz). Zaručí nám totiž stejnou teplotu všech součástek a zamezí průvanům; stínící účinek již není tolik důležitý. Obkládání VFO polystyrenem pak není potřebné, protože případná teplotní změna kmitočtu bude plynulá a lze ji vykompenzovat.

Seznam součástek VFO

R101, 102	10 kΩ, TR 151
R103, 104	560 Ω, TR 151
R105	33 Ω, TR 151
R106	22 kΩ, TR 151
R107	47 kΩ, TR 151
C101, 102	viz text
C103	470 pF, TC 235
C104, 105	1 nF, TC 235
C106, 108	68 nF, TK 782
C107	1,5 nF, TC 235
C109	500 µF
T101	KF124, 525, SF245
T102	KC149, 509
D101	KZ260/7V5
D102	KB105

Ladicí potenciometr P5: dráha a jezdec z potenciometru TP280N adaptovaný na převod Hopt.

Odpor v sérii s P5: 6,8 kΩ typ TR 151. Odpor v napájecím bodě 120 Ω, TR 152. Odpor v bodě C 100 kΩ, TR 151, ve výstupu d TR 151, 33 kΩ.

1 Bloku VFO lze samozřejmě využít i při pokusných konstrukcích jiných přístrojů.

Programování v jazyce

BASIC

Ing. Václav Kraus, Miroslav Háša

(Pokračování)

Odpovědi na otázky ke kap. 4

15. 16. INPUT " ZADEJTE HODNOTU "; X, Y

16. M = 4 * 7
u verzí jazyka BASIC s délkou pole 14 znaků.

17. začátek 2. 3. 4. zóny
18. 10 PRINT " ZADEJTE HODNOTU "; X, Y

20 INPUT X, Y
19. a) 4 -2 KONEC
b) -6 4
c) -2 4
d) -4 2
START

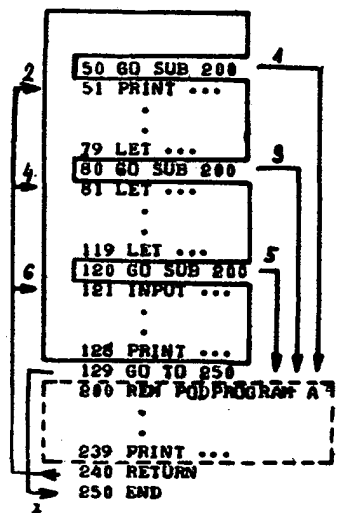
20. Např. 10 PRINT " "; 15. 4; -6

Poslední věta je velmi důležitá a plně vysvětluje přednosti použití příkazů GO SUB a RETURN před příkazem GO TO při práci s podprogramy.

1. Při odsokku do podprogramu si počítač uloží do pomocného paměťového místa (obdoba sklípku při programování ve strojovém kódu – anglicky stack) adresu návratu. Touto adresou se nejbližší vyšší číslo řádku. Při návratu do hlavního programu na řádek 23 proto není nutné udávat cílovou adresu.

2. Sestavený program, který používá příkazy GO SUB a RETURN je mnohem přehlednější. Nemohou být chybně očíslovány návratové adresy, a část programu, určená pro podprogram, je velmi zřetelně vymezena.

3. Příkazy GO SUB a RETURN lze výhodně použít i při několikanásobném vyvolávání stejného podprogramu na několika místech hlavního programu. Jako příklad uvádíme schematicky následující program:

Pozn.: Doposud nevysvětlený příkaz REM se používá při psaní poznámek (REMARK) do programu. Tento příkaz je nevykonáný.

Jak je patrné na první pohled, bude během řešení programu trojnásobně vyvolán podprogram A (vyznačen čárkovaně). Volací příkazy GO SUB na řádcích 50, 80 a 120 postupně uloží při odsokcích do podprogramu (1, 3 a 5) adresy návratů (51, 81 a 121) do pomocných paměťových míst (sklípků).

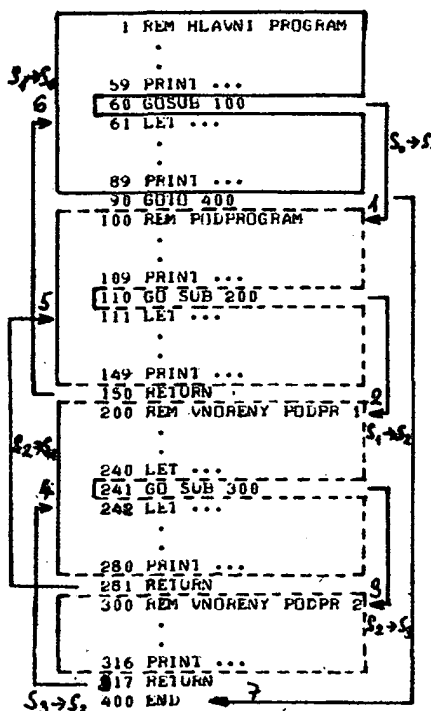
Jeden jediný příkaz návratu RETURN automaticky vyvolává při návratech (2, 4 a 6) do hlavního programu cílové adresy skoků 51, 81 a 121. Pokud je některý z těchto cílových řádků nepoužit, pokračuje řešení programu od nejbližší vyššího použitého příkazového řádku.

Řešení programu končí na řádku 129, kde je umístěn příkaz nepodmíněného skoku k příkazu END.

4. Uvnitř každého podprogramu lze použít další příkaz GO SUB pro volání jiného podprogramu. Tento další podprogram nazýváme „vnořeným (vloženým) podprogramem“.

Tato vkládání lze theoreticky provádět do libovolné úrovně. Prakticky jsme ovšem omezení maximálně možným počtem pomocných paměťových míst pro ukládání příslušných adres návratů (čísel řádků), který se ve většině verzí jazyka BASIC pohybuje kolem deseti.

Jako příklad si uveďme schematicky následující program, který používá tři vzájemně vnořené podprogramy:

Hlavní program je opět označen plně a jednotlivé podprogramy čárkovaně. Příkazy GO SUB, GO TO, RETURN a END jsou z naznačených bloků záměrně vyloučeny, protože představují jakési mezičlánky, které vhodně spojují ve správné posloupnosti jednotlivé části programu v celek.

Na tomto příkladu si můžeme velmi názorně vysvětlit používání „sklípku“ při práci s podprogramy (subrutinami). Předpokládejme, že použitý počítač má dostatečný počet paměťových míst pro ukládání adres návratu. V tomto případě je to jakýkoli počet větší než 3. Paměťová místa si označme S_0, S_1, S_2, S_3 atd. O tom, do kterého paměťového místa se bude zapisovat adresa návratu, nebo z kterého paměťového místa se bude tato adresa číst, rozhoduje tzv. ukazatel sklípku (zásobník, zásobníkové paměti). Po odstartování programu se do něj zaznamená adresa paměťového místa S_0 . Tato adresa je však naplněna nulovým nebo nedefinovaným obsahem, takže vyvolání příkazu RETURN by vedlo k chybovému hlášení.

Při provádění programového řádku 60 si počítač jednak zapamatuje cílovou adresu skoku (100) a jednak zvětší (inkrementuje) číslo řádku (60) o 1 a toto číslo (61) uloží do paměťového místa S_1 . Obsah ukazatele sklípku (STACK POINTER), který byl doposud nastaven na adresu S_0 , se automaticky zvětší o jednotku a od této chvíle obsahuje adresu paměťového místa S_1 .

Dospěje-li řešení programu na příkazový řádek 110, pokračuje řešení programu na prvním vnořeném podprogramu (řádek 200). Současně se zvětší obsah ukazatele sklípku o jednotku (adresa S_2) a do paměťového místa S_2 se uloží poslední adresa návratu (111).

Po dosažení řádku 241 se podobně zvětší obsah ukazatele sklípku na adresu S_3 a do paměťového místa S_3 se nahraje nová adresa návratu 242. Program pokračuje na příkazovém řádku 300, kde je umístěn začátek podprogramu vnořeného ve druhé úrovni.

„Nejhlouběji“ vnořený podprogram skončí na příkazovém řádku 316. Následující příkaz je příkazem návratu z podprogramu. Tento „návrat“ se skutečně níže popsaným způsobem.

Počítač se „zeptá“ ukazatele sklípku, na kterém paměťovém místě má hledat adresu návratu. Je to vždy poslední uložená adresa na paměťovém místě, určeném posledním stavem ukazatele sklípku. V našem případě je to adresa 242, uložená v paměti S_3 . Řešení programu tedy pokračuje od příkazového řádku 242. Počítač ovšem současně snižuje (dekrementuje) obsah ukazatele sklípku o jednotku, takže jeho nový stav je S_2 .

Při dalších návratech z podprogramu (příkazové řádky 281 a 150) se postupně

snižuje obsah ukazatele skřípku na S_1 a S_0 a řešení programu pokračuje na příkazových řádcích 111 a 61. Celý program končí na řádku 90, na němž je umístěn nepodmíněný skok k příkazu END.

Pozn. 1.: Západní literatura s velkou oblibou názorně přirovnává skřípek k zásobníku, do něhož můžeme postupně ukládat předměty podle libosti, ale vybírat je můžeme pouze podle pravidla: „Jako první se může vybrat pouze ten předmět, který byl vložen jak poslední“ atd.

Pozn. 2.: Operace se skřípkem bývají ve většině verzí jazyka BASIC organizovány podle operací se skřípkem při programování ve strojním kódu použitého procesoru. To znamená, že se první návratová adresa ukládá do paměťového místa s nejvyšší adresací a následující návratové adresy se postupně umísťují do skřípku směrem k nižším adresám. V takovém případě se obsah ukazatele skřípku inkrementuje při vyvolání příkazu RETURN a dekrementuje při vyvolání příkazu GO SUB.

Z doposud uvedených poznatků o práci se subrutinami vyplývají dvě podmínky, které musí programátor bezpodmínečně dodržet:

1. Příkazy GO SUB a RETURN se při řešení programu mohou vyvolávat v posloupnosti GO SUB, GO SUB, RETURN atd., ale nikoli v posloupnosti GO SUB, RETURN, RETURN atd.! Jinými slovy je možno říci, že příkaz RETURN se nesmí vyvolat tehdy, je-li obsah ukazatele skřípku S_0 .

Pozn.: Posloupnost vyvolání příkazů GO SUB a RETURN se nesmí zaměňovat s pořadím podle příslušných čísel příkazových řádků, neboť se jedná o skokové příkazy!

2. Podprogram pracuje při každém vyvolání se stejnými proměnnými. Z tohoto důvodu se v hlavním programu musí programátor bezpodmínečně postarat o to, aby byly všem proměnným, které se v podprogramu vyskytují, přiřazeny správné konstanty.

Kromě těchto nutných podmínek se při práci se subrutinami vžila i následující nepsaná pravidla:

1. podprogramy se většinou umísťují až na konec hlavního programu v tom pořadí, v jakém jsou programem vyvolávány. Takto sestavený program je velmi přehledný;

2. před každý začátek podprogramu se doporučuje umístit příkaz zastavení programu STOP (bude vysvětlen později). Tímto způsobem se zabrání tomu, aby se mohly příkazy podprogramu realizovat jiným způsobem, než vyvoláním příslušného příkazu GO SUB. Pokud by se začátek podprogramu začal realizovat jako příkaz s nejbližší vyšším číslem řádku po předcházejícím, jedná se vždy o špatně sestavený program. Příkaz STOP v takovém případě průběh řešení programu přerušuje.

Příklad

```

1 REM START
.
.
50 GO SUB 100
51 LET ...
.
.
80 GO TO 150
99 STOP
100 REM PODPROGRAM
.
.
139 PRINT ...
140 RETURN
150 END
    
```

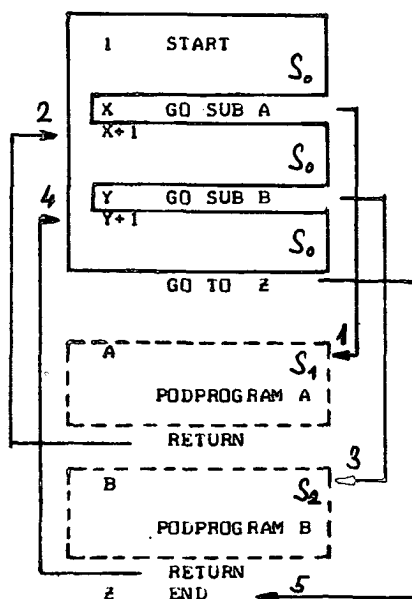
Kdyby program neobsahoval díky opomenutí programátora příkazové řádky 80 a 99, znamenalo by to vážnou programovou chybu. Po návratu z podprogramu by se řešení podprogramu znovu vrátilo přirozenou vzestupnou posloupností příkazů na řádek 100 a celý program by se zopakoval ještě jednou. Tím by se mohla nenávratně „přemazat“ některá důležitá data atd. Opětovné vyvolání příkazu RETURN na řádku 140 by navíc způsobilo hlášení chyby. Je-li těsně před podprogramem umístěn příkaz STOP, zastaví se řešení programu na řádku 99 a programátor může chybu opravit;

3. podprogramy by se neměly opouštět jinak, než příkazem návratu RETURN. V opačném případě může velice snadno vzniknout vleklá chyba při seřazení posloupnosti návratových adres. Podobné „finty“ při sestavování programu si může dovolit pouze zkušený programátor.

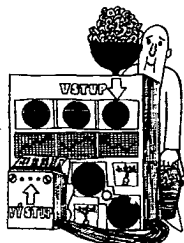
Pokud má podprogram více logických ukončení, doporučuje se zařadit nepodmíněný skok ke společnému návratovému řádku s příkazem RETURN na konci každé logické větve programu.

Na závěr článku si uveďme bloková schémata tří základních typů nepodmíněných skoků do podprogramu. Je samozřejmé, že se ve složitějších programech mohou vyskytovat kombinace všech tří typů. V následujících schématech jsou symbolicky označeny některé důležité příkazové řádky a ukazatelé skřípku před a po jednotlivých skocích. Hlavní program je ohraničen plnou čarou a podprogramy čarou přerušovanou.

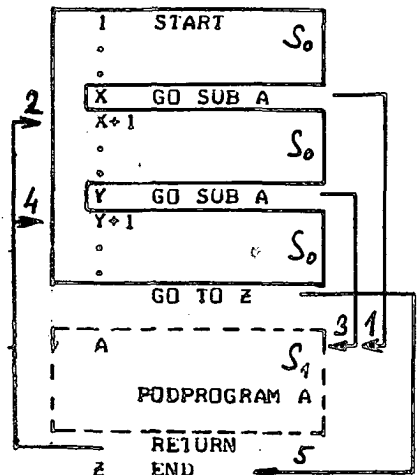
A. Volání různých podprogramů na různých místech programu

Počet vyvolávaných podprogramů je omezen pouze maximálním přípustným počtem příkazových řádků příslušné verze jazyka BASIC a celkovou kapacitou paměti. Celý program vyžaduje pouze dvě paměťová místa ve skřípku.

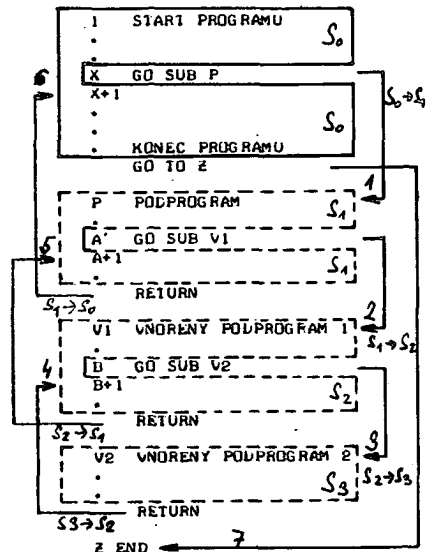

B. Volání stejného podprogramu na několika místech programu

Pro tento typ platí vše co již bylo řečeno pod A, neboť se v podstatě jedná pouze o speciální zjednodušenou variantu prvního typu. V celém programu se vyskytuje pouze jeden příkaz RETURN. Ten je však vyvolán po každém ukončení podprogramu.

C. Volání vnořených podprogramů

Z blokových schémat je jasné patrné, že ve všech částech (před odsokky i za návraty) hlavního programu i jednotlivých podprogramů má ukazatel skřípku stejný obsah. Bloková schémata mohou sehrát užitečnou roli při sestavování programu i při případném odstraňování chyb.

5.3 Podmíněné skoky – příkazy IF THEN a ON GO TO

Příkazy nepodmíněných skoků umožňují řešit program v jiném pořadí, než udává číslování příkazových řádků. Příkazy podmíněného skoku navíc poskytují programátorovi možnost větvit program do jednotlivých logických bloků. Tato vlastnost je velmi důležitá a cenná. Příkazy podmíněných skoků se proto vyskytují téměř v každém programu. Pro jejich dokonalé využití se samozřejmě opět předpokládá podrobné prostudování příslušné verze jazyka BASIC.

5.3A Příkaz IF – THEN

Následující základní formát příkazu IF – THEN používají všechny běžné verze:

6/81

Ústřední výbor Svazarmu
Opletalova 29, 110 00 Praha 1, tel. 22 35 45-7

Ústřední výbor Svazarmu ČSR
Ve Smečkách 22, 110 00 Praha 1, tel. 24 10 64

Ústřední výbor Zvázarmu SSR
Nám. L. Štúra 1, 801 00 Bratislava, tel. 33 73 81-4

Ústřední rada radioamatérství
Vlnitá 33, 147 00 Praha 4, tel. 46 02 51-2
tajemník: pplk. Václav Brzák, OK1DDK
sekretariát: Ludmila Pavlová
ROB, MVT, telegrafie: Elvíra Kolářová
KV, VKV, technika: Karel Němeček
QSL služba: Dana Pacltová, OK1DGW, Anna Novotná, OK1DGD
Diplomy: Alena Bieliková

Členové ÚRRA:
RNDr. L. Ondříš, CSc., OK3EM, předseda, pplk. M. Benýšek, MS J. Čech, OK2-4857, L. Dušek, OK1XF, K. Donát, OK1DY, L. Hlinský, OK1GL, Š. Horecký, OK3JW, J. Hudec, OK1RE, ing. V. Chalupa, CSc., OK1-17921, ing. M. Janota, ing. D. Kandera, OK3ZCK, ing. F. Králík, M. Lukačková, OK3TMF, plk. ing. Š. Malovec, ing. E. Mócik, OK3UE, MS ing. A. Myslík, OK1AMY, gen. por. ing. L. Stach, OK1-17922, ing. F. Smolík, OK1ÁŠF, A. Vinkler, OK1AES, A. Závatský, OK3ZFK.

Česká ústřední rada radioamatérství

Vlnitá 33, 147 00 Praha 4, tel. 46 02 54
tajemník: pplk. Jaroslav Vávra, OK1AZV
ROB, MVT, telegrafie, technika: Jiří Bláha, OK1VIT
KV, VKV, KOS: František Ježek, OK1AAJ

Členové ČÚRRA:

J. Hudec, OK1RE, předseda, J. Albrecht, OK1AEX, M. Driemer, OK1AGS, L. Hlinský, OK1GL, J. Kolář, OK1DCU, E. Lasovská, OK2WJ, V. Malina, OK1AGJ, O. Mentlík, OK1MX, M. Morávek, V. Nývlt, OK1MVN, S. Opíchal, OK2QJ, J. Rašovský, OK1RY, K. Souček, OK2VH.

Slovenská ústřední rada radioamatérství

Nám. L. Štúra 1, 801 00 Bratislava, tel.: 33 73 81-4
tajomník: MS Ivan Harminc, OK3UO
radioamatérský šport: Tatiana Krajčiová
matrika: Eva Kloknerová

Členové SÚRRA:

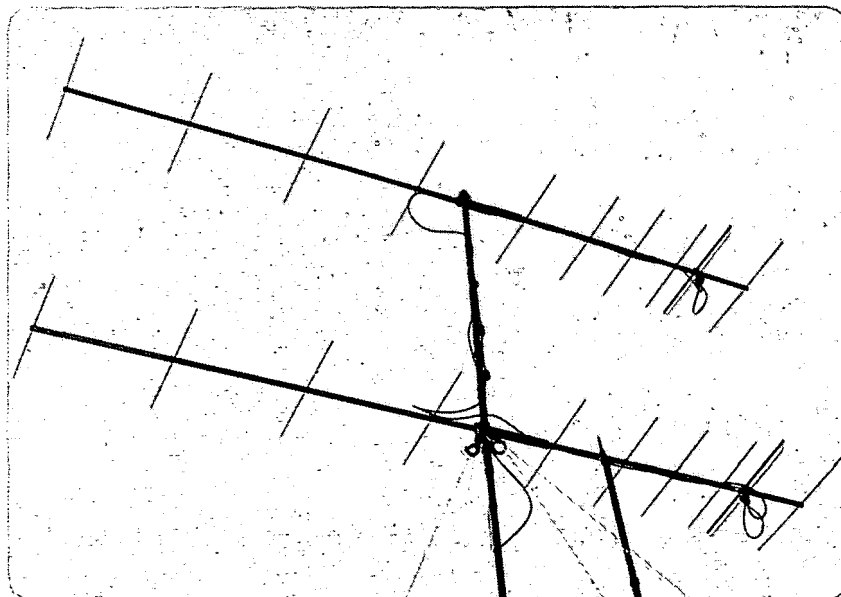
Ing. E. Mócik, OK3UE, předseda, M. Déri, OK3CDC, ZMS MUDr. H. Činčura, OK3EA, P. Grančič, OK3CND, J. Ivan, OK3TJL, ing. M. Ivan, OK3GJC, K. Kawasch, OK3UG, J. Komora, OK3ZCL, V. Molnár, OK3TCL, ing. A. Mráz, OK3LU, L. Nedeljaková, OK3CIH, ZMS O. Oravec, OK3AU, L. Pribula, ing. M. Rybár, SR, ZMS L. Salmár, OK3CIR, T. Szerélmly, IR, J. Toman, OK3CIE, MS I. Harminc, OK3UO.

Povolování radioamatérských stanic:

Inspektorát radiokomunikací Praha
Rumunská 12, 120 00 Praha 2
referent: V. Tomš, tel. 290 500

Inspektorát radiokomunikací Bratislava
nám. 1. mája 7, 801 00 Bratislava
referent: T. Szerélmly, tel. 526 85

radio amatérský sport

PŘESNĚ NASMĚROVÁNO

Dobře nasměrovaná anténa a dostatečný výkon jsou předpoklady k dosažení dobrého spojení. A platí to, i když použijeme tento výrok v přeneseném slova smyslu – jde-li o dosažení jakéhokoli cíle, je nutné dobré „zaměření“ a vytrvalost, dostatečný „výkon“.

Byl jednou jeden kolektiv a ten si řekl, že bude „dobrý“ na VKV. Bylo to v roce 1971 a dali si následující cíle: do roku 1975 být mezi třemi nejlepšími stanicemi v Polním dnu, do roku 1978 ve Dni rekordů a do roku 1981 v A1 contestu. Kromě dobré vůle a nadšení neměli nic. Základním „vybavením“ byla neznalost VKV techniky, neznalost VKV provozu, neznalost vhodných kót. Nebylo k dispozici nic kromě vysílače PETR 101 a konvertoru pro 145 MHz.

S nezlomnou vírou a pevnou vůlí počali základní neznalosti a nedostatky odstraňovat. Postupně si ověřili provoz z vysokých kót z celých Čech, poznali provoz v různých oblastech střední Evropy, získali základní představu o tom, jakou kótu který závod vyžaduje. Zmapovali si četnost stanic v jednotlivých oblastech střední Evropy. Průzkum zvolené kóty podnikli vždy několik týdnů před závodem, aby se mohli dobře připravit a nemuseli improvizovat. Nikdy nezaváhali před těžko dostupnými a proto málo používanými kótami. Jinak by ani neměli šanci získat právo na některý z „věhlasných“ kopců v pozdější době. Ze stejného důvodu vyjžděli i na březnové a listopadové závody, kdy často ještě (již) mrzlo a většina kolektivů zůstávala doma za peči. Největší úspěchy v tomto období jim přinesl Králický Sněžník.

Pro nedostatek zkušených techniků a technických znalostí vůbec se v prvních šesti letech pouze vylepšovalo stávající vybavení. Zhotovili kvalitní univerzální přenosný stožár, podnikli pokusy s anténami, pomalu zlepšovali spolehlivost stávajícího zařízení (R3, EK10, PETR 101, konvertor). Postupně opatřovali „příslušenství“ – stany, stolek, topení PB, akumulátory ap.

Základní složení kolektivu mělo jediného zkušeného operátora a jinak spíše organizátory. Jejich největším úspěchem bylo 6. místo v PD 1973. Při neznalosti provozu SSB, cizích jazyků a malé praxi, s přijímačem R3 bez SSB to byl až neuvěřitelný výsledek.

Cílevědomost a neustálý vzestup ve výsledkových listinách přilákal do radioklubu dva dobré operátory. Tim došlo k výrazné změně v provozu a i když k cíli bylo ještě daleko, byl to zřetelný pokrok.

Po prvních povětšinou neúspěšných pokusech s tranzistory navázali spolupráci se zkušeným konstruktérem VKV zařízení, který jim pomohl postavit nový transceiver pro 145 MHz. V té době ještě s původním zařízením dosáhli prvního z cílů – v roce 1975 3. místo v Polním dnu. Byl to úspěch houževnatosti, cílevědomosti a systematickosti a stále ještě zůstávala rezerva dobrého technického vybavení.

Úspěchy podnítily některé členy radioklubu k intenzivnější činnosti. Jeden z nich, schopný technik, konstruktér, se soustředil na vývoj nových klubovních zařízení. Začalo to stowatovým koncovým stupněm pro 145 MHz, pokračovalo kompresorem dynamiky, elbugem, úpravou přijímačové části transceiveru na špičkové úrovni. Při vynikající kvalitě mají všechna jím zhotovená zařízení perfektní spolehlivost ve všech drsných podmínkách. Svým elánem a solidní prací získal ke spolupráci i některé další techniky.

A zlepšující se vybavení (technikou i operátory) začalo přinášet ovoce. Bylo slušné zařízení, byli další dobří operátory, přibývalo let zkušeností s provozem na VKV. V roce 1977 to bylo 2. místo v PD, v roce 1978 3. místo v PD a 3. místo ve Dni rekordů, v roce 1979 první vítězství v Polním dnu, vítězství v jarním subregionálu a evropské prvenství v podzimním A1 Marconioho contestu. V roce 1980 přibýlo 3. místo v PD, 3. místo ve Dni rekordů, vítězství v obou jarních subregionálních závodech a opakovaně vítězství v podzimním A1 contestu. A výčet jistě

není zcela úplný. Plán byl splněn na 100 %. Stačilo „jen“ čtít!

Závěrem ještě dosadíme názvy a jména, aby naše vyprávění nebylo anonymní. „Jednou jeden kolektiv“ je radioklub Smaragd z Prahy 10, nejprve pod značkou OK1KNH, později „překřtěný“ na OK1KRG. Autorem základní myšlenky byl ing. J. Šurovský, OK1DAY, a začínali s ním ing. P. Lebdůška, OK1DAE, a dobrý operátor ing. J. Vondráček, OK1ADS. Později se přidali ing. Jiří Šanda, OK1DWA, a ing. Ivan Matys, OK1DIM. A poslední jmenovaný je tím nadšeným a solidním technikem, v současné době „duší“ VKV kolektivu OK1KRG. Ve výčtu by mohli být i další – A. Novák, OK1AO, J. Černý, OK1FSM, a v neposlední řadě i manžalky všech jmenovaných. Ti všichni dokázali výhody kolektivu proti jednotlivci, dokázali, že začít se dá vždy a ve všem i s holými rukama!

Zasedání ÚRRA

Dne 17. 2. zasedala ÚRRA Svazarmy a projednala návrh realizace úkolů 5. zasedání ÚV Svazarmy o zvýšení podílu odbornosti na přípravě branců, aby základní organizace převzaly péči a odpovědnost za výcvik branců spojářů a to především u mládeže předbranceckého věku rozšiřováním znalostí, nabytých ve škole a při výcviku v radioklubu, a to v technické i provozní směru. Doporučuje se při práci s přípravou branců více využívat výcvikových zařízení, pomůcek a programů výcviku k přípravě mládeže zapojené do radioamatérské činnosti např. v moderním víceboji telegrafistů i k provedení mističní i okresních přeborů této soutěže. Větší aktivitu by měly vyvinout ZO a radiokluby při získávání i vojáky, odcházejících do zálohy po skončení aktivní služby. Po krátkém zaškolení a složení zkoušek by mohli být platnými členy kolektivy nejen při práci v pásmech, ale hlavně při výcviku dalších mladých operátorů předbranceckého věku. ÚRRA se pokusí s příslušnými institucemi projednat zlepšení zásobování rádiovými stavebnicemi a součástkami.

V dalším byl vyhodnocen průběh besed a aktivů odbornosti. Členové ÚRRA, kteří byli předem vybráni, navštívili 25 těchto aktivů. Všichni konstatovali, že na všech aktivech se projevil pozitivní přístup k problémům. V projevech se objevily některé kritické připomínky. Stanovená komise je shromáždí a podle jejich povahy je vysvětlí v tisku, ve vysílání nebo dopisem.

Členové rady byli seznámeni s výrobou podniku Radiotechnika na roky 1981 a 1982 a s plánem výroby v roce 1983.

Byly projednány návrhy na ocenění práce aktivu. Návrhy na čestné tituly, vyznamenání a čestné diplomy byly projednány a předány vyšším orgánům.

Mezi pracemi komisí byla tentokrát projednána činnost komise Rádiového orientačního běhu a komise KV. V poslední komisi byly mimo jiné projednány otázky soutěže k XVI. sjezdu KSC a podmínky závodu k 30. výročí Svazarmy.

Ing. F. Smolík, OK1ASF

Distribuce QSL pro stanice OK2

Moravští amatéři-vysílači jistě zaregistrovali, že jejich zásilky s QSL listy již nepřicházejí od QSL služby ÚRK Svazarmy ČSSR, nýbrž od Jirky Krále, OK2RZ, který se distribuce QSL listů pro stanice OK2 ujal, aby se tak částečně ulehčilo přetížené QSL-sluzbě ÚRK. Zdůrazňujeme, že se jedná o distribuci QSL, nikoli o jejich sběr! Protože stále dochází k různým nedorozuměním, požádal nás OK2RZ o uveřejnění těchto informací:

– Na adresu OK2RZ lze zasílat QSL pouze pro koncesionáře OK2 – jednotlivce i kolektivy – NE pro OL6, OL7, OK-RP a NE pro zahraniční stanice!

– Stanice, které obdrží letáček s žádostí o spolupráci (vypsání vlastních adres včetně své volací značky na samolepící štítky a vrácení na adresu OK2RZ) a zatím neodpověděly (je jich 48 %, což je neuvěřitelně mnoho), snažně prosím, aby tak učinily a pomohly mně (5 min. práce).

– Pokud se vzájemně dohodne dvě nebo více stanic (třeba 20) na tom, že jim je možno zasílat QSL společně na jednu adresu, ulehčí to značně expedici QSL. Stačí napsat na koresp. listek značky všech stanic a značku a adresu toho, komu mám QSL poslat.

OK2RZ

STŘÍBRO PRO ČSSR

9. března 1981 se vrátilo z Bukurešti z XI. ročníku soutěže o Dunajský pohár naše reprezentační družstvo sportovních telegrafistů – trenér ing. A. Myslík, OK1AMY, P. Havliš, OK1PFM, ing. P. Vanko, OK3TPV, a P. Matoška, OL3BAQ.

Letošní ročník DP měl velmi dobrou úroveň, o čemž svědčí překonání dvou dosavadních nejlepších výsledků DP, v obou případech zásluhou sovětského reprezentanta Stase Zelenova, UA3VBW: v klíčování číslic na rychlost výkonem 310 PARIS a v příjmu číslic na rychlost výkonem 460 PARIS. Pozoruhodný je také jeho výsledek v disciplíně příjem a klíčování na přesnost, v níž zvítězil bez ztráty jediného bodu.

Výsledky našich reprezentantů jsou sice poněkud skromnější, přesto však můžeme na základě výsledků z posledních mezinárodních soutěží v telegrafii konstatovat, že v současné době zaujímá ČSSR ve sportovní telegrafii druhé místo v Evropě hned za SSSR. Stejně tak jako v minulém ročníku, získali naši reprezentanti i letos stříbrnou medaili v hodnocení družstev. V soutěžích jednotlivců úspěšně

George YO9ASS (druhý zprava), musel ještě těsně před startem v disciplíně klíčování na rychlost odstraňovat závalu na el-bugu za pomoci trenéra YO4HW (vlevo) a svého reprezentačního kolegy Konstantina, YO8BAM (s páječkou)

nostech ze závodů v Moskvě, o zavedení kategorie žen ap. Telegrafní soutěže se začínají slibně „rozjiždět“ v Polsku, začíná se s vysíláním tréninkových i soutěžních textů na pásmu a s další popularizací tohoto sportu. Ukazuje se, že kromě SSSR jsou naše tréninkové možnosti a podmínky nejlepší ze všech zúčastňujících se států; nakonec to výsledky potvrzují.

Potěšující skutečností pro stav naší přípravy na mistrovství Evropy je to, že bychom byli schopni poslat na Dunajský pohár ještě nejméně jedno kompletní družstvo, které by dosáhlo nejméně stejně dobrých výsledků. Máme z čeho vybírat, to je důvodem ke konkurenci mezi jednotlivci a tím se zlepšují dosahované výsledky. Zapotřebí bude ale získat několik dalších juniorů ve věku 13 až 16 let.

Naši reprezentanti tedy splnili letos v Bukurešti úkol, stanovený tentokrát konkrétně – převést stříbrnou medaili v soutěži družstev. Není to důvod ke klidné spokojenosti, ale je to impuls k dalšímu tréninku, vstříc mistrovství Evropy.

Výsledky

Družstva celkem

1. SSSR	99b.
2. ČSSR	76
3. RSR	75
4. BLR 64, 5. MLR 35, 6. SFRJ 32, 7. PLR 19.	

Jednotlivci

Příjem a klíčování na přesnost

Senioři	body
1. Zelenov, UA3VBW	4752 b.
2. Havliš, OK1PFM	4670,5
3. Podšivalov, UA3-170-440	4642,7
5. ing. Vanko, OK3TPV	4570,35

Junioři

1. Manea, YO3-2179/BU	2647,2
2. Alexandrov, UA1CUT	2640
3. Kotev, LZ1-C64	2609,05
4. Matoška, OL3BAQ	2591,5

Příjem na rychlost

Senioři	písm.	číslic	body
1. Zelenov, UA3VBW	320	460	2998
2. Podšivalov, UA3-170-440	300	470	2901,5
3. Cimpeanu, YO9ASS	230	340	1593,5
4. ing. Vanko, OK3TPV	230	310	1366
5. Havliš, OK1PFM	230	310	1320

Junioři

1. Alexandrov, UA1CUT	260	400	2164
2. Manea, YO3-2179/BU	230	310	1358,5
3. Kotev, LZ1-C64	210	320	1348
4. Matoška, OL3BAQ	200	280	1122

Klíčování na rychlost

Senioři	body
1. Zelenov, UA3VBW	221 310 1532,6
2. ing. Vanko, OK3TPV	209 219 1195,7
3. Podšivalov, UA3-170-440	201 241 1158,5
9. Havliš, OK1PFM	171 215 913,4

Junioři

1. Alexandrov, UA1CUT	222	265	1349,6
2. Kotev, LZ1-C64	187	197	1004,1
3. Matoška, OL3BAQ	201	224	1003,8

Slavnostní okamžik – ing. A. Myslík jako trenér a vedoucí čl. družstva přebírá stříbrnou medaili

bdoval OK1PFM v disciplíně příjem a klíčování na přesnost a OK3TPV splnil očekávání v disciplíně klíčování na rychlost, což oběma vyneslo stříbrné medaile v hodnocení jednotlivců. Pavel, OL3BAQ, podal velmi solidní výkon v klíčování na rychlost, protože však anonymita závodníků při soutěži byla čistě formální, odsunula ho čast sboru rozhodčích velmi nízkým koeficientem za kvalitu až na třetí místo.

Juniorský reprezentant P. Matoška, OL3BAQ, nemá v úmyslu se příště spokojit s bronzovou medaili

Úroveň DP rok od roku stoupá a ČSSR ji stačí sledovat. Pouze v disciplíně příjem na rychlost již několik let na mezinárodních soutěžích končíme na tempech 230 až 240 PARIS písmen a 300 až 320 PARIS číslic, s čímž nemůžeme být spokojeni. Nicméně i v této disciplíně nás celkově kromě reprezentantů SSSR nikdo neporazil.

Na zasedání mezinárodní jury se jako obvykle diskutovalo i o mnoha otázkách, nesouvisejících s právě probíhajícím závodem. Středem pozornosti je blížící se mistrovství Evropy v telegrafii, které pravděpodobně uspořádá SSSR v příštím roce. Hovoří se i o změnách pravidel, zjednodušení závodu v klíčování a příjmu na přesnost, o zrušení anonymity závodníků při soutěži po dobrých zkuše-

OTAKAR BATLIČKA, OK1CB

Dr. ing. Josef Daneš, OK1YG

(Z materiálů ke knize *Jiskry, lampy, rakety*)

(Pokračování)

Ex OK1CK vzpomíná: „Občas se stalo, že se objevil unavený a nevyspalý. Dověděl jsem se náhodou, že to bývalo po cestě. Jezdíl rchlíkem do Německa a přivázel zprávy. Také udržoval styky s německými emigranty, kteří zde žili. Detaily žádné nevím.“ Jirek píše, že Batlička měl kontakty s paní Margarete della Reder, které patřila továrna nedaleko Berlína, vyrábějící výšuvné antény pro německá vojenská vozidla.

„Viděl jsem dvakrát paní della Reder“, říká ing. Jirá. „Byla vysoká, elegantní, štíhlá, asi v tom věku jako Ota.“

Blíží podrobnosti o Batličkových kontaktech v Německu se asi nedovíme. Generál Bartík, štábní kapitán Longa, štábní kapitán Fárek i ostatní důstojníci, kteří by mohli něco vědět, jsou už mrtví. Písemné materiály se podařilo zničit ještě před vpádem německých vojsk do Prahy. V papírech z Londýna to není. Že Batlička v té době měl pas a do Německa jezdil, to je pravda. Zde zřejmě platí Jírkova formulace: Když šlo o pravdu a spravedlnost, svlékl kabát a šel se poprat.

o o o

Ministerstvu pošt a telegrafů a OK1PB, Vilému Provozníkovi z Chomutova, vděčíme za to, že víme, jak vypadala stanice OK1CB před vypuknutím druhé světové války. MPT rozeslalo začátkem roku 1938 všem amatérům dotazník, který Batlička pečlivě vyplnil. Provozník, OK1PB, 25. února 1938 Batličku navštívil a vyfotografoval.

Na jeho fotografii je po levé straně vidět pracovní stůl s psacím strojem, přijímačem PENTO SW 3 AC, osazeným elektronkami 58, 58, 59, a s poštovním telegrafním klíčem. Mezi psacím strojem a přijímačem stojí reproduktor. Nad přijímačem visí zdroj, vedle něho absorpční vlnoměr s doutnavkou a s výměnnými cívkami. Stěna je ozdobena QSL listky: W2, W3, TI2, SV1, ZC6, J5CC a j. Čelní stěnu vyplňuje vysílač, osazený elektronkami B 406 (CO), TC 04/10 (FD) a P 400 (PA), vestavěný do pětiletžové skříně o celkových rozměrech 100 x 50 x 40 cm. V první a druhé etáži jsou uloženy tři eliminátory; každý stupeň vysílače má svůj vlastní zdroj. V nejvyšší etáži je vestavěn anténní člen Collins. Anténa byla (podle Batličkových představ) dlouhá 42 m a směřovala od jihozápadu k severovýchodu. Délka svodu byla 6,8 m. Uprostřed každého panelu je umístěn měřicí přístroj, po stranách ovládací knoflíky. Celá radio-stanice je upravena úhledně, nikde se nic nepovaluje, žádné zbytečné dráty.

Batlička pracoval do dvou hodin odpoledne. Trochu si zdímnul a v půl jedenácté večer zapínal vysílač. Někdy také v pět odpoledne. Jeho oblíbené pásmo bylo 40 m, ale vyjížděl i na 80 a 20 m. Vysílal klidným tempem 50 až 60 značek za minutu, což tehdy bývalo u DX manů obvyklé. Jeho klíčování bylo rytmické, pravidelné, jediné při SK trochu protahoval poslední čárku. Jeho doménou byl noční DX provoz. Zajímal se o přeslech (skip) ve vztahu k terénu. S tím zřejmě souvisel i jeho průzkum šíření elektromagnetických vln pod zemským povrchem v dolech.

A jak to bylo se záchranou potápějící se japonské lodi? Ing. Jirá říká, že je to pravda. Potvrzují to i oba synovci Batličkovi, ing. Gerndt a ing. Joklik. Žádné písemné doklady se (zatím) nepodařilo najít. Nikdo si však nepamatuje nic bližšího, ani rok, kdy k této události mělo dojít. Proto jsem si netroufal učinit dotaz na japonském ministerstvu zahraničních věcí, jestli se o tom, případně o poděkování japonského vyslanectví v Praze Batličkovi, zachoval v archívech nějaký záznam. Pečlivým pročtením těch pasáží Batličkových povídek, ve kterých figuruje rádiové spojení, zjistíme, že i když byl vynikajícím amatérem vysílače – provoz mobilních stanic lodních a leteckých neposlouchal a neznal. Aféra s tišňovým voláním lodi Corina před několika léty je výstrahou, abychom k takovým věcem přistupovali nanejvýš opatrně.

Výstup profesora Piccarda balónem do stratosféry byl senzací roku 1932. Piccard startoval na curyšském letišti Dübendorf 18. srpna a přistál téhož dne v severní Itálii. Dosáhl výšky 16 700 m. O spojení s ním se snažilo mnoho amatérů. Z našich se to podařilo Weirauchovi, OK1AW, který dostal od Pic-

cardova asistenta a účastníka letu, dr. Cossynse, písemné potvrzení. Provoz sledovala přijímací stanice ČTK a z velké části i radiostanice na letišti ve Kbelích. Batlička Piccarda hlídal, ale spojení s ním neměl. V tomto smyslu referuje i tehdejší tisk.

Tvrzení, že Batlička navázal spojení se vzducholo-dí Itálie (výprava generála Nobile k severnímu pólu), je nesmyslné. Itálie byla nad naším územím v roce 1928. Tehdy Batlička ještě nevysílal. Itálie pracovala na kmitočtu 333 kHz s brněnským letištem OKB a s amatéry žádná spojení nenavazovala.

o o o

O. Batlička, OK1CB, u svého zařízení, jehož popis je v textu. Autorem snímku je OK1PB

10. března 1938 říšskoněmecké vojsko zabírá Rakousko. Tím se Čechy a Morava dostávají ze severu, západu i jihu do nacistického obličení. Denní tisk naznačuje v člancích na téma „Nejsme opuštěni v těžké době“. Že my se můžeme spoolehnot na pomoc Francie i Anglie. Vláda připravuje národnostní statut, ale Henlein ho v Karlových Varech odmítne a staví požadavek německé samosprávy ve všech oborech veřejného života a plnou svobodu přiznání k německému světovému názoru (rozuměj nacistickému). Německá samospráva v rukou henleinovců by se rovnala odtržení pohraničních území s veškerými opevněnými pásmy od republiky.

Začátkem léta nadvicuje říšská armáda útoky na pevnůstky. 3. srpna 1938 ve 14 hod. 53 min. přijíždí do Prahy „prostředník“ vyslaný britskou vládou, lord Runciman. Ubytuje se v tehdy nejlepším pražském hotelu Alcron, proslulém mimo jiné tím, že v něm hrál R. A. Dvorský a jeho Melody Boys. Aby se lordu Runcimanovi nezdařilo vzlézt na Alcronu příliš suchý, rozprašují kolem jeho pokojů navlhčovací mlhovinu. 28. srpna se lord radí na Červeném Hrádku s Konrádem Henleinem. 2. září je v Německu nařízena pohotovost gestapa a SS a začínají se rekvírovat motorová vozidla. V Berlíně zasedá porada vyšších velitelů armády, námořnictva a letectva. 4. září mají Lidové noviny článek s palcovým titulem: „Veřejné mínění Anglie s námi.“ Napětí a nervozita vzrůstá každou hodinou. 6. září Francie povolává záložníky a zvyšuje stavy v Maginotově linii na dvojnásobek. 12. září večer, po Hitlerově projevu v Norimberku, dochází v pohraničí k násilnostem, při kterých je 21 mrtvých a 75 raněných. Vláda vyhláší ve pohraničních okresech stanné právo. 21. září odevzdává lord Runciman své vládě závěrečnou zprávu. Po druhé hodině v noci předávají britský a francouzský vyslanec v Praze prezidentu republiky ultimatum svých vlád. Komunistické noviny následujícího dne vycházejí s celou první stranou vybileno. Zůstala jen fotografie československého vojáka s přílbou na hlavě a s puškou v ruce. Ostatní bylo zabaveno. V jiných novinách čteme: „Všemi opuštěni ustupujeme násilí...“

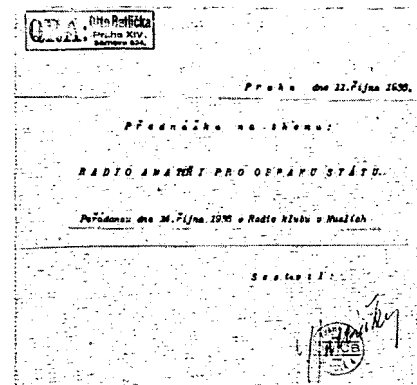
Továrny zastavují práci, ulice se plní demonstrantů. V 9 hod. Hodžova vláda odstupuje. Předsedou nové vlády se stává generál Syrový.

Československo má smlouvu se Sovětským svazem. Ta je však vázána (a to nikoliv na přání SSSR) na smlouvu s Francií a na souhlas Anglie. Moravská rovnost píše 23. září tučným písmem přes celou stranu: „SSSR nám chce přijít na pomoc.“ V téže čísle v článku „Otázka sovětské pomoci“ rozebírá situaci B. Šmeral: „Může nám Sovětský svaz jít na pomoc, i když nepůjde Francie? Ano, může. Jest zapotřebí jedno: Aby československá vláda o pomoc požádala.“

V pátek, 23. září, byla vyhlášena mobilizace.

Válka měla vypuknout ve středu, 28. září ve 14.00. Toho dne ráno britský ministerský předseda Neville Chamberlain probíral včerejší Hitlerovu řeč ve Sportovním paláci v Berlíně. Našel v ní několik přátelských vět na adresu Mussoliniho. Požádal úředníky z Foreign Office, aby se spojili s britským velvyslancem v Římě, lordem Perthem. Mohl by Mussolini zapůsobit na Hitlera, aby počkal ještě 24 hodin? Lord Perth se odebral k ministru zahraničí hraběti Cianovi, který se bezodkladně dal ohlásit u Mussoliniho. Ten zatelefonoval Hitlerovi, kterému již mezitím došel Chamberlainův telegram. Tak došlo k mnichovské konferenci, na které bylo mezi Německem, Itálií, Velkou Británií a Francií dohodnuto odstoupení třetiny československého území Německu a to včetně opevnění a důležitého průmyslu. „Pod clo-nou frází o záchraně světového míru byl spáchan čin, který svou nestoudností předčí všechno, co se stalo od (první) světové války“, komentuje sovětská Pravda 4. října 1938.

Pro amatéry znamenaly tyto události zrušení koncesí a zabavení vysílačů. Definitivní tečku za nadějemi na jejich vrácení udělala okupace českých zemí a druhá světová válka.

Batlička si uvědomoval hrozící nebezpečí. Svědčí o tom titulní list jeho přednášky z roku 1936

(Pokračování)

AR 6/81/III

**MLÁDEŽ
A KOLEKTIVKY**

Rubriku vede
JOSEF ČECH, OK2-4857, MS,
Tyršova 735, 675 51 Jaroměřice n. R.

OK-maratón

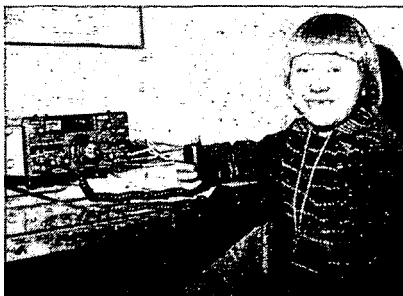
Uzavíráme jubilejní, pátý ročník této celoroční soutěže pro operátory kolektivních stanic, OL a posluchače. Uplynulá doba pěti roků dostatečně prokázala její opodstatnění a oblibu zvláště mezi mládeží a začínajícími operátory kolektivních stanic.

Každoročně přibývá účastníků ve všech kategoriích. V uplynulém ročníku se OK-maratónu zúčastnil rekordní počet 233 stanic. V kategorii kolektivních stanic soutěžilo 81 kolektivů a v kategorii posluchačů soutěžilo celkem 152 posluchačů, z toho 56 posluchačů v kategorii C – mládež do 18 roků.

V minulém roce byla rozdělena kategorie posluchačů podle věkové hranice do 18 roků a nad 18 roků. A právě velký počet soutěžících v kategorii posluchačů do 18 roků dokazuje, že soutěž mladé posluchače zaujala. Svědčí o tom velké množství dopisů od jednotlivých účastníků OK-maratónu.

Připomínky k soutěži

OK1KSH, Solnice: „OK Maratón je velice prospěšná soutěž pro všechny operátory kolektivních stanic, OL a posluchače. Je to také zatím nejlépe vyhodnocovaná soutěž. Za dvacet roků činnosti našeho kolektivu jsme nepoznali lepší organizaci soutěže. Kolektiv OK2KMB si zaslouží velké uznání a poděkování za obětavou a náročnou práci ve prospěch našich radioamatérů.“

Obr. 1. M. Jeřábková, OK1-22214, z OK1KSH

OK1-22172, Pavel Stejskal, Dolní Dobruč: „OK-maratón je jediná soutěž, která hodnotí celkovou aktivitu radioamatéra během celého roku. Proto nutí každého z nás nejen k častému provozu na pásmech, ale také k neustálému zlepšování svého zařízení. Díky OK-maratónu jsem se zdokonalil v telegrafním provozu a získal jsem potřebnou operátorskou zručnost. Škoda, že nemohu poslouchat také během týdne v internátě.“

OL7BCM, Jiří Kadula, Velká Polom: „Soutěž se mi velice líbila, i když jsem ještě nedosáhl výrazného úspěchu. Mohu poslouchat pouze na starý přijímač R3, který je velice poruchový a mám neustálé potíže s obstaráváním náhradních součástek. Stále je velký nedostatek přijímačů pro mladé a začínající radioamatéry. To je jistě také hlavní překážka masového rozšíření radioamatérského sportu mezi mládeží.“

OK3-27106, Peter Balej, Povážská Bystrica: „V letošním ročníku jsem neměl tolik času na poslouchání, přesto vděčím OK-maratónu za mnoho nových zemí a prefixů. Jako vedoucí radioamatérského kroužku na gymnáziu v Povážské Bystrici jsem letos vyškolil 9 posluchačů a 2 RO třídy C. Všichni se zúčastnili dalšího ročníku. Kolektiv OK2KMB děkuje za pravidelné vyhodnocování a rychlé zasilání výsledků OK-maratónu za jednotlivé výsledky. Kéž by tomu tak bylo v každé soutěži, ve většině případů se vůbec nedozvíme umístění v závodech, protože nejsou zveřejňovány kompletní výsledky závodů a soutěží.“

OK3RMW, Vráble: „Je to namáhavá, ale pravdivá soutěž – dokonalé zrcadlo činnosti našich kolektivů.“

OK1KRQ, Plzeň: „Soutěž se všem líbila, hlavně se nám podařilo přimět k provozní činnosti více operátorů. V rámci naší kolektivní stanice jsme vyhodnotili nejlepší operátory, kteří budou odměněni. Během roku jsme navázali spojení se 168 různými zeměmi a 814 prefixy. OK-maratón je soutěž velice prospěšná a bylo by dobré, kdyby se dále rozvíjela. Rozhodně nezáleží na tom, kdo zvítězí nebo je na konci výsledkové listiny. Nejdůležitější je ta skutečnost, že v soutěži všichni operátory pravidelnou činností získávají nové zkušenosti a provozní zručnost.“

OK2-21363, Zdeněk Moser, Kroměříž: „S radostí jsme uvítali rozdělení kategorie posluchačů podle věkové hranice, což umožňuje nám, mladším účastníkům, lépe srovnávat dosažené výsledky.“

Obr. 2. R. Frýba, OK1-21778, z OK1KZ, který sdílí ham-shack společně se svým otcem, OK1DGF

Na závěr hodnocení pátého ročníku OK-maratónu je třeba dodat, že jsem dostal také několik připomínek, týkajících se bodového hodnocení, rozšíření soutěže na další kategorie podle druhu zařízení, délky členství ve Svazarmu, podle roků radioamatérské činnosti, žádost o rozdělení na kategorie KV a VKV a další návrhy, které by soutěž značně komplikovaly.

Dlouhý a podnětný dopis mi napsal Herbert Ullmann, OL3AXZ. Mrzí ho, že se OK-maratónu v kategorii posluchačů zúčastňuje velice málo OL, a byl by rád, kdyby byla soutěž rozšířena o kategorii OL. Souhlasím s ním a jistě také ÚRRA by přivítala oživení činnosti našich OL, protože bohužel jejich aktivita je v současné době velice malá.

Vyzývám proto s Herbertem všechny naše OL, aby mi sdělili, zda mají zájem o zavedení kategorie OL v celoroční soutěži OK-maratón a zda se hodlají zúčastnit. Na základě vašich připomínek komise KV ÚRRA může doporučit, aby od příštího roku byla soutěž rozšířena o kategorii OL.

Všichni máme radost z toho, že každoročně přibývá soutěžících ve všech kategoriích. Věřím, že se letošního ročníku, který je vyhlášen na počest 30. výročí založení Svazarmu a je pořádán pod patronací ČÚRRA a SÚRRA, zúčastní další kolektivní stanice, OL, RP a jednotliví operátory kolektivních stanic v obou kategoriích posluchačů.

Příkladem ve výchově operátorů může být kolektivní stanice OK1KSH v Solnici, která v minulém ročníku OK-maratónu zvítězila. Vítězství tohoto kolektivu je podloženo soustavnou a obětavou prací s mládeží při výchově nových operátorů. Na prvním obrázku vidíte nejmladší účastnici OK-maratónu Miroslavu Jeřábkovou, OK1-22214 z Kvasin, operátorku kolektivní stanice OK1KSH.

V OK-maratónu čerpali provozní zkušenosti a zručnost také mladí radioamatéři, dnes úspěšní závodníci v telegrafii a MVT. Jedním z nich je také vítěz minulého ročníku v kategorii posluchačů do 18 roků Robert Frýba, OK1-21778, ze Semil, kterého vám představuji na druhém obrázku.

Připomínám ještě, že do OK-maratónu se nemusíte předem přihlašovat. Napište si o zaslání formulářů měsíčních hlášení na adresu: Radioklub OK2KMB, box 3, 676 16 Moravské Budějovice a nezapomeňte uvést, pro kterou kategorií formuláře požadujete. Formuláře pro celoroční hlášení, na kterém se připočítávají body za prefixy a čtverce QTH, obdrží všichni účastníci OK-maratónu v prosinci.

Přeji vám hodně úspěchů v práci s mládeží a těším se na další vaše připomínky a hlášení do OK-maratónu.

MVT

Rubriku vede
OLGA HAUVLÍSOVÁ, OK1DVA
Podbabská 5, 160 00 Praha 6

III. Postup podle mapy

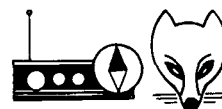
Předpokladem úspěšného postupu podle mapy je dokonalá znalost čtení mapy a její orientace podle busoly. Prakticky to znamená, že každému postupu podle mapy předchází:

1) Orientace mapy k severu – bez ní není čtení mapy porovnáním skutečnosti s mapou, ale pouhou informací o neurčitěm prostoru.

2) Určení vlastního stanoviště – teprve po jeho určení můžeme vyrazit na trať. Stanoviště neurčíme někde v hlubokém a jednotvárném lese, nýbrž tam, kde máme rozhled, nebo tam, kde k tomu můžeme využít význačné linie a objekty. Na orientované mapě pak hledáme značky objektů, které kolem sebe vidíme. Promítáním viditelných bodů a linií do mapy poměrně lehce určíme na mapě své stanoviště. Obtížnější je to při bloudění nebo při vstupu do mapy. Postupujeme následovně:

– určíme místo nebo směr, kde spolehlivě víme, že jsme byli;

– v předpokládaném směru postupu důsledně jdeme azimutem, dokud se nám nepodaří „chytnout se“ (Otáčení se za každou vějíčkou a časté změny směru nevedou k cíli.);

S BUSOLOU A MAPOU

– krajinu pozorujeme v co nejširším rozsahu a údajně umísťujeme do mapy i dost daleko od místa, kde se podle našeho předpokladu nalézáme; nehledáme tedy objekty z mapy v terénu – nejsme schopni vše vidět.

Při orientované mapě a znalosti stanoviště celý další postup je jedním souvislým porovnáním skutečnosti s údaji v mapě a naopak. Již před příštím postupem si učiníme z mapy dobrou představu o komunikacích a porostu. Zde vystačíme se znalostí mapového klíče a s odhadem vzdálenosti. Představa o terénu je značně obtížnější a je nutno ji pořád trénovat (viz kap. I. – Mapa).

Při zvládnutí mapového klíče, orientace mapy a odhadu vzdálenosti nemůžeme zabloudit. Představa o terénu nám navíc ušetří síly a zrychlí postup. Neustálé porovnávání mapy se skutečností vyžaduje maximální soustředění a je tedy značně únavné. Volíme proto takové postupy, při nichž si můžeme na chvíli odpočinout od sledování mapy – ušetříme duševní energii pro důležitější úkoly (např. v blízkosti kontrol). Zde zavádíme termíny hrubé a jemné čtení mapy. Hrubé čtení mapy v praxi znamená, že nehledáme v mapě každý kámen, který za běhu vidíme, ale běžíme azimutem na výrazný záchytný bod nebo linii. Často volíme běh po cestě třeba i na malý orientační bod – pokud je ojedinelý. Při zdánlivě stejné hodnotných postupech volíme ten jednodušší – duševně si odpočínáme a najdeme i chvíli pro rozmyšlení si dalšího postupu.

Postup podle mapy není pro zkušeného závodníka jen porovnáváním mapy a toho, co vidí v terénu, ale je zároveň výběrem důležitých informací a vylučováním nepodstatného. To proto, že pečlivé porovnávání – zrovna tak jako úzkostlivý běh azimutem – je pomalé. Při výběru důležitého hraje rozhodující úlohu praxe, způsob zmapování terénu a typ běže. Nelze jednoduše říci, kdy a které prvky v mapě jsou pro ten který závod rozhodující. Velmi záleží na typu běže – mapař, běžec, vrchař, zbrklý, klidný, s větší či menší představivostí, paměť, schopnosti se soustředit atd. Začínajícím závodníkům lze poradit jen tolik:

– z mapy si vybírejte ty objekty, u kterých je předpoklad dobré viditelnosti v terénu (např. budovy, oplocenky, krmelce, hrubé terénní tvary, linie – potok, cesta);

– nepoužívejte prvků, které se v terénu i v mapě často opakují blízko sebe.

Nácvik postupu podle mapy (čili čtení mapy a srovnávání s terénem) nám ulehčí tzv. líniové OB („linie“). Na mapě barevně vyznačenou trať se závodník snaží přesně dodržet v terénu. Na této trati

má za úkol vyhledávat kontrolní značky, přičemž nezná jejich počet ani umístění. Počet značek, jejich druh a umístění si může závodník během trati zakreslovat do své mapy. Při stavbě trati liniového OB trenér umísťuje kontroly do tzv. „pytlíků“ – smyček, po kterých se závodník vrací do blízkosti místa, kde už byl. Nutí to k přesnému sledování, předepsané trati, každým zkrácením riskuje závodník, že vynechá kontrolu. Trať liniového OB umísťujeme podle potřeby výuky na „situační“ (tj. cesty, rozhraní prostorů atd.) nebo na terénní tvary (což vyžaduje postupy po vrstevnici).

Nácvik trvalé soustředěnosti na čtení mapy výrazně usnadní běh na hladké trati se současným čtením textu (např. při cestě do zaměstnání si můžeme za mírného poklusu přečíst noviny – při rychlosti běhu do 12 km/hod). Kromě soustředění se na mapu musí závodník vnímat i okolí – potřebuje trénovat periferní vidění. To zdokonalil nejlépe kolektivní míčová hra (a je zábavná).

K osvojení si schopnosti správného výběru důležitých informací z mapy pomáhá tzv. běh na paměť (paměťový OB). Na startu si podle mapy zapamatujeme umístění několika kontrol a vyhledáváme je bez mapy. Všechny údaje, které jsou na trati ke zvoleným kontrolním bodům, si nemůžeme zapamatovat, a proto se musíme rozhodnout jen pro důležité – pokud se nechceme po vyhledání každé kontroly vracet na start k mapám.

Všechny tyto vlastnosti jsou pro dobrého závodníka důležité a je nutné věnovat se jejich nácviku – od orientace mapy až po běh „zpaměti“. Nepodceňujte žádnou z nich a vytvřete.

Richard Samohýl

ROB

Rubriku vede
MĚROSLAV POPELÍK, OK1DTW
Podolská 102, 140 00 Praha 4

Zápočet za pět „lišek“

Více než 100 závodníků na startu závodu v ROB – to je na naše podmínky i přes velkou popularitu ROB zatím ještě dost neobvyklý počet. Přesto jsme měli možnost se takového závodu zúčastnit v letním výcvikovém středisku Ovocín fakulty tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy nedaleko Stráže nad Nežárkou v jižních Čechách.

Pro 105 posluchačů 4. ročníku FTVS UK, studentů kombinace branná výchova – tělesná výchova, byl tento závod v ROB na trati dlouhé 4,5 km (limit 60 min) jednou z podmínek pro získání zápočtu za letní výcvikový kurs.

Je sice pravda, že ještě naprostá většina studentů FTVS může považovat ROB pouze za svůj doplňkový sport, význam ROB na FTVS však zatím spočívá v něčem jiném: Těch 105 startujících jsou všichni budoucí učitelé branné výchovy a tělesné výchovy a někteří z nich se zabývají důkladně teoretickými otázkami ROB v rámci svého studia. Při ZO Svazarmu na FTVS UK v Praze pracuje radioklub se zaměřením na ROB pod vedením protagonisty ROB na vysokých školách, odborného asistenta Oldřicha Zđenovce, sdružující tyto zájemce o ROB a pečující také o přípravu soutěží a o technické vybavení, které je bohužel zatím ještě velmi skromné.

V cíli zápočtového závodu (zatím nezvyklý, ale výstižný termín) jsme se zaměřili na čtyři studenty 4. ročníku, kteří problematiku ROB řeší ve svých diplomových pracích: Helenu Kočičkovou, která běhá za TJ VŠ Praha střední a dlouhé tratě (obr. 1), Josefa Bednáře (také specialistu na střední a dlouhé tratě – obr. 2), Ivana Drábka (překážkové běhy – obr. 3) a Oldřicha Havlička (horolezectví a vysokohorská turistika – obr. 4). Zúčastňují se pravidelně některých soutěží v ROB, hlavně akademických přeborů, které mají v posledních letech stále stoupající úroveň, ale také AROS i NROB. Jejich fyzická připravenost je velmi dobrá – specialisté na lehkou atletiku běhají v tréninku 80 až 100 km týdně, k jejich slabším zatím patří technika ROB a dohledávky. Rozhodně to však neznamená, že začínat s ROB na vysoké nebo na střední škole je už pozdě, čehož nejlepším důsledkem je loňský titul mistra světa Ing. Mojmíra Sukeníka, který s ROB začínal rovněž až při studiu na elektrotechnické fakultě VUT v Brně.

Od odb. as. Oldřicha Zđenovce jsme se dozvěděli jednu zajímavou informaci: FTVS UK Praha pořádá pravidelně trenérské kursy také pro svazarmovské sporty, což bude zajímat naše trenéry ROB i MVT.

Obr. 1. Helena Kočičková

Obr. 2. Josef Bednář

Obr. 3. Ivan Drábek

Obr. 4. Oldřich Havliček

VKV

Rubriku vede
ANTONÍN KRÍŽ, OK1MG
Okseřke 0-2205, 272 01 Kladno 2

XXXIII. československý Polní den 1981

Závod se koná od 16.00 UTC dne 4. července 1981 do 16.00 UTC 5. července 1981. Závodí pouze stanice pracující z přechodných QTH v pásmech 145, 433, 1296 a 2304 MHz.

Podrobné podmínky závodu najdete v časopise Amatérské radio č. 6 z roku 1980 na straně 236.

K účasti zveme všechny příznivce tohoto největšího československého branného radioamatérského závodu pořádaného v pásmech VKV. Nezapomeňte však, to jest do deseti dnů po závodě, odeslat na adresu URK Praha pečlivě vyplněné deníky ze závodu se správně změřenými vzdálenostmi a vypočteným výsledkem. Závod se zúčastní jenom s dobře vyzkoušeným a pečlivě seřízeným zařízením. Každá jeho závada se pak mnohonásobně zvýší podle zisku anténních systémů a je zbytečné, aby se vaše stanice vystavovala nebezpečí diskvalifikace, anebo aby po část závodu či celou dobu jeho trvání ztrpčovala život ostatním účastníkům klísky, spítrý nebo jinými úkazy špatné kvality signálu.

Připomínám vedoucím operatérům našich kolektivních stanic, že od 11.00 do 14.00 UTC před zahájením závodu Polní den se koná letos již osmý ročník Polního dne mládeže. V co největší míře umožněte v tomto závodě účast všem mladým operatérům, kteří s vašimi kolektivními stanicemi vyjedou do přírody. Podrobné podmínky PDM 1981 budou zveřejněny v příštím čísle Amatérského radia.

KV

Rubriku vede
Ing. Jiří Pešek, OK2QX, ZMS,
Riedlova 12, 750 02 Píseň

Termíny závodů v červenci a srpnu

1. 7.	Canada contest	00.00–24.00
4.–5. 7.	YV DX contest, část SSB	00.00–24.00
6. 7.	TEST 160 m	19.00–20.00
11.–12. 7.	IARU Championship	00.00–24.00
17. 7.	TEST 160 m	19.00–20.00
18.–19. 7.	SEANET, část CW	00.00–24.00
18.–19. 7.	Colombia contest	00.00–24.00
18.–19. 7.	QRP AGCW závod	15.00–15.00
25.–26. 7.	YV DX contest, část CW	00.00–24.00
8.–9. 8.	WAEDC, část CW	00.00–24.00
29.–30. 8.	All Asia contest, část CW	00.00–24.00

Podmínky All Asia DX contestu

Závod se koná vždy třetí víkend v červnu (část fone) a poslední víkend v srpnu (část CW). Závod probíhá ve všech KV pásmech, fone provozem mimo pásmo 160 m. Závod se mohou zúčastnit stanice s jedním operátorem v jednom pásmu, stanice s jedním operátorem ve všech pásmech a kolektivní stanice. Spojení se navazuje pouze se stanicemi na asijském kontinentu, vyjma stanic KA umístěných v Japonsku, se kterými se spojení do závodu nehodnotí. Vyměňuje se kód složený z RS (RST) a dvojciferného čísla, které udává věk operátora, YL operátorky předávají skupinu 00. Spojení v pásmu 160 metrů se hodnotí třemi body, spojení v pásmu 80 m dvěma body a spojení v ostatních pásmech jedním bodem. Násobičí jsou prefixy asijských zemí dle zásad diplomu WPX. Deníky v obvyklé formě zasíláte na URK.

Podmínky závodu IARU Championship – viz AR 6/80

AR 6/81/V

Výsledky mistrovství ČSSR v práci na KV pásmech 1979

- Posluchači**
1. OK1-6701 75 b.	4. OK2-4857 52 b.
2. OK1-19973 72 b.	5. OK1-20991 52 b.
3. OK1-11861 63 b.	

- Posluchači**
- OK1-19973 16 760 b.
 - OK1-11861 12 126 b.
 - OK1-21939 4300 b.
 - OK3-27269 2720 b.
 - OK2-20282 2332 b.

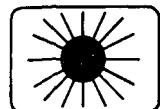
Výsledky OK-CW závodu 1980

- Jednotlivci**
- OK1ALW 69 bodů
 - OK3ZWA 62 b.
 - OK3JUQ 58 b.
 - OK1IQ 51 b.
 - OK2YN 51 b.
- Kolektivní stanice**
- OK3KKF 69 b.
 - OK1KCU 62 b.
 - OK3KAG 57 b.
 - OK1KSO 55 b.
 - OK2KZR 50 b.

- Jednotlivci**
- OK2YN 13 800 b.
 - OK2ABU 12 005 b.
 - OK2BHT 7289 b.
 - OK2BRJ 6660 b.
 - OK3TEG 6660 b.
- Kolektivní stanice**
- OK3KAP 14 500 b.
 - OK1OPT 12 096 b.
 - OK1KQJ 8487 b.
 - OK3RKA 7888 b.
 - OK1KTW

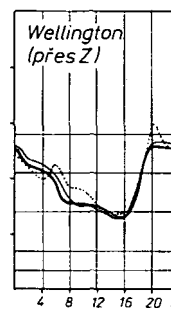
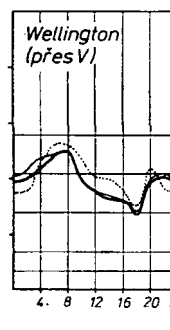
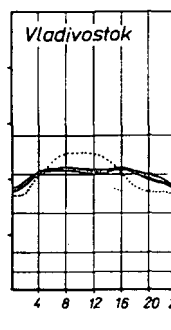
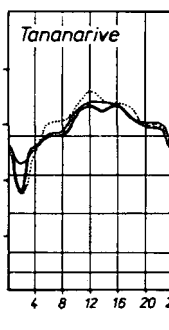
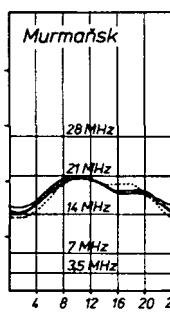
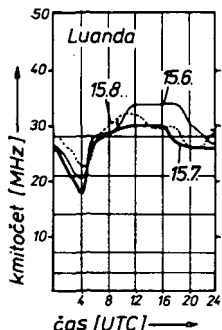
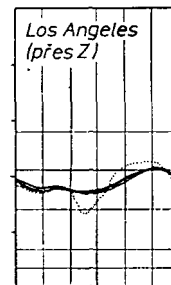
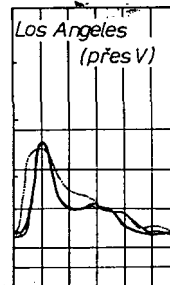
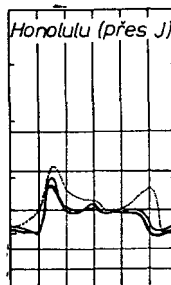
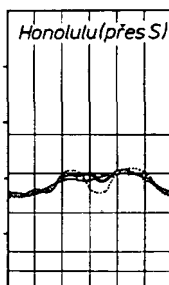
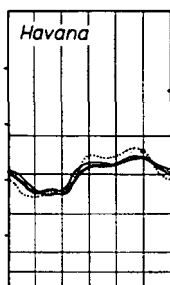
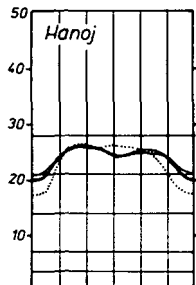
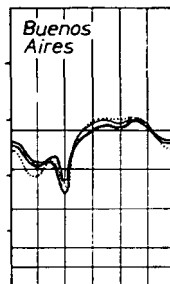
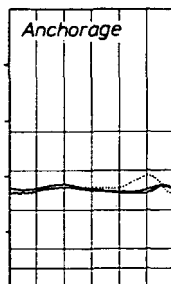
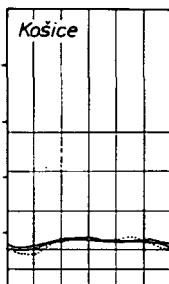
Diskvalifikovány stanice OK1MAC a OK3KEU za provinění proti všeobecným podmínkám závodů a soutěží, deníky nezaslaly stanice OK3KXC, OK1DEB, OK1OJI. Závod vyhodnotil kolektiv OK3VSZ.

NAŠE PŘEDPOVĚĎ

NA ČERVENEC

Rubriku vede
doc. dr. ing. MIROSLAV JOACHIM,
OK1WI, Boční 1, 23, 141 00 Praha 4

Komentář k předpovědi šíření na červenec 1981 od ing. Františka Jandy, OK1AOJ

Červencové podmínky šíření se jen málo liší od červnových. Zatímco větší část června zenitový úhel Slunce v průměru pomalu roste, v červenci klesá. Ať je tomu v troposféře jakkoli, v ionosféře panuje léto, a nebýt sporadické vrstvy E_s, bylo by například desetimetrové pásmo použitelné pro spojení jen na některých transekvatoriálních trasách. Denní chody maximálních použitelných kmitočtů jsou většinou ploché, a pokud se na některých z nich objeví výraznější pokles, je jeho příčinou malá ionizace v důsledku dlouhých zimních nocí na té části trasy, která vede oblastmi jižní polokoule.

V příštích měsících se budou podmínky šíření na DX pásmech výrazně lepší, a proto, pokud nám to počasí dovolí, bude nejozřejmější věnovat se nyní pracem na anténním systému. Zvýšenou pozornost věnujeme pásmu desetimetrovému, abychom mohli využít letošních podzimních DX podmínek – v následujících letech bude desítka použitelná stále méně a méně a za čtyři až pět let budeme příjemně překvapeni, bude-li se otevírat alepoň na jaře a na podzim pásmo patnáctimetrové. Na deseti metrech pak půjdou již jen shortskipy.

Kdo z nás sleduje soustavněji vývoj podmínek šíření, může si všimnout další zajímavé – a zvláště v době dovolených použitelné – zákonitosti. Výkyvy ve sluneční aktivitě nepůsobí jen na horní, ale pochopitelně i na dolní vrstvy zemské atmosféry. Mechanismus působení lze velmi zjednodušeně popsat takto: po zvýšeném přílivu nabitých částic

slunečního větru z aktivních oblastí na Slunci, který může ještě výrazněji zesílit při sluneční erupci, následuje sklouzávání částic po siločarách magnetického pole Země zejména do oblastí pólů. Kromě účinků v ionosféře (nárazová ionizace, indukce elektrických proudů, narušování homogenity) stoupá teplota troposféry. Zahřátím roztažené a zředěné vzduch stoupá, atmosférický tlak v polární oblasti klesá a okolní vzdušné masy se snaží oblast vyplnit. Vzdušný proud se však působením Coriolisových sil stáčí doprava (na jižní polokouli doleva) a tak vzniká proti (po směru hodinových ručiček se otáčející) cyklóna. V oblasti mezi severním magnetickým pólem a Evropou převládá západovýchodní proudění, a tak se cyklóna pohybuje nad vodními masami Atlantiku včetně teplého Golského proudu, kde nabírá vláhu, které se nad Evropou postupně zbavuje. Tento konečný (a nám z posledních let více než důvěrně známý) efekt mívá po poruchách šíření proměnné zpoždění od jednoho do několika týdnů.

Jednotlivá pásma budou vypadat zhruba takto:

- TOP BAND – se bude nadále podobat středním vlnám a vadit nám bude zvýšená hladina QRN. Na jižní polokouli je ovšem zima, a pokud tam naše

signály (hlavně v magneticky nenarušených dnech) doletí, budou tam dobře slyšitelné.

- 80 metrů – bude nejvolnější okolo poledne, a signály, které v tu dobu uslyšíme, se k nám budou dostávat obvykle buď přízemní vlnou nebo díky dostatečné ionizaci ve vrstvě E. Pro DX spojení budou nejvhodnější tyto časy: ZS 18.15–03.40, LU 19.10–03.50, VU 17.50–00.20, ZL 18.15–20.00, W2 00.10–03.30 a W6 02.50–03.30, vše UTC.
- 40 metrů – bude kromě druhé poloviny noci vhodným pásmem pro místní spojení. Oproti osmdesátce přibudou DX možnosti ve směru na východní Asii i podvečer.
- 20 metrů – se bude otevírat okolo východu Slunce do Tichomolí, dále půjde krátce oběma cestami (krátkou i dlouhou, ale druhou z nich méně často) na západní pobřeží USA a případně dlouhou cestou na ZL, okolo Slunce krátkou cestou na ZL. Ostatní běžnější směry půjdou hlavně v noci.
- 15 metrů – bude hlavním denním DX pásmem pro jižní směry. Za pozornost stojí občasná možnost spojení dlouhou cestou s W6 okolo 04.00 UTC, stanice z JA se mohou objevit odpoledne, ZL ráno přes východ a večer přes západ a východní pobřeží USA občas později večer. Spojení s LU, ZS a VU jsou možná většího dne.
- 10 metrů – bude závislé na proměnlivém stavu sporadické vrstvy E_s, často dobře půjdou spojení na QRB ke 2000 km s QRP. Z DX možností: ráno Afrika, k večeru Jižní Amerika.

OJ0	Market	15	18	EU	10				
OK	Czechoslovakia	15	28	EU					
ON	Belgium	14	27	EU	280				
OX, XP	Greenland	40	05	NA	335				
OY	Faroe Is.	14	18	EU	330				
OZ	Denmark	14	18	EU	330				
P2, VK9	Papua New Guinea ²¹⁾	28	51	OC	65				
PA	Netherlands	14	27	EU	310				
PJ2	Neth. Antilles	09	11	SA	275				
PJ7	St. Maarten, Saba, Eust.	08	11	NA	275				
PY	Brazil	11	22)	SA	245				
PY0	Fernando de Noronha	11	13	SA	235				
PY0	St. Peter & St. Paul	11	13	SA	235				
PY0	Trindade & Martim Vaz Is.	11	15	SA	220				
PZ	Surinam	09	12	SA	260				
S2, AP	Bangladesh	22	41	AS	85				
S7, VQ9	Seychelles	39	53	AF	135				
S9, CR5	Sao Tome & Principe	36	47	AF	190				
SM	Sweden	14	18	EU	0				
SP, 3Z	Poland	15	28	EU	40				
ST	Sudan	34	48	AF	160				
ST0	Southern Sudan	34	48	AF	160				
SU	Egypt	34	38	AF	150				
SV	Greece	20	28	EU	155				
SV5	Dodecanese	20	28	EU	155				
SV9	Crete	20	28	EU	155				
SV/A, SY	Mount Athos	20	28	EU	155				
T2, VR8	Tuvalu (od 1. 76)	31	65	OC	25				
T3K, VR1	West Kiribati (Ocean)	11	65	OC	35				
T3L, VR3,7	East Kiribati (Line)	31	23)	OC	355				
T3P, VR1P	Central Kiribati (Phoenix)	31	62	OC	15				
TA	Turkey	20	39	EU AS	125				
TF	Iceland	40	17	EU	325				
TG	Guatemala	07	11	NA	295				

21) plati od 16. 9. 1975;
22) 12. 13 a 15;
23) ostrov Line 63, ostrovi 61;

70, VS9	People's Dem. R. of Yemen	21	39	AS	130				
70, VS9K	Kamran I.	21	39	AS	140				
7P, ZS8	Lesotho	38	57	AF	170				
7Q, ZD6	Malawi	37	53	AF	160				
7X, FA	Algeria	33	37	AF	210				
8P, VP6	Barbados	08	11	NA	270				
8Q, VS9M	Maldive Is.	22	41	AS	110				
8R, VP3	Guyana	09	12	SA	260				
8Z4	Neutral Zone HZ/YI	21	39	AS	120				
9G, ZD4	Ghana (od 5. 3. 57)	35	46	AF	205				
9H, ZB1	Malta	15	28	EU	250				
9J, VQ2	Zambia	36	53	AF	190				
9K	Kuwait	21	39	AS	170				
9L, ZD1	Sierra Leone	35	46	AF	120				
9M2	West Malaysia (16. 9. 63)	28	54	AS	220				
9M6, 8	East Malaysia (16. 9. 63)	28	54	OC	90				
9N	Nepal	22	42	AS	85				
9Q, OQ5	Rep. of Zaire	36	52	AF	170				
9U	Burundi (od 1. 7. 62)	36	52	AF	165				
9V, VS1	Singapore (od 9. 8. 65)	28	54	AS	90				
9X	Rwanda (od 1. 7. 62)	36	52	AF	165				
9Y	Trinidad & Tobago	09	11	SA	270				
-	Abu Ali, Jabal at Tair	21	39	AF	140				

[číslo řádku] IF [podmínka] THEN
[cílové číslo řádku]

Dospěje-li řešení programu na řádek, kde je uveden příkaz podmíněného skoku IF - THEN, dojde (na rozdíl od nepodmíněného skoku) k logickému větvení programu. Počítač si „přeloží“ příkaz tímto způsobem:

Je-li splněna logická podmínka (stav true - logická „jednička“), pak pokračuj v řešení na příkazovém řádku, který je uveden za označením THEN. V opačném případě (podmínka vyhodnocena jako nepravdivá - false - logická „nula“) pokračuj v řešení na nejbližší vyšším příkazovém řádku.

Pozn. 1: Pouze u mikropočítače ZX80 se používá formát IF - THEN GO TO ... Jedná se o jeden z nejlépejších osobních počítačů, který je určen především začátečníkům.

Pozn. 2: Použitá logická podmínka může být jednoduchá nebo složená. Před označením THEN nesmí být v žádném případě uvedena čárka.

Příklad

Uvažujme následující zlomek programu:

```
30 INPUT X
40 IF X >= 6 AND X <= 12 THEN 80
50 PRINT "X LEZI VNE MNOZINY"
.
80 PRINT "X LEZI UVNITR MNOZINY"
```

Na řádku 40 testuje počítač, zda zadané číslo X leží uvnitř množiny čísel mezi +6 a +12 (včetně těchto mezí). Pokud zní odpověď ano, je složená logická podmínka vyhodnocena jako pravdivá a program pokračuje na řádku 80. Pokud nejsou současně splněny obě jednoduché podmínky, je složená podmínka vyhodnocena jako nepravdivá a program pokračuje na řádku 50.

Protože již byla probána většina příkazů jazyka BASIC, můžeme si v tomto stadiu podrobně vysvětlit několik názorných příkladů na využití logického větvení programu.

1. Jednou z nejjednodušších úloh je zjišťování, zda je konstanta kladná, záporná nebo nulová. I zde můžeme zvolit několik různých přístupů k řešení. Jedním z nich je i následující program:

```
10 INPUT X
20 IF X > 0 THEN 100
30 IF X = 0 THEN 110
40 IF X < 0 THEN 50
50 PRINT "X JE NEGATIVNI"
60 GO TO 200
100 PRINT "X JE POSITIVNI"
105 GO TO 200
110 PRINT "X JE NULOVA"
200 END
```

Řádek 20 testuje, zda je obsah proměnné X větší než 0. Pokud je podmínka $X > 0$ splněna, vytiskne příkaz PRINT (na řádku 100) zprávu, že je X kladné. Pokud tato podmínka splněna není, pokračuje program testováním nulového obsahu proměnné na řádku 30. Test na řádku 40 je nadbytečný, protože pokud dospělo řešení programu až sem, musí být obsah proměnné X záporný. Proto je možno řádek 40 bez jakýchkoli úprav vynechat. Z příkladu je velmi jasné patrná užitečnost příkazu nepodmíněného skoku GO TO v programech s několika logickými zakončeními. Pokud by v našem programu chyběly řádky 60 a 105, mohl by počítač např. postupně vytisknout informaci (pro $X < 0$), že X je záporné, kladné a nulové.

Jak bylo uvedeno v článku 2.5, může jednoduchá podmínka porovnávat kromě konstant a proměnných mimo jiné i funk-

ce. Výše uvedený příklad tedy můžeme realizovat i tímto programem:

```
10 INPUT X
20 IF SGN(X) = 1 THEN 100
30 IF SGN(X) = 0 THEN 110
40 PRINT "X JE NEGATIVNI"
50 GO TO 200
100 PRINT "X JE POSITIVNI"
105 GOTO 200
110 PRINT "X JE NULOVA"
200 END
```

2. V následujícím příkladu bude vysvětleno, jak lze použít jednu nebo více proměnných ve funkci tzv. „čítače“. Čítače jsou velmi používané a vyskytují se v mnoha nejrůznějších programech. Využívá se jich především k těmto účelům:

a) Triviální počítání jevů, např. počet výskytu nulových konstant, počet průchodů programovou smyčkou nebo podprogramem atd. Takto chápaný čítač řešení programu aktivně neovlivňuje. Na konci programu se zpravidla vytiskne příkazem PRINT obsah proměnné, která čítač realizovala.

b) Vyšší formou využití čítače je porovnávání jeho obsahu v libovolné logické podmínce. Jeho stav (indikující počet vyskytnutých se jevů) tedy může pomoci některého z příkazů podmíněných skoků způsobit větvení programu. Průběžná nebo konečná hodnota proměnné se může, avšak nemusí vypisovat.

Čítače mohou být vzestupné i sestupné. Kvantovací krok (rozdíl mezi sousedními stavy) může nabývat libovolných hodnot, nejčastěji však bývá jednotkový.

Následující program má spočítat, kolik konstant ze seznamu osmi dat je větších než 6. Používá dva čítače prvního typu (jeden z nich pouze pro kontrolu) a jeden čítač druhého typu. Ten počítá vstupní data a oznamuje tak počítači, kdy je jejich zpracování skončeno. Oba příkazy DATA mohly být samozřejmě sloučeny do jednoho příkazového řádku. Ovšem kvůli přehlednosti a názornosti, která vynikne hlavně při psaní nevykonných poznámek, je však mnohem výhodnější oba příkazy neslučovat.

```
10 DATA 8
20 DATA 4,-18,9,14,0,-2,16,1
30 LET V=0
40 LET M=0
50 LET N=0
60 READ D
70 READ X
80 IF X > 6 THEN 110
90 LET M=M+1
100 GO TO 120
110 LET V=V+1
120 LET N=N+1
130 IF N < D THEN 70
140 PRINT N;V;M
150 END
```

Všem čítačům jsou v řádcích 30 až 50 přiřazeny počáteční hodnoty. Znovu upozorňujeme, že vynulování proměnných zdůrazní programovou logiku a proto se používá i tehdy, nastavuje-li počítač automaticky počáteční hodnoty při rozběhnutí programu. Řádek 60 čte počet testovaných konstant a umisťuje ho do paměťového místa proměnné D. Řádek 80 testuje první konstantu, která byla přečtena příkazem na řádku 70. Je-li tato konstanta větší než 6, zvětší se na řádku 110 obsah čítače V o 1. Čítač V je tedy vzestupný s kvantovacím krokem +1. Je-li testována konstanta menší nebo rovná 6, zvětší se o jednotku obsah čítače M (řádek 90). V obou případech se na řádku 120 zvětší stav čítače konstant N. Pokud je jeho stav menší než 8, což znamená, že ještě nebyly

testovány všechny deklarované konstanty, vrací se program zpět na řádek 70 a čte další konstantu v pořadí. Teprve tehdy, když $D = 8$, je testování skončeno a počítač vytiskne stavy čítačů N, M a V. Mezi nimi platí samozřejmý vztah $N = M + V$. Využitím tohoto faktu můžeme uvedený program poněkud zjednodušit. Naprosto rovnocenné výsledky obdržíme i po vynechání řádků 40 a 90 a náhradě řádku 140 řádkem

```
140 PRINT N; V; N - V.
```

Jiné zjednodušení spočívá ve zrušení čítače N.

Nahradíme-li řádek 120 řádkem

```
120 IF M + V < D THEN 70
```

můžeme bez problémů vymazat řádky 50 a 130.

Úspora paměťového místa v obou případech není příliš významná. Uvědomme si však, že zrušené příkazy se nacházejí uvnitř smyčky, která je během programu několikrát opakována (v daném případě osmkrát) opakována. Úsporu doby potřebné k vykonání příkazu proto nelze u programů se smyčkami podceňovat. Zjednodušené programy navíc bývají mnohem elegantnější a proto patří k „programátorské cti“, nacházet v jednoduchých programech prostor pro uplatnění různých „fines“.

3. Řešíme soustavu dvou lineárních rovnic o dvou neznámých

$$\begin{aligned} ax + by &= c \\ dx + ey &= f \end{aligned}$$

Jak známo, platí pro $ae - bd \neq 0$

$$\begin{aligned} x &= \frac{ce - bf}{ae - bd} a \\ y &= \frac{af - cd}{ae - bd} \end{aligned}$$

Pro $ae - bd = 0$ nemá soustava jednoznačné řešení.

```
10 INPUT A,B,D,E
20 LET G=A*E - B*D
30 IF G=0 THEN 100
40 INPUT C,F
50 LET X=(C*E-B*F)/G
60 LET Y=(A*F-C*D)/G
70 PRINT X, Y
80 GO TO 10
100 PRINT "NEMA RESENI"
110 GO TO 10
```

Po spuštění programu si nejprve počítač ověří na řádku 30, zda čtyři data, zadaná uživatelem po příkazu INPUT, splňují nutnou podmínku pro existenci jednoznačného řešení. Pokud tomu tak není, počítač vytiskne na řádku 100 příslušnou zprávu a žádá nová data. Pokud zadaná data podmínce vyhovují (tzn. logický výraz je nepravdivý), požádá počítač o hodnoty C a F. Po dosazení za všechny proměnné spočítá odpovídající hodnoty X a Y a vytiskne je. Po vytisknutí výsledků požaduje data nové soustavy rovnic.

4. Řešíme kvadratickou rovnici druhého řádu $ax^2 + bx + c = 0$ pomocí programu v jazyce BASIC. Jak známo, má toto řešení několik logických zakončení podle hodnoty diskriminantu D. Pro

$D = b^2 - 4ac$ mohou nastat tyto tři případy:

1. $D > 0$, rovnice má dva reálné kořeny,

$$x_{1,2} = \frac{-b \pm D}{2a}$$

2. $D = 0$, rovnice má dvojnásobné reálné řešení,

$$x_{1,2} = -\frac{b}{2a}$$

3. $D < 0$, rovnice nemá žádné řešení v oboru reálných čísel.

Pokud je koeficient a nulový, mohou nastat opět tři případy:

4. $b = 0$ a $c \neq 0$, v tomto případě byly koeficienty zadány chybně,

5. $b \neq 0$ a $c \neq 0$, kvadratická rovnice se zjednoduší na lineární rovnici, která má řešení

$$x = -\frac{c}{b}$$

6. $c = 0$ a $b = 0$, triviální řešení, kterému vyhoví libovolné x .

Protože jste již prostudovali všechny potřebné příkazy, můžete si z cvičných důvodů sestavit následující program pro výpočet kořenů kvadratické rovnice sami.

```

5 PRINT "PŘESNĚ ROVNICE"
6 PRINT "A*B*X+2 + B*X + C. = 0"
10 INPUT A, B, C
20 IF A=0 THEN 110
30 LET D=B^2 - 4*A*C
40 IF D<0 THEN 90
50 LET X1=(-B+SQR(D))/2/A
60 LET X2=(-B-SQR(D))/2/A
70 PRINT "X1=";X1,"X2=";X2
80 GO TO 10
90 PRINT "NEMA REALNE RESENI"
100 GO TO 10
110 IF B=0 AND C<>0 THEN 140
120 PRINT "X="; -C/B;"(LIN. ROV.)"
130 GO TO 10
140 PRINT "CHYBNE ZADANI !"
150 GO TO 10
160 END

```

Takto sestavený program je velmi jednoduchý a názorný a proto nevyžaduje podrobnější komentář. Upozorníme pouze na některé zajímavosti. Tři použité příkazy podmíněného skoku umožnily větvit program do čtyř logických zakončení. Logické zakončení 2 není nezbytné, protože výpočet bude v takovém případě ukončen podle 1. Pokud bychom je přesto chtěli použít, můžeme například vložit do programu tyto příkazové řádky:

```

35 IF D=0 THEN 85
85 LET X=-B/2/A
87 PRINT "X1,2=";X
88 GO TO 10

```

Pozn.: Měli bychom si znovu uvědomit, co již bylo řečeno. Protože počítač používá pouze omezený počet platných míst pro vyjádření konstanty, je výpočet odmocniny natolik nepřesný, že diskriminant prakticky nikdy nenabude nulové hodnoty. Proto je použití kritéria nulovosti diskriminantu zbytečným „luxusem“. Příklad: počítač vyhodnotí kořeny rovnice $ax^2 + 2x + 1 = 0$ například jako $-0.999902a - 1.0006$, a nikoli jako $x_{1,2} = -1$.

Mnohem důležitější je však správné „ošetření“ logického zakončení podle 6. Pokud by v původním programu zadal uživatel všechny koeficienty nulové, což nelze nikdy vyloučit, dospělo by řešení programu na řádek 120, kde by počítač ohlásil chybu, protože neumí dělit nulou. Této situaci můžeme zabránit vložením řádků

```

115 IF C=0 THEN 135
135 PRINT "VYHOVI KAZDE X"
137 GOTO 10

```

Při sestavování programu bychom nikdy neměli zapomenout na dokonalé ošetření všech kombinací, které se mohou vyskytnout. Velkým pomocníkem je příkaz PRINT, který může oznámit, že jsme zadali nepřipustnou konstantu nebo parametr, zaměnili jednoduchou a řetězovou proměnnou, zadali větší nebo menší počet dat atd. Samozřejmě, že ve složitějších programech klade požadavek dokonalého ošetření všech možných případů značné nároky na programátora a někdy je dokonce nerealizovatelný.

Jako vhodná orientační pomůcka při sestavování programů může posloužit poznatek, že použitím n příkazů jednoduchých podmíněných skoků lze větvit program do maximálně $n + 1$ logických větví. Při každém skoku na již použitou cílovou adresu, nebo při jejím dosažení přirozeným průběhem podle posloupnosti čísel příkazových řádků, se musí od tohoto čísla odečíst 1. Tzv. „přepínače“, které budou popsány v následujícím článku, umožňují vícenásobné větvení programu. Příkazy nepodmíněného skoku program nevětví. Podrobnější vysvětlení bude uvedeno spolu s grafickým znázorněním v kapitole Vývojové diagramy.

Velká většina verzí jazyka BASIC připouští použití i tento formát příkazu podmíněného skoku, který je zcela ekvivalentní k doposud popsanému příkazu IF-THEN:

[číslo řádku] IF [logická podmínka] GO TO [cílové číslo řádku]

Některé dokonalejší verze dokonce umožňují použít tento formát podmíněného příkazu:

[číslo řádku] IF [logická podmínka] THEN [příkaz]

Zde již nemůžeme mluvit o podmíněném skoku; jedná se vlastně o příkaz „podmíněného příkazu“. Tento příkaz bude opět vykonán pouze tehdy, když budou splněny podmínky testované v logické podmínce. V každém případě však program pokračuje na nejbližší vyšším příkazovém řádku. Použitím podmíněného příkazu nahradíme někdy i tři příkazové řádky a redukovaný program je navíc mnohem přehlednější. Přípustné je použít prakticky všechny příkazy, například INPUT, PRINT, GO SUB, LET, END, STOP a příkazy cyklu. Pro porovnání si uvedme ještě redukovanou variantu programu pro výpočet kvadratických rovnic druhého řádu:

```

10 INPUT A,B,C
20 IF A=0 AND B=0 AND C<>0 THEN PRINT "CHYBNE ZADANI"
30 IF A=0 AND C=0 THEN PRINT "VYHOVI KAZDE X"
40 IF A=0 AND B<>0 AND C<>0 THEN PRINT "X="; -C/B;"(LIN. ROV.)"
50 LET D=B^2 - 4*A*C
60 IF A<>0 AND D=0 THEN PRINT "NEMA REALNE RESENI"
70 LET X1=(-B+SQR(D))/2/A
80 LET X2=(-B-SQR(D))/2/A
90 IF A<>0 AND D>0 THEN PRINT "X1=";X1,"X2=";X2
100 END

```

Všimněte si, že se sice zmenšil počet řádků, ale že se na druhé straně zvětšila složitost logických podmínek. Je to způsobeno tím, že na každý podmíněný příkaz musí působit pouze jediná specifická podmínka a my nemůžeme využít toho, že už byla podmínka jednou testována. Jak je vidět, větvi podmíněné příkazy program pouze tehdy, je-li za označením THEN uveden příkaz skoku. Podrobněji opět v kapitole Vývojové diagramy.

5.3B Příkaz podmíněného skoku ON GO TO

Tento příkaz umožňuje vícenásobné větvit program a nahrazuje tedy několik jednodušších příkazů. Jeho formát je tento:

[číslo řádku] ON [výraz] GO TO [seznam čísel řádků, oddělených čárkami]

Hodnota výrazu se vyčíslí a její celočíselná část se použije jako index pro vyhledání cílové adresy skoku.

Příklad

Předpokládejme, že existuje příkaz 10 ON X GO TO 64, 16, 100.

Pokud je hodnota proměnné X okamžiků vyvolání v rozsahu $1 \leq X < 2$, bude program pokračovat na řádku 64. Pokud bude X v rozsahu $2 \leq X < 3$, bude program pokračovat na řádku 16 a konečně na řádku 100 bude program pokračovat pro X v rozsahu $3 \leq X < 4$.

Maximální možná hodnota X je dána konkrétním počítačem a jeho verzí jazyka BASIC. Může to být např. 255. Vlastní počet prvků seznamu cílových adres je však prakticky omezen délkou příkazové řádky. Pokud je hodnota X větší než maximálně přípustná nebo dokonce záporná, hlásí počítač chybu. Pokud leží v rozsahu $0 \leq X < 1$ nebo je její celočíselná část větší než použitý počet prvků v seznamu, pokračuje program na nejbližší vyšším řádku. Některé verze však hlásí chybu i v tomto případě.

Místo jednoduché proměnné je přípustný jakýkoli algebraický výraz. Použití logického výrazu je neopodstatněné, protože jeho vyhodnocení obdržíme hodnotu 0 nebo 1, popř. 0 a -1 . Jedinou výjimkou jsou logické výrazy s konstantami u těch verzí jazyka BASIC, které to připouštějí.

Jak je patrné z výkladu, je použití příkazu ON GO TO dosti náročné na zkušenosti programátora a může způsobit mnoho těžkostí. Proto je možná pro začátek lepší nahrazovat ho větším počtem jednoduchých „nezáludných“ příkazů.

Příklad

```

10 IF INT(X)=1 THEN 64
11 IF INT(X)=2 THEN 16
12 IF INT(X)=3 GO TO 100

```

5.3C Příkazy podmíněného skoku IF-THEN-ELSE

Následující formát příkazu podmíněného skoku je přípustný pouze v některých dokonalejších verzích jazyka BASIC:

[číslo řádku] IF [podmínka] THEN [příkaz nebo cílové číslo řádku] ELSE [příkaz nebo cílové číslo řádku]

SOUPRAVY RC s kmitočtovou modulací

Jaromír Mynařík

(Pokračování)

Vysokofrekvenční část vysílače č. 2

Při návrhu vř části jsem vycházel ze zapojení RC soupravy Graupner-Grundig Varioprop. Celkové zapojení je na obr. 1. Oscilátor s tranzistorem T1 je napájen stabilizovaným napětím asi 8,5 V. Stabilizaci zajišťují Zenerova dioda D2 s odporem R5. Clappův oscilátor je kmitočtově modulován pomocí varikapu (D1). Kmitočtový zdvih je přímo úměrný modulačnímu napětí. V obvodu kolektoru tranzistoru T1 je zapojen paralelní rezonanční obvod, který je naladěn do pásma 40 MHz. Kmitočtově modulovaný signál z oscilátoru se zesiluje v oddělovacím stupni. Kapacitní vazba mezi oscilátorem a oddělovacím stupněm byla použita pro jednoznačné nastavení indukčnosti cívky L1. Pracovní bod tranzistoru T2 je nastaven do třídy A. Zesílený signál se odebírá z rezonančního obvodu (L2, C8) indukční vazbou a budí koncový stupeň osazený tranzistorem T3. Koncový stupeň je přizpůsoben k anténě pomocí jednoduchého článku II. Napájecí zdroj je od kodéru vysokofrekvenčně oddělen filtrem složeným z vř tlumivek L6, L7 a kondenzátoru C15. Bez tohoto filtru by bylo nebezpečí, že se poměrně silný vř signál bude detekovat na polovodičových přechodech integrovaných obvodů, použitých v kodéru. Takto vzniklé napětí by měnilo pracovní bod integrovaného obvodu NE555 a neutral serv, by se měnil se změnou vř výkonu vysílače.

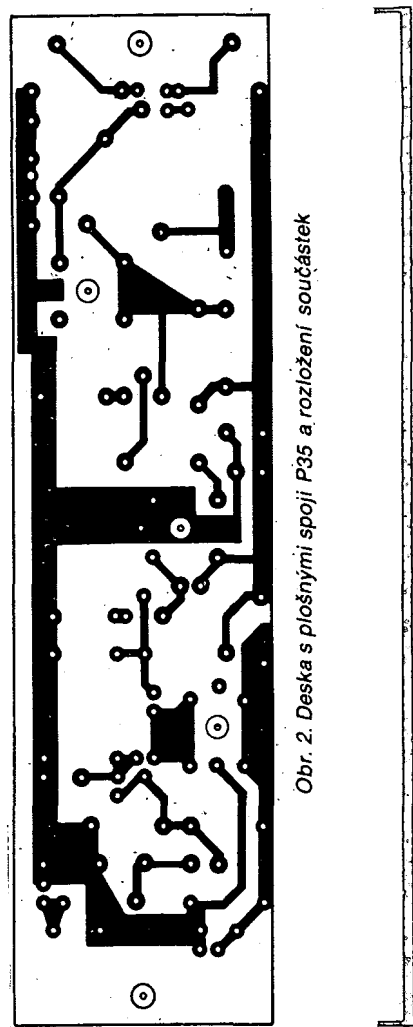
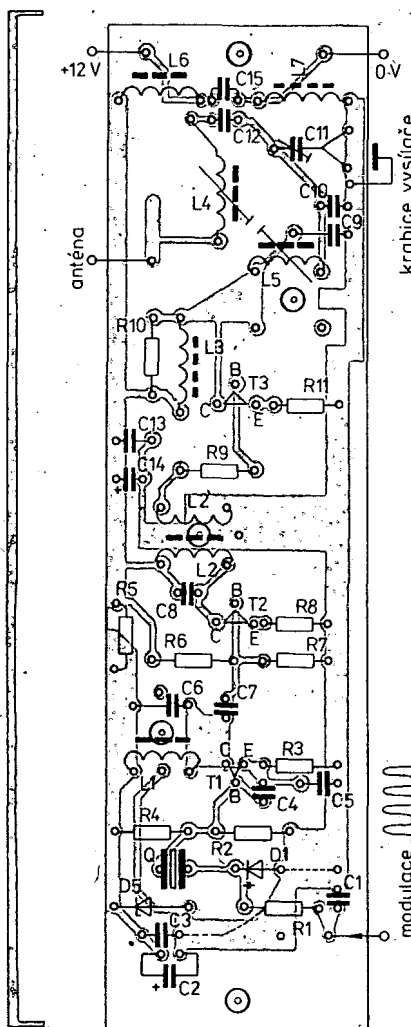
Konstrukce vř části

Na předem připravenou desku s plošnými spoji (obr. 2) osadíme cívky L1, L2, L2' a L5. Zhotovení těchto cívek je nutno věnovat velkou pozornost. K dosažení větší jakosti obvodu jsou tyto cívky navinuty měděným postříbeným drátem. Cívky víneme na kostry, které používá TESLA Pardubice ve svých výrobcích. Kostry mají průměr nepatrně větší než 5 mm a jsou opatřeny stínícím krytem. Lze je

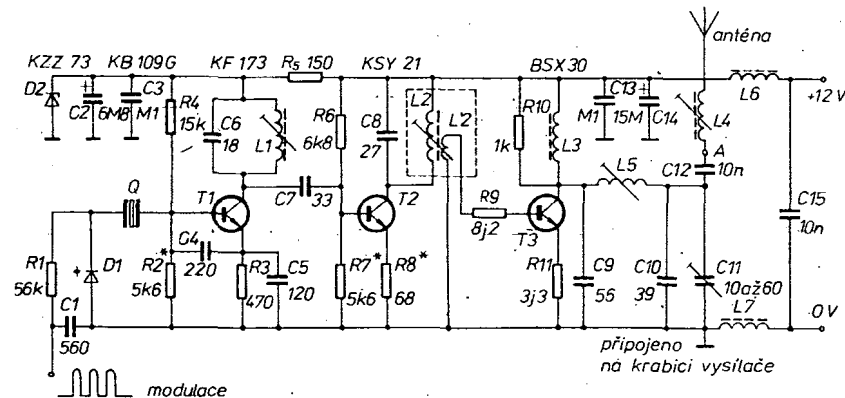
občas zakoupit v prodejné partiového zboží Klenoty v Myslíkové ulici v Praze 1. Tyto kostry mají tlustší stěnu a proto se dosahuje menší jakosti Q; vhodnější kostru jsem však na našem trhu nesehnal. Při pečlivé práci lze dosáhnout jakosti naprázdno až 160 (pro L1 je použit drát

CuAg). Jakost cívky je nutno kontrolovat bez jádra i se zašroubovaným jádrem. Nevhodné jádro zhorší jakost na méně než 40 a nelze dosáhnout dobrých výsledků. Na Q-metru kontrolují před použitím každé jádro.

Ke zhotovení cívek se mi osvědčil tento postup. Na vrták o \varnothing 5 mm navinu 12 z drátu o \varnothing 0,4 mm CuAg závit vedle závitu. Kostra má nepatrně větší průměr než 5 mm a proto lze na ni vinutí nasadit těsně. Vinutí dorazím na spodní konec kostry a připájím příslušný konec ke kovovému vývodu. Tento konec bude „horký“. Vinutí roztáhnu, aby se přerušily zkraty mezi závity (mezery jsou 0,2 až 0,3 mm). Drát na horním konci vinutí ohnu a připájím na kovový vývod u kostry. Změřím Qa je-li větší než 100 (i s jádrem), připájím kondenzátor C6 a vinutí zajistím lakem Parketolit. Pohled na navinuté cívky je na

Obr. 2. Deska s plošnými spoji P35 a rozložení součástek

Obr. 1. Celkové zapojení vř části vysílače

obr. 3. Postup vinutí L2 a L5 je obdobný. „Horké“ konce cívek jsou blíže k desce s plošnými spoji. Cívka L4 je navinuta na stejné kostře jako L1. Na vinutí je použit drát o \varnothing 0,45 mm CuL. Pro anténu o délce 130 cm je počet závitů 9 (mění se podle délky použité antény). Cívka L4 elektricky prodlužuje anténu na délku $\lambda/4$. Použít anténu o mechanické délce 1,85 m by bylo nepraktické. Připevnění (přilepení) cívky L4 k desce s plošnými spoji je patrné z obr. 4. Cívky L1 a L2 jsou stíněny krytem.

Dále osazujeme pasivní změřené sou-

částky. Odporů označené hvězdičkou pájíme ze strany spojů a až po oživení je zapájíme do desky trvale. Pozornost je nutno věnovat výběru tranzistoru T1. Na tomto stupni jsem zkoušel tranzistory typu ZTX313, BFX59, KF173, BF224 a KS500. Nejlepší výsledky dává tranzistor BFX59. Cena tohoto tranzistoru v SRN je dosti vysoká (od 10 do 13 DM). Při pečlivém nastavení pracovního bodu lze s úspěchem použít tranzistor TESLA KF173. Oddělovací stupeň je osazen tranzistorem KSY21. V zapojení jsem vyzkoušel i tranzistory 2N706, BF311, KSY71 a KSY62B. Tyto tranzistory lze použít, ale dávají horší výsledky než KSY21. Důležitý je tranzistor na koncovém stupni, v němž lze použít různé tranzistory. V zapojení byly vyzkoušeny typy KT9, KT11, BD135, 2N2219A, BSX30, KSY34 a KF630. Koncový stupeň s těmito tranzistory pracuje, ale s různou účinností. Při pečlivém nastavení dává nejlepší výsledky tranzistor BSX30. Účinnost koncového stupně s tímto tranzistorem se blíží ke 40 %. Největší účinnosti (až 60 %) bylo dosaženo s dvojitým zapojením koncového stupně, ale jak zhotovení cívek, tak správné nastavení je velmi pracné, proto jsem od dvojitěného konce upustil.

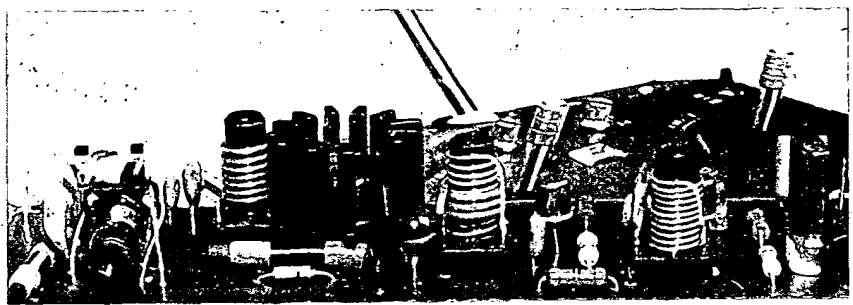
Vysokofrekvenční tlumivky L3, L6, L7 jsou běžné, navinuté na feritové tyčce o \varnothing 2 mm drátem CuL o \varnothing 0,3 mm. Indukčnost může být u vf tlumivek L6 a L7 v rozmezí 10 až 15 μ H. Jakost L3 zmenšíme paralelním připojením odporu R10. Je-li jakost této tlumivky příliš velká, má vysílač sklon k parazitnímu kmitání.

Máme-li desku osazenou všemi součástkami, ještě jednou ji zkontrolujeme a potom můžeme začít oživovat.

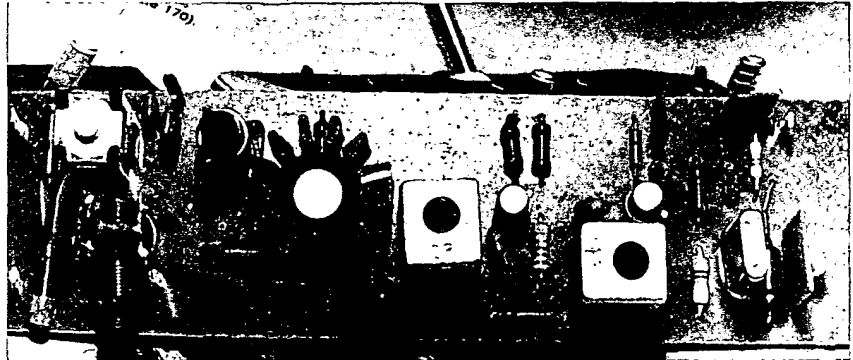
Oživení vf části

Mezi bod A a „zem“ (0 V) připojíme žárovku 6 V/50 mA. Přes miliampérmetr připojíme ss napájecí napětí 9 V. Odebíraný proud by měl být asi 15 mA. Napětí zvětšíme na 12 V a odebíraný proud se zvětší na 24 mA. Otáčením jádra v cívce L1 se snažíme naladit obvod L1, C6 do rezonance v pásmu 40,680 MHz. Rezonanci zjistíme tak, že připojíme vf voltmetr ke kolektoru tranzistoru T1. Blíží-li se rezonanční kmitočet obvodu k požadovanému kmitočtu, začne oscilátor kmitat. Vf kmitu indikuje voltmetr. Po naladění je na kolektoru vf napětí 3 V; toto napětí bylo změřeno elektronickým voltmetrem V 640 (polské výroby) se sondou V 40,25 (1 kHz až 1 GHz). Nepodaří-li se oscilátor rozkmitat, zkusíme změnou odporu R2 nastavit vhodnější pracovní bod tranzistoru T1. Nepomůže-li ani to, a je-li celé zapojení (včetně krystalu) bez závad, pak je nutno vyměnit tranzistor T1 za jiný. Tranzistor typu BFX59 v tomto zapojení kmitá vždy.

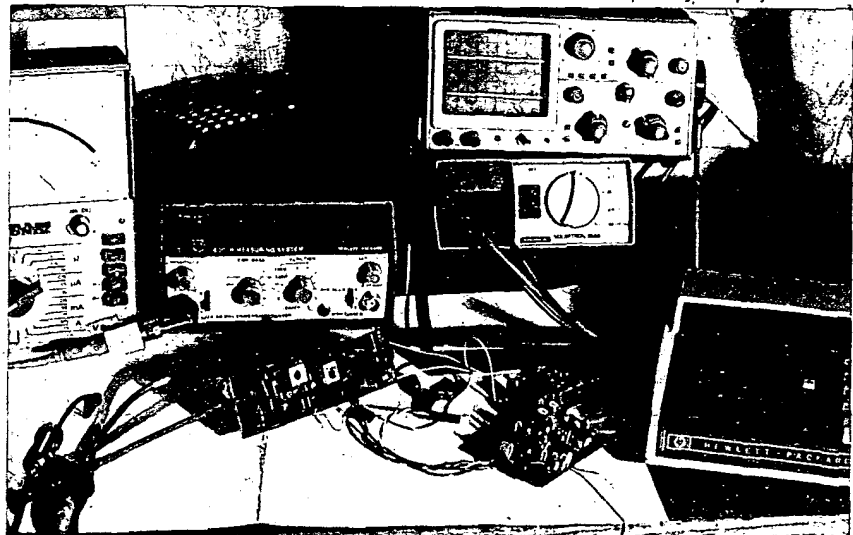
Oddělovací stupeň pracuje na první zapojení. Je nutno pouze naladit obvod L2, C8 do rezonance na 40 MHz a nastavit pracovní bod tranzistoru T2 odpory R7 a R8. Žárovka 6 V/50 mA již svítí. Koncový stupeň doladíme na největší jas žárovky pomocí cívky L5 a kapacitního trimru C11. Odporům R8 nastavíme odebíraný proud asi na 150 až 180 mA. Koncový tranzistor je nutno chladit. Stejnoseměrný příkon při napětí akumulátorů 12 V a proudu, odebíraném celým vysílačem 185 mA je 2,22 W. Při celkové účinnosti 33 % vypočítáme

Obr. 3. Pohled na navinuté cívky L1, L2, L2', L4, L5

Obr. 4. Osazená deska vf části, umístění L4 na desce s plošnými spoji

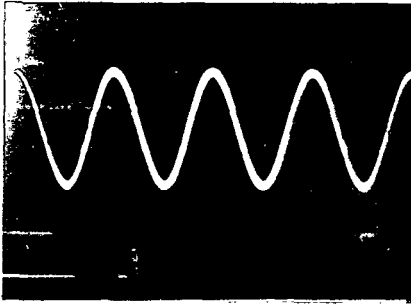
Obr. 5. Navázání čítače ke koncovému stupni vf části

vysokofrekvenční výkon vysílače (0,73 W). Tento výpočet byl ověřen i praktickým měřením na přístroji pro kontrolu občanských radiostanic a výsledky se shodovaly. Pro úplnost uvádím vf napětí (efektivní), naměřené na kolektorech tranzistorů T2 a T3; kolektor T2 6 V, kolektor T3 7,5 V.

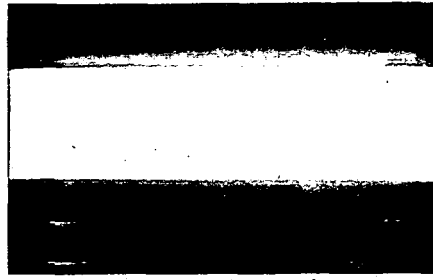
Při tomto stavu naladění žárovka 6 V/50 mA jasně svítí. Je-li vše bez závad, změříme kmitočet. Způsob navázání čítače je na obr. 5. Čítačem kontrolujeme kmitočet nosné vlny; musí být v pásmu 40 MHz! Osciloskopem (např. BM 464) zkontrolujeme tvar sinusovky nosné vlny; musí být „čistá“ jako na obr. 6. Odpojíme-li krystal, musí žárovka ihned zhasnout! Pak zkontrolujeme kmitočtový modulátor. Paralelně k C3 připojíme odporový trimr R_x (22 až 68 k Ω). Běžec trimru připojíme ke vstupu pro modulační signál. Na běžci nastavíme napětí asi 2 V. Čítačem (volně navázaným na L5) změříme kmitočet. Tento kmitočet má být v pásmu 40 MHz. Přesně je kmitočet určen krystalem. Údaj na čítači bude asi o 6 kHz menší, než je jmenovitý kmitočet krystalu.

Tento posuv způsobuje kapacitní dělič, složený z kondenzátorů C4 a C5, který zmenšuje zatížení krystalu a proto lze krystal rozkmitat kapacitní diodou D1. Vlastní kmitočet krystalu se v tomto oscilátoru snižuje o 10 kHz a v sérii zapojené varikap kmitočet zvýší podle připojeného napětí maximálně o 10 kHz (D1 je BB109G). Jako příklad nastavení uvedu kmitočtové poměry při použití krystalu z n. p. TESLA Hradec Králové s rezonančním kmitočtem 40,680 MHz. V oscilátoru kmitá krystal na kmitočtu 40,670 MHz. Kapacitní dioda zvýší kmitočet (podle modulačního napětí) až o 10 kHz. Abychom usnadnili nastavení kmitočtového zdvihu při konečném nastavování s kodérem, je vhodné při kontrole kmitočtového modulátoru dodržet tento postup:

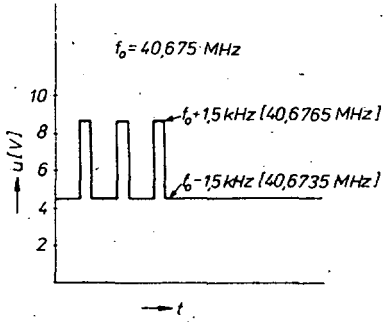
Při použití krystalu 40,680 MHz bude nastaveno na 51. kanál. Přesný kmitočet tohoto kanálu je 40,675 MHz, od něj je třeba odečíst 1,5 až 1,75 kHz. Výsledný kmitočet je 40,6735 MHz. Tento kmitočet nastavíme odporovým trimrem R_x. Potom změříme napětí mezi běžcem odporového trimru R_x a „zemí“ (0 V) a toto napětí si

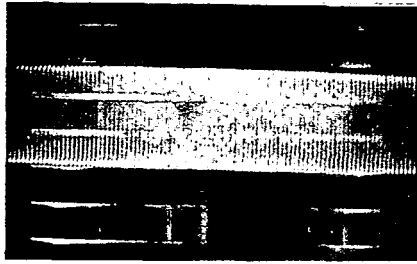
Obr. 6. Sinusovka sejmutá z cívky L5

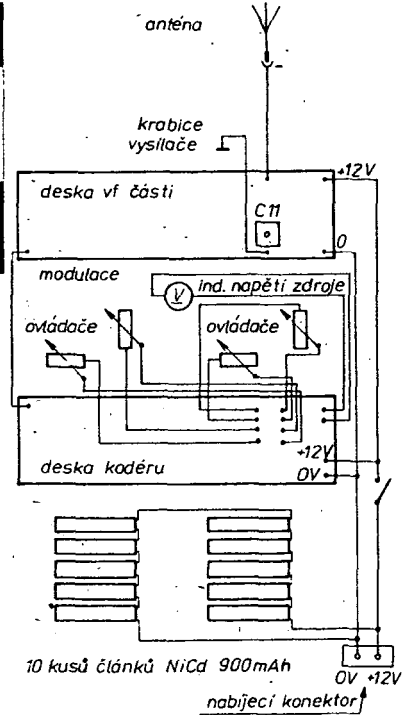
Obr. 8. Signál nosného kmitočtu, sejmutý z antény vysílače. Amplitudová modulace je neznatelná

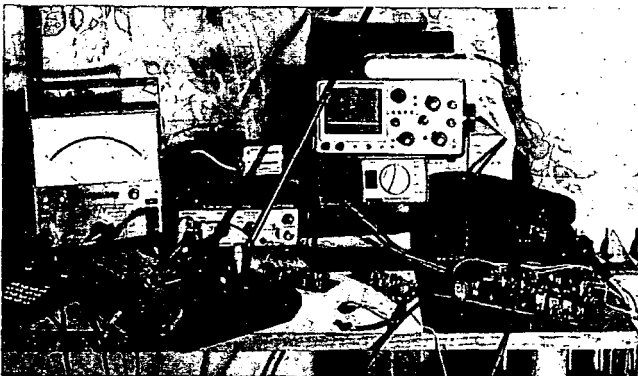
Obr. 7. Výstupní napětí z kodéru (nastavuje se odporovými trimry R11, R12)

Obr. 10. Signál vysílaný vysílačem. Všechny sinusovky mají stejnou amplitudu

Obr. 11. Celkové zapojení kodéru a v částí vysílače

Obr. 9. Pohled na pracoviště při měření kmitočtu nosné vlny vysílače

Obr. 12. Pohled na „bastliářské“ pracoviště

zapišeme. Pak budeme nastavovat horní kmitočet. K základnímu kanálovému kmitočtu přičteme 1,5 až 1,75 kHz. Výsledek je $40,675 + 0,0015 = 40,6765$ MHz. Tento kmitočet nastavíme odporovým trimrem R_x . Napětí mezi „zemí“ (0 V) a běžcem R_x si zapišeme. Nyní víme, při jaké změně napětí dosáhneme potřebného kmitočtového zdvihu 3 až 3,5 kHz. Stejně napěťové poměry nastavíme po připojení kodéru odporovými trimry R11 a R12. Prototyp vysílače byl nastaven podle obr. 7. Cívky L1 a L2 doladíme na maximální svit žárovky. Osciloskopem zkontrolujeme „čistotu“ nosné vlny. Je-li vše bez závad, zajistíme jádra voskem (nejlépe včelím) a celou vysokofrekvenční část dokončíme.

Vysokofrekvenční výstup vedeme co nejkratšími kroucenými vodiči k anténě. Vodič od L4 připojíme k anténě a vodič od C11 (0 V) připojíme na krabici vysílače u anténního konektoru. Nejlepšího potlačení harmonických kmitočtů se dosahuje při kapacitě anténní průchodky 3 až 5 pF. Pozor na velkou kapacitu anténního konektoru. Tato parazitní kapacita způsobí ztrátu vysokofrekvenční energie.

Po vestavění v částí a kodéru do krabice vysílače, jejich propojení podle obr. 11 a dokončení montáže pomocných přístrojů (spínače, indikátoru a akumulátorů) můžeme s konečnou platností nastavit v část. Cívkami L5, L4 a kapacitním trimrem C11 se snažíme dosáhnout maximálního vyzářeného výkonu. Tyto doladovací prvky musí reagovat plynule bez skokových změn síly v pole. Reagují-li doladovací prvky skokem, kmitá vysílač parazitně a toto kmitání se musí odstranit. Nejčastěji to bývá způsobeno nevhodnou montáží v částí do krabice vysílače. Je-li nastaven největší výkon, zkontrolujeme tvar sinusovky v signálu osciloskopem. Amplitudová modulace je zanedbatelná, jak je to patrné z obr. 8.

Čítač navážeme k vysílači volně smyčkou. Způsob navázání je na obr. 9. Čítač měří průměrný kmitočet. Výsledek tohoto měření si poznamenejme, abychom mohli průběžně kontrolovat stabilitu nosného kmitočtu. Kmitočtový zdvih můžeme nastavit také s použitím hotového přijímače tak, že změříme amplitudu nízkofrekven-

ního impulsu na vývodu 8 IO-S042P. Při kmitočtovém zdvihu 3 kHz naměříme osciloskopem amplitudu asi 0,43 V. U krystalů od firmy Graupner lze nastavit kanálový kmitočet vždy přesně; je ovšem nutno připomenout, že jakosti odpovídá i cena. Krystaly se prodávají v SRN za 22 DM za jeden kus. Jemné konečné nastavení kodéru (neutrál serv, výchylky apod.) lze uskutečnit i s použitím hotového přijímače přímo na serverech. Nezapomeňte na povinnost žádat o povolení na modelářský vysílač u příslušného inspektorátu radiokomunikací!

Je-li celý vysílač dohotoven, je vhodné zkontrolovat spektrum kmitočtů, které vysílač vyzáruje. To lze nejrychleji provést na analyzátoru spektra, na němž lze přímo zjistit potlačení nežádoucích produktů. Není-li analyzátor spektra k dispozici, lze ke kontrole použít selektivní mikrovoltmetr. Nejdůležitější je zkontrolovat úroveň druhé harmonické krystalu, která spadá do pásma 27,120 MHz. To platí pro krystaly broušené na kmitočet 13,5 MHz:

Jako příklad uvádím kmitočty vysílače na 52. kanálu (40,685 MHz). Vlastní základní kmitočty krystalu je 13,5616 MHz; vynásobíme-li jej dvěma, dostaneme kmitočty 27,123 MHz a ten spadá do modelářského pásma. Bude-li signál tohoto kmitočtu málo potlačen, bude rušit soupravu, pracující na 17. kanálu. Bude-li průběh signálu shodný s obr. 10, bude i rušení harmonickými kmitočty krystalu zanedbatelné. Použijeme-li krystaly, broušené pro poloviční kmitočty, do pásma 27 MHz se nikdy nedostaneme. Takové krystaly prodává firma Multiplex, Brand-elektronik apod. Pro ty, kteří si nemohou zkontrolovat spektrum kmitočtů, produkovaných vysílačem: obraťte se na nejbližší radioklub, v němž vám jistě ochotně vysílač zkontrolují. Myslím, že by nebylo vhodné zamořovat již hodně přeplněná modelářská pásma špatně nastavenými modelářskými vysílači.

Na obr. 11 je schéma vzájemného propojení jednotlivých funkčních částí vysílače, na obr. 12 pohled na amatérské pracoviště, sloužící k ožívování a nastavování soupravy RC FM.

Seznam použitých součástek

Odpor (TR 212, TR 151, TR 191):

R1	56 kΩ
R2	5,6 kΩ, viz text
R3	470 Ω
R4	15 kΩ
R5	150 Ω
R6	6,8 kΩ
R7	5,6 kΩ, viz text
R8	68 Ω, viz text
R9	8,2 Ω
R10	1 kΩ
R11	3,3 Ω

Kondenzátory:

C1	560 pF, TK 794
C2	6,8 μF, TE 123
C13, C3	100 nF, TK 782
C4	220 pF (polystyrénový)
C5	120 pF, TK 754
C6	18 pF, WK 714 11
C7	33 pF, WK 714 11
C8	27 pF, WK 714 11
C9	56 pF, WK 714 11
C10	39 pF, WK 714 11
C11	10 až 60 pF (kapacitní trimr)
C15, C12	10 nF, TK 782
C14	15 μF, TE 123

Polovodičové součástky:

T1	KF173 (BFX59, ZTX313, BF224)
T2	KSY21 (2N706, BF311, KSY62B)
T3	BSX30 (BD135, 2N2219A, KSY34)
D1	BB109G (KB109G, KA202)
D2	KZ773 (KZ260/8V2)

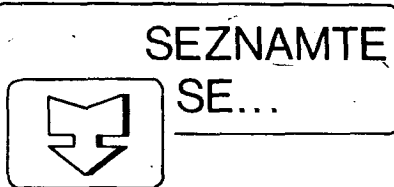
Cívky:

L1	12 z drátu CuAg o \varnothing 0,4 mm na kostře o \varnothing 5 mm
L2	10 z drátu CuAg o \varnothing 0,4 mm na kostře o \varnothing 5 mm
L2'	4 z drátu CuPVC o \varnothing 0,4 mm, vinuto těsně na L2
L3	40 z drátu CuL o \varnothing 0,3 mm na ferit. tyčce o \varnothing 2 mm, indukčnost 15 až 20 μH
L4	9 z drátu CuL o \varnothing 0,45 mm na kostře o \varnothing 5 mm (podle antény)
L5	7 z drátu CuAg o \varnothing 0,8 mm na kostře o \varnothing 5 mm
L6, L7	25 z drátu CuL o \varnothing 0,3 mm na ferit. tyčce o \varnothing 2 mm, indukčnost 10 až 15 μH

Ostatní

Q	krystal v pásmu 40,680 MHz
---	----------------------------

(Pokračování)

s elektronickým bleskem

T327

Elektronický blesk T 327, vyráběný družstvem Mechanika, jsem do této rubriky zařadil především proto, že jsme se před několika lety otázkou moderních blesků v našem časopise hlouběji zabývali. Nyní jsem s potěšením zjistil, že právě tento výrobek má řadu vlastností, které příjemně překvapily a že tak jeho výrobce dokázal, že i za nesnadných podmínek lze uvést v relativně krátké době na trh zařízení s více než uspokojivými vlastnostmi a parametry.

Celkový popis

Elektronický blesk T 327 je vestavěn do krytu z černé plastické hmoty a může být připojen jak k fotografickým přístrojům, které mají synchronizační kontakt v zasouvací kolejničce, tak i k přístrojům, které mají ještě starší koncepci se synchronizační souosou zásuvkou. Tlačítkem na skříňce je možno kromě toho „odpálit“ záblesk i ručně. Elektronický blesk lze napájet buď ze čtyř tužkových suchých článků, nebo ze čtyř niklokadmiových akumulátorků, které se u nás vyrábějí i prodávají ve stejném provedení a velikosti.

Technické údaje podle výrobce

Směrné číslo (21 DIN):	18.
Teplota chromatičnosti:	5600 °K.
Vyzařovací úhel:	50 °
Doba připravenosti:	15 s.
Počet záblesků z jedné naplně:	asi 40.
Napájení:	4 tužkové články.
Rozměry:	12 × 7 × 6,5/3,7 cm.
Hmotnost:	170 g.

Funkce přístroje

Problematika elektronických blesků netvoří běžnou náplň našeho časopisu a proto bych chtěl předem upozornit na to, že čtenáři, které tyto problémy hlouběji zajímají, naleznou obsírné vysvětlení v článku, otištěném v AR A11/77. V následujícím posouzení elektronického blesku T 327 použiji totiž shodné měřicí metody, které jsou v citovaném článku podrobně popsány a vysvětleny.

Zapojení elektronického blesku Mechanika T 327 je obdobné tomu, které jsme uveřejnili v článku M. Kolaříka v AR A7/78. To samozřejmě není nikterak na závadu, právě naopak, protože se jedná o moderní, jednoduché a celosvětově osvědčené zapojení, používané v levných zábleskových zařízeních.

Popisovaný blesk má však jednu, patrně světovou, raritu. Jeho výrobce totiž uvádí směrné číslo menší, než jaké sku-

tečně má, což je u těchto výrobků věc zcela ojedinělá a nevidaná. Aby bylo možno učinit si o technických parametrech tohoto zařízení názornou představu, předkládám čtenářům měření i zhodnocení stejným způsobem, jakým bylo realizováno v citovaném článku v AR A11/77. Abychom umožnili alespoň základní srovnání se světovým standardem, porovnáme blesk T 327 (alespoň v základních parametrech) s jedním z nejnovějších výrobků známé firmy National, typem PE 2556.

Výrobek	W [Ws]	SČU	SČT	SČM	SČM	
					SČU [%]	SČT [%]
T 327	36	18	25	22	122	88
PE 2556	37	25	25	22	88	88

Použité symboly

W	energie nabitého kondenzátoru,
SČU	směrné číslo udávané výrobcem
SČT	směrné číslo teoreticky dosažitelné,
SČM	směrné číslo změřené při jmenovitém napájecím napětí,
SČM / SČU	poměr mezi změřeným a udávaným směrným číslem, ukazující naserioznost údajů výrobce,
SČM / SČT	poměr mezi změřeným a teoreticky dosažitelným směrným číslem, vyjadřující jakost optického systému a tedy účinnost elektricko optické transformace.

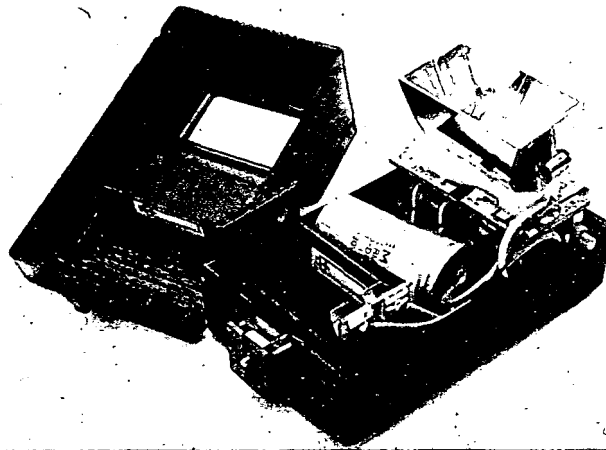
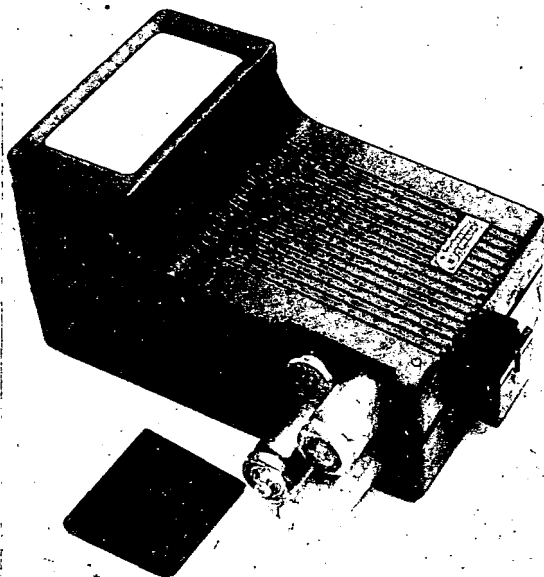
Z tohoto přehledu i srovnání vyplývá především to, že by náš výrobce mohl u T 327 s klidným svědomím udávat směrné číslo 25, tedy přesně takové, jaké udává National. Tato skutečnost vyplývá z velmi neobvyklého poměru SČM/SČU, který je u tohoto blesku 122 %. Z tabulky dále vyplývá, že T 327 je v základních parametrech zcela srovnatelný s bleskem National PE 2556, což je pro náš výrobek ta nejlepší reklama.

Jako u blesku National (a u všech ostatních), je směrné číslo (označené SČM) změřeno při jmenovitém napájecím napětí, v našem případě tedy při 6 V. Použijeme-li kvalitní tužkové články, naměříme i po řadě záblesků ještě směrné číslo asi 20 a s niklokadmiovými akumulátory naší výroby asi 18. Údaj výrobce je tedy více než seriózní, nutno však otevřeně říci, že v očích věci neznalých posuzovatelů nebo v konkurenci zahraničních přístrojů vlastnosti T 327 zbytečně poškozují. To vyplývá v plné míře i ve srovnání tohoto výrobku s PE 2556, který, ač má prakticky zcela shodné parametry, má udávané směrné číslo 25 a splňuje přesto požadavky normy.

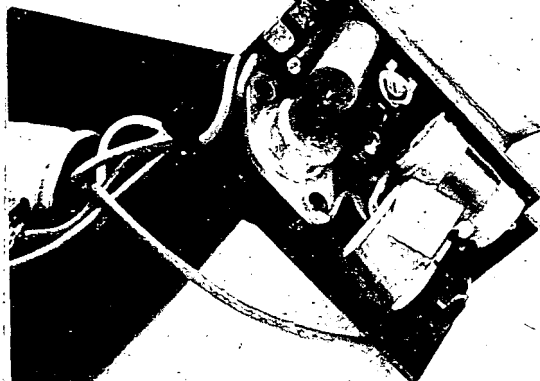
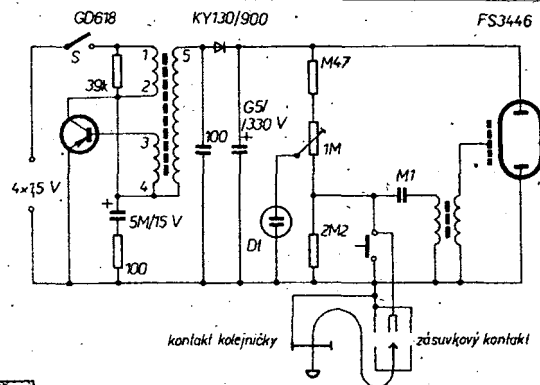
Vnější provedení a uspořádání přístroje

Elektronický blesk T 327 je, jak je z obrázku patrné, po vnější stránce vyřešen způsobem, který je obvyklý u zahraničních výrobků tohoto typu. Jeho skříňka nemá sice vnější provedení tak perfektní, jak jsme tomu zvyklí u zahraničních výrobků, o celkové koncepci se však lze vyslovit bez výhrad kladně. Totéž platí i o reflektoru v kombinaci s čirým organickým sklem, který na první pohled nepůsobí nijak vynikajícím dojmem, poměr SČM/SČT (který je 88 %) však přesto svědčí o velmi dobré účinnosti elektricko optické transformace, k čemuž nesporně přispívají vlastnosti použité výbojky.

Závažnější připomínku však musím vyslovit k řešení, jakým se blesk nasouvá do kolejniček fotografického přístroje.

Provedení a schéma zapojení blesku T327

Spodní stěna blesku je po nasunutí na fotoaparát tak nízko, že u některých typů fotografických přístrojů znemožní ovládní spouště závěrky. Namátkou jmenuji například Minolta hi-matic F, která u nás byla (a snad dosud je) v prodeji. Zasuneme-li do jejich kolejniček popisovaný blesk, nedostaneme se prstem ke spoušti, protože pod spodní stěnou blesku není dostatek místa. Je dosti nepochopitelné, proč si návrháři skříňky nedali tu minimální práci, aby si funkci blesku prověřili alespoň s fotografickými přístroji na našem trhu. Přitom stačilo navrhnout patici blesku vyšší tak, jak je to obvyklé u zahraničních výrobků obdobné řešení.

Nakonec již jen drobnou připomínku k tabulce na zadní stěně blesku, kde jsou všechna clonová čísla uvedena správně až na první řádek, kde namísto řady 16, 22, 32 je vytištěno 18, 24, 34. Důvod neznámý.

Vnitřní uspořádání a opravitelnost

Vymáčkneme-li čtyři pryžové zátky v rozích skříňky, dostaneme se ke čtyřem šroubkům, které drží pohromadě přední a zadní díl skříňky. Vyšroubujeme-li tyto šroubky, přístroj se „rozpadne“ a kompletní elektroniku lze vysunout z drážek a zajistit tak snadný přístup ke všem součástkám.

První výrobky měly několik drobných nedostatků, z nichž mohu jmenovat například kontaktní vinuté pružiny napájecích článků, které, pokud se sesmekly, vytvořily mezi středním vývodem a obalem článku zkrat. Tyto pružiny byly velmi

rychle nahrazeny plochými pružinami, které tyto nedostatky nemají. Dnes tedy již k vnitřnímu uspořádání a provedení nelze mít žádné závažnější připomínky, naopak, lze jen kladně hodnotit, jak rychle byly zjištěné nedostatky odstraněny.

Závěr

V roce 1977 jsme uveřejnili obšírný článek o elektronických blescích a o rok později v AR A7/78 konstrukční návod ke stavbě moderního jednoduchého blesku. Jestliže některý z citovaných článků dal, byť jen základní podnět ke zrodu elektro-

nického blesku T 327, který je ve všech parametrech zcela nesrovnatelně lepší než blesk Multilux III a navíc je o třetinu levnější, pak můžeme být jen rádi, že naše články nevyzněly nadarmo a že jsme jimi v oblasti naší spotřební elektroniky k něčemu dobrému pomohli.

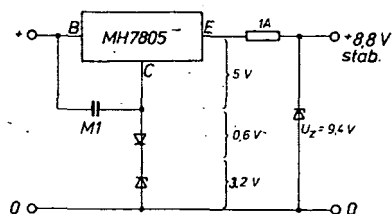
Na druhé straně patří obdiv družstvu Mechanika, že dokázalo za tak krátkou dobu celou záležitost úspěšně realizovat a uvést na trh dobrý tuzemský elektronický blesk za přiměřenou cenu, který nám ani v přísné konkurenci (samozřejmě v kategorii jednoduchých blesků) nebude dělat ostudu.

-Lx-

ZVĚTŠENÍ VÝSTUPNÍHO NAPĚTÍ STABILIZÁTORŮ ŘADY MH78

Výkonové stabilizátory řady MH78 mají pevně nastavenou velikost výstupního napětí. Jestliže je potřeba stabilizovat větší napětí, než jaké daný typ z řady nabízí, lze si pomoci zařazením diody, popř. Zenerovy diody, mezi vývod C stabilizátoru a zem napájecího obvodu (obr. 1). Stabilizované napětí je pak rovno součtu napětí na výstupu stabilizátoru a napětí na diodách. Kondenzátor 100 nF zabraňuje vř kmitání stabilizátoru. Pojistka a Zenerova dioda na výstupu chrání napájecí obvody při případné poruše stabilizátoru. Zenerova dioda musí být dimenzována tak, aby vydržela proudovou špičku, než dojde k přerušení tavné pojistky.

M. Šima

Obr. 1 Zvětšení výstupního napětí stabilizátorů řady MH7805

Reproduktorové soustavy s elektronickými výhybkami

Ing. František Štěpán

Do redakce došla řada dopisů, požadujících uveřejnit popis aktivních reproduktorových soustav. Dnešním článkem tomuto přání čtenářů vyhovujeme, považujeme však za nutné říci předem několik slov. Reproduktorové soustavy s vestavěným výkonovým zesilovačem jsou v poslední době v zahraničí často používány. Často je používáno několik zesilovačů, z nichž každý odevzdává výkon té sekci reproduktorů, která přísluší přenášené části pásma. V tomto případě nejsou používány běžné pasivní výhybky na výkonové straně zesilovače, pásma jsou rozdělena filtry již v napěťové části zesilovačů. Aktivní reproduktorové soustavy mohou obecně přinést několik výhod. Umožňují podstatným způsobem zmenšit rozměry korekčních předzesilovačů, které pak v interiéru snadněji umístíme, a při použití elektronických výhybek umožňují lépe upravit kmitočtovou charakteristiku pro každou sekci reproduktorů. V poslední řadě umožňuje tato koncepce zavést též tzv. elektromechanickou zpětnou vazbu přes hloubkový reproduktor (např. koncepce firmy Philips). Než se pustíme do stavby, musíme si ovšem uvědomit, že v žádném případě nesmíme počítat s tím, že by nám popisovaná soustava poskytla zřetelně jakostnější reprodukci než běžné reproduktorové soustavy. Musíme si též uvědomit, že k optimálnímu nastavení všech prvků je i v tomto případě zcela nezbytné náročné akustické měření a to zcela obdobně jako u pasivních reproduktorových soustav.

Základní návrh

Aktivní reproduktorové soustavy s elektronickými výhybkami jsou obvykle konstruovány tak, že každému přenášenému pásmu přísluší jeden výkonový zesilovač. Zvolíme-li například soustavu jako třípásmovou, musíme použít tři výkonové zesilovače. Každý z těchto tří zesilovačů zpracovává pouze to pásmo, které přísluší připojenému reproduktoru, proto jsou na vstupu každého z nich zařazeny příslušné filtry, které potřebné pásmo oddělí.

Toto řešení se mi jevílo jako příliš nákladné (cenově i rozměrově) a proto jsem zvolil řešení kompromisní a použil pouze dva výkonové zesilovače. Pro hloubkový reproduktor je určen jeden výkonový zesilovač a pro středotónový a výškový reproduktor pak druhý výkonový zesilovač. Ten napájí oba uvedené

reproduktory přes pasivní výhybky. Schéma zapojení zesilovačů je na obr. 1.

Signál z řídicího předzesilovače se přivádí na konektor K1 a odtud na bázi tranzistoru T1. Na výstupu tohoto tranzistoru se nf signál dělí na dvě cesty. Dolní propust, tvořená odpory R6 až R8, kondenzátory C5 až C7 a tranzistorem T2, propuští pouze dolní část akustického pásma až do kmitočtu asi 500 Hz. Jak z použitého zapojení plyne, strmost filtru je 18 dB na oktávu.

Horní propust, tvořená odpory R10 až R12, kondenzátory C8 až C10 a tranzistorem T3, propuští pásmo nad 500 Hz, přičemž strmost tohoto filtru je též 18 dB na oktávu. Kondenzátory C2 a C3 v emitorovém a kolektorovém obvodu T1 brání pronikání vf signálů z předchozích zesilovačů. Kondenzátor C12 byl zapojen paralelně k R9 proto, že při zapínání docházelo

lo k tlumenému kmitání hloubkového reproduktoru.

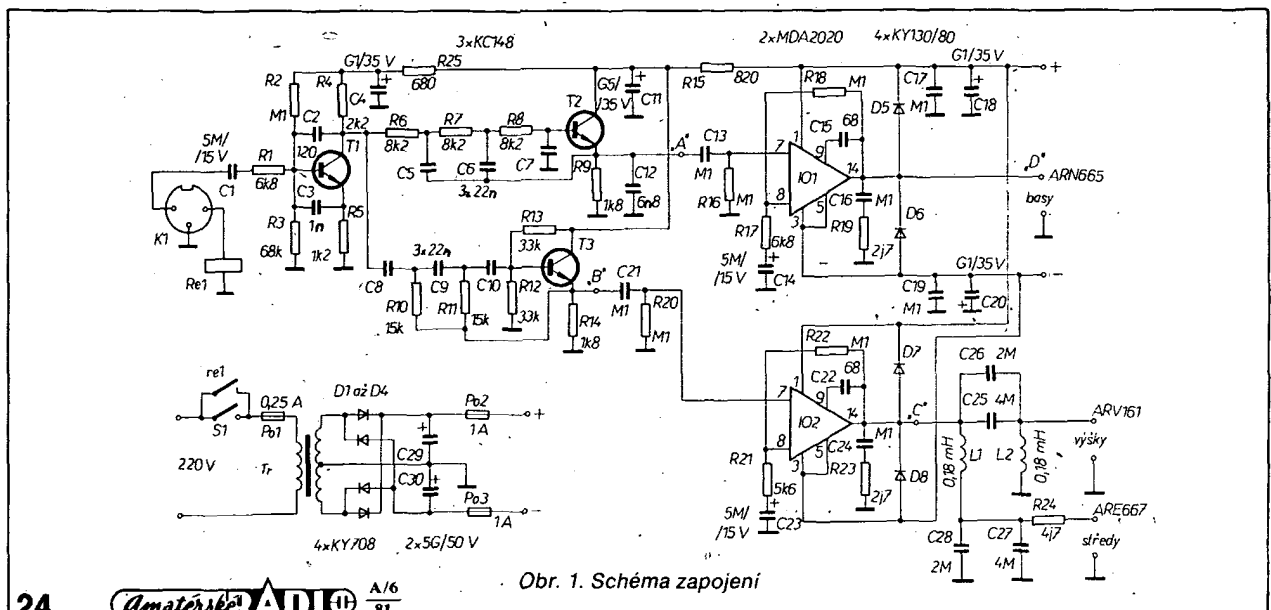
Filtr by jistě bylo možno konstruovat i s operačními zesilovači, popsané provedení se mi však jevílo jako plně postačující. Zkoušel jsem též použít integrovaný obvod MDA2020 jako aktivní filtr, avšak bezúspěšně. Zapojení bylo velmi náchylné k rozkmitávání a při určitém zesílení, nastaveném poměrem odporů ve zpětné vazbě, nebylo možno vůbec kmitání odstranit.

Pro oba výkonové zesilovače jsem použil shodné integrované obvody MDA2020. Zapojením se zde nebudu blíže zabývat, protože se jedná o známé zapojení, doporučené přímo výrobcem. Upozorňuji jen, že je nutno použít blokovací keramické kondenzátory C17 a C19 v napájecích větvích a dodržet rozmístění součástek na desce s plošnými spoji, jinak vzniká nebezpečí, že se zesilovač rozkmitá. Rovněž nesmíme zapomenout na slidové položky mezi IO a chladičem, neboť kovová deska IO je spojena se záporným pólem napájení. Potřebné zesílení (podle citlivosti reproduktorů) lze měnit odpory R17 a R18 (R21 a R22).

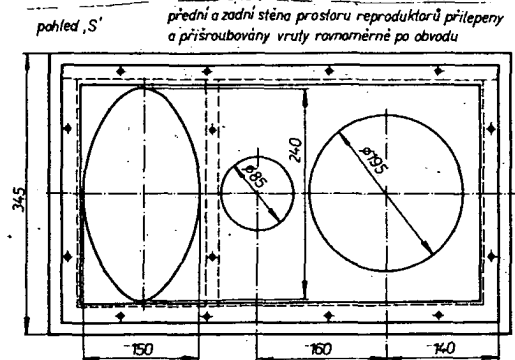
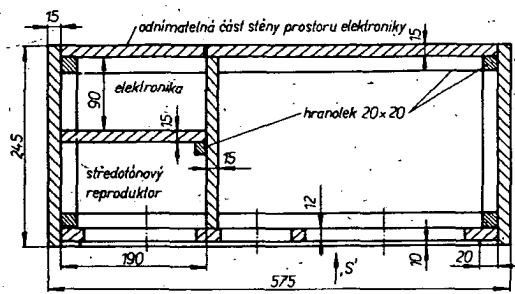
Napájecí zdroj

Z prostorových důvodů (odpadnou rozměrné vazební elektrolytické kondenzátory reproduktorů) jsem zvolil symetrické napájení. Z kladné větve je napájena část předzesilovače a filtry, přičemž jejich odběr je zanedbatelný. Použité usměrňovací diody KY708 jsou sice předdimenzované, avšak cenově dostupné. Kromě pojistky v síťovém přívodu jsem jistil ještě obě napájecí větve pojistkami 1 A.

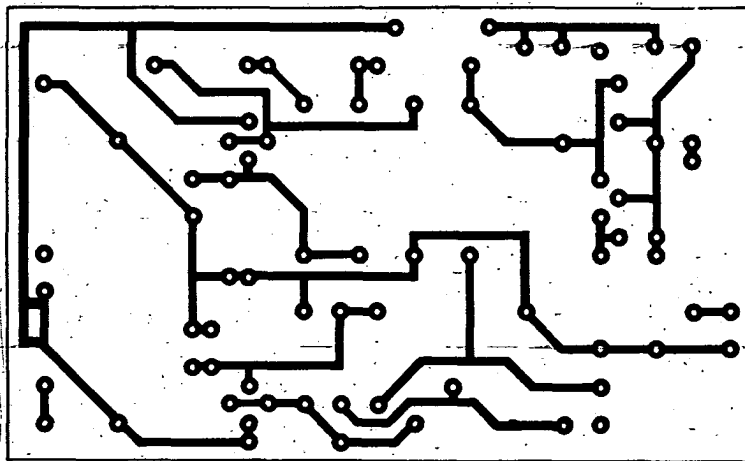
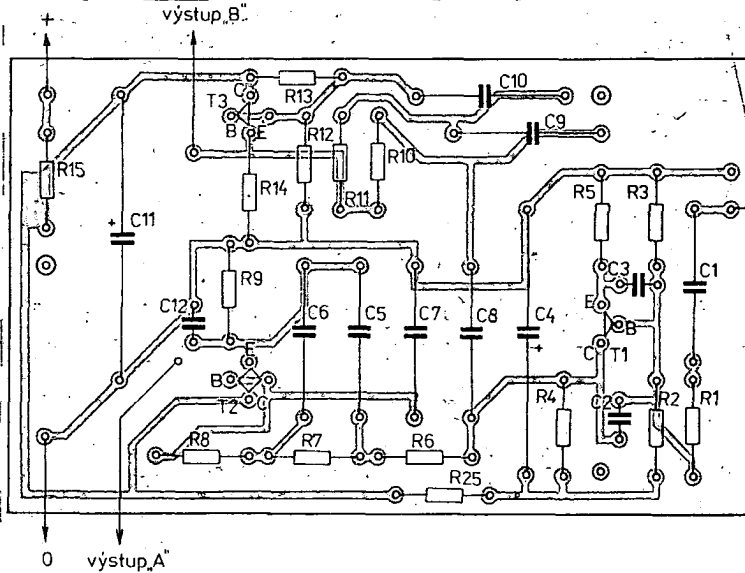
Při návrhu transformátoru je nutno brát ohled na maximální možné napětí sítě, tj. 220 V + 10 % a zvolit počty závitů tak, aby ani v uvedeném případě nepřekročilo

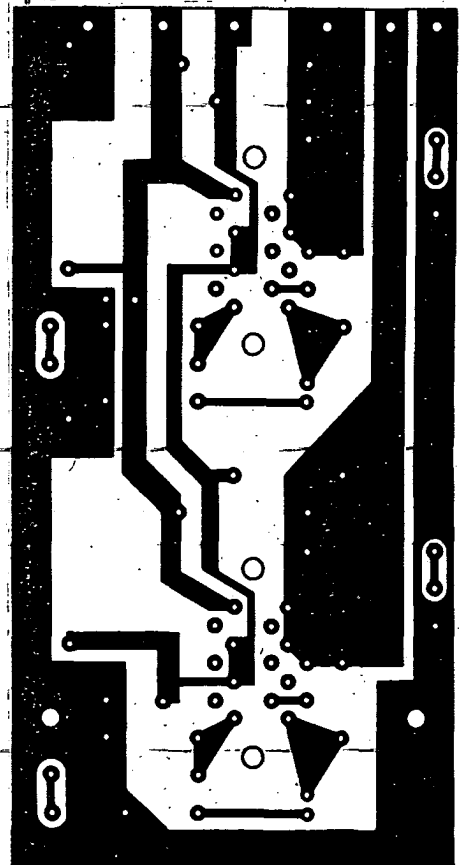
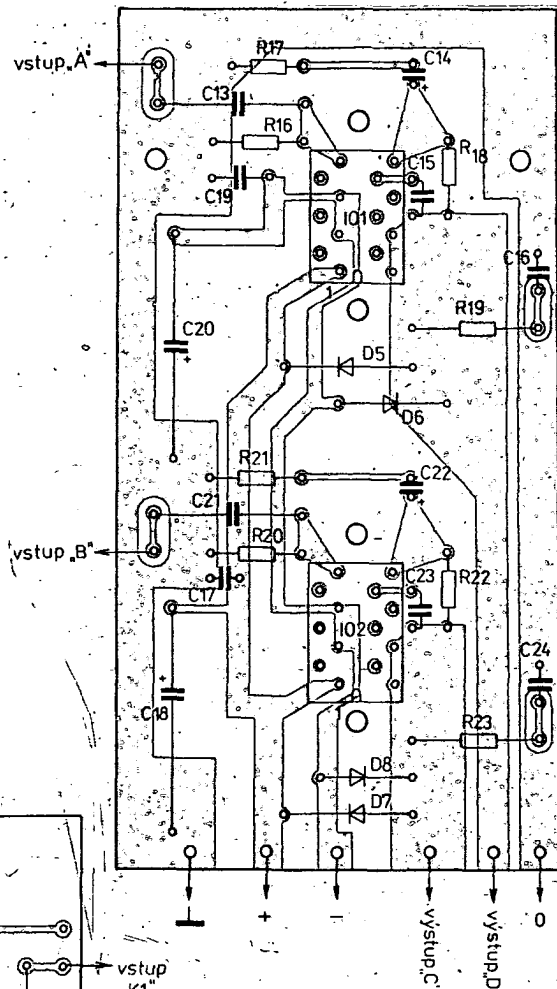
Obr. 1. Schéma zapojení

Obr. 2. Provedení a rozměry skříňě

Obr. 3. Deska s plošnými spoji filtrů (P36)

Obr. 4. Deska s plošnými spoji výkonových zesilovačů (P37)

napájecí napětí ± 22 V (maximální povolené napájecí napětí IO).

Pasivní výhybky a provedení skříně

Signál pro středotónový a výškový reproduktor, vzhledem k tomu, že jsou napájeny z jednoho výkonového zesilovače, jsem rozdělil pasivními výhybkami. Jedná se o známé provedení výhybek LC se strmostí 12 dB na oktávu. Dělicí kmitočet jsem zvolil asi 5 kHz. Odpor R24 slouží k úpravě celkové kmitočtové charakteristiky zmenšením účinnosti středotónového reproduktoru.

Jako hloubkový reproduktor jsem použil typ ARN 665 (ARN 664), středotónový ARE 667 a výškový ARV 161. Vnější rozměry a provedení skříně vyplývají z obr. 2. Vnitřek skříně je rozdělen na dvě části, z nichž větší obsahuje hloubkový a výškový reproduktor, menší pak středotónový reproduktor, za nímž je umístěna elektronická část. Skříně lze vyrobit z lafovky nebo z dřevotřísky. Zadní stěnu zatluhmé třemi vrstvami buničité vaty, boky dvěma vrstvami. Protože přední i zadní stěna jsou přilepeny, je nutno přišroubovat reproduktory zvenku pro případ jejich výměny. Přilepením všech stěn je zajištěna nezbytná vzduchotěsnost skříně.

Řešení elektronické části a oživení

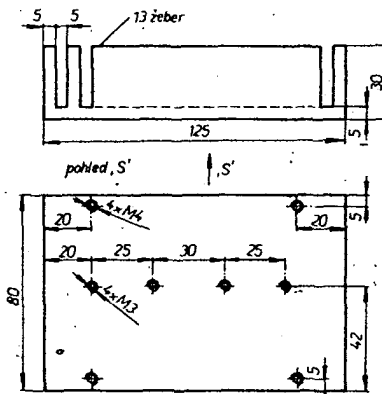
Filtry i výkonové zesilovače jsou na samostatných deskách s plošnými spoji (obrázky 3 a 4), které jsou upevněny nad sebou. Tento celek je pak doplněn chladičem (frézovaný hliník) podle obr. 5 a za tento chladič přišroubován k zadní stěně. Chladič jsem povrchově upravitel ve vyčerpaném roztoku peroxidu vodíku a kyseliny chlorovodíkové (v tomto roztoku leptám desky s plošnými spoji).

Zdroj je na samostatné desce ze sklo-textilu nebo pertinaxu.

Z použitých součástek je třeba vybírat jen ty, které jsou ve filtrech a ve zpětné vazbě IO. Před uvedením do chodu zkontrolujeme při vyjmutých pojistkách 1 A, zda není napájecí napětí větší než 22 V. Je-li vše v pořádku, vrátíme pojistky na jejich místo a při odpojené zátěži změříme, zda není proti zemi na výstupu IO stejnosměrné napětí. Přitom bude odběr naprázdno asi 220 mA v každé větvi. Pak připojíme na výstup IO1 zátěž 4 Ω pro příkon asi 10 W a kontrolujeme kmitočtovou charakteristiku. Nevyužíváme přitom zesilovače na plný výkon, ale jen asi na 5 W. Teprve pak zkontrolujeme, jaký výkon zesilovač v přenášeném pásmu odevzdává. Při výstupním výkonu 15 W by mělo být napětí na vstupu asi 300 mV. Pak připojíme reproduktory, pasivní výhybky a můžeme práci považovat za ukončenou. Připomínám, že ke změně akustických vlastností soustavy je nutné použít některou z používaných metod, které se však bohužel vymykají možnostem amatéra.

Na závěr bych chtěl uvést, že se mi popsanou konstrukcí podařilo zajistit velmi dobrý odstup celého zařízení, protože síťový transformátor, který je obvyklým zdrojem rušivého magnetického pole, je umístěn u výkonového zesilovače a nemůže v žádném případě ovlivnit citlivé vstupy předzesilovače, s nímž je soustava spojena propojovací šňůrou. Jako předzesilovač lze například použít vstupní a korekční část zesilovače Zetawatt, který byl nedávno popsán v AR.

A zcela nakonec připomínka: relé Re1, zapojené k volnému kontaktu vstupního konektoru, jsem použil k zapínání sítě

Obr. 5. Provedení chladiče

soustavy z řídicího předzesilovače, abych nemusel síť zapínat ručně spínačem.

Seznam součástek

Odpor (TR151)

R1	6,8 k Ω
R2	0,1 M Ω
R3	68 k Ω
R4	2,2 k Ω
R5	1,2 k Ω
R6 až R8	8,2 k Ω
R9	1,8 k Ω
R10, R11	15 k Ω
R12, R13	33 k Ω
R14	1,8 k Ω
R15	820 Ω
R16, R18	0,1 M Ω
R17	6,8 k Ω
R19, R23	2,7 Ω
R20, R22	0,1 M Ω

R21	5,6 k Ω
R24	4,7 Ω , TR 507
R25	680 Ω

Kondenzátory

C1	10 μ F, TE 984
C2	120 pF, ker.
C3	1 nF, ker.
C4	100 μ F, TE 986
C5 až C10	22 nF, TC 235
C11	500 μ F, TE 986
C12	6,8 nF, ker.
C13, C21	0,1 μ F, TC 181
C14, C23	5 μ F, TE 004
C15, C22	68 pF, ker.
C16, C17	
C19, C24	0,1 μ F, ker.
C18, C20	100 μ F, TE 986
C25, C27	4 μ F, TC 471
C26, C28	2 μ F, TC 180
C29, C30	5000 μ F, TC 937a

Cívky

L1, L2	0,18 mH (vinuto 120 z drátu o \varnothing 1 mm na tm o \varnothing 20 mm, šířka vinutí 30 mm, stáhnout tkanicí, příp. impregnovat)
--------	--

Polovodičové součástky

T1 až T3	KC148
IO1, IO2	MDA2020
D1 až D4	KY708
D5 až D8	KY130/80

Ostatní součástky

Re1	relé LUN 12 (nebo podobné)
Po1	pojistka 0,25 A
Po2, Po3	pojistka 1 A
K1	konektor třídutinkový
S1	spínač
Tr	transformátor 220 V/2 \times 13,5 V, 2 A, průřez jádra 8 až 9 cm ²

Z OPRAVÁŘSKÉHO SEJFU

ÚPRAVA PŘIJÍMAČE TESLA 814 A

V AR A8/79 jsem četl o úpravě přijímače T 814 A, odstraňující nepříjemné zvuky při přepínání na vstup VKV. Na svém přijímači jsem realizoval úpravu podstatně jednodušší s rovnocennou účinností.

Podíváme-li se blíže proč obvod, nazývaný „umlčovač“, neumlčuje popsané nepříjemné zvuky, zjistíme, že napájecí napětí pro tento obvod je vedeno přes tlačítko (VKV) a při zapojení jiného zdroje signálu, nebo jiného pásma přijímače než rozsahu VKV, je napájení od obvodu odpojeno. Kondenzátory C428 a C429 nejsou nabity a po stisknutí tlačítka VKV tedy umlčovač nemůže plnit svoji funkci. Označení všech součástek a způsob úpravy vysledujeme nejlépe na schématu zapojení, které je příkládáno k přijímači, anebo v dokumentaci přijímače.

Úprava je velice jednoduchá a spočívá ve vyřazení tlačítka P4 z obvodu napájení umlčovače. Aby nebyly nutné složitější zásahy, postupujeme takto.

Z přepínače VKV P4 odpájíme z kontaktu 3 vodič označený 77 (černý) a připájíme ho na kontakt 22 sousedního tlačítka gramofonu, P3. Vodič 77 je dostatečně dlouhý, takže úprava je velmi snadná.

Pokud by snad touto úpravou nebyly zcela odstraněny všechny hluky při přepí-

nání tlačítek, lze navíc zvětšit citlivost umlčovače zmenšením odporu R472 (třeba vyzkoušet), popřípadě lze prodloužit dobu umlčení zvětšením C429.

Ing. Pavel Zástěra

ZÁLUDNÁ ZÁVADA NA STA

Po montáži měniče kmitočtu (z 22. na 9. kanál) servisním podnikem se na naší STA objevila nepříjemná závada. Projevovale se tím, že signál prvního programu (na 6. kanálu) pronikal do signálu druhého programu, který byl konvertován na 9. kanál. V obraze bylo patrné i jiné rušení.

Při měření antény i jejího svodu jsem zjistil, že vnitřní vodič souosého kabelu je sice spojen galvanicky se stožárem antény, avšak opletení nikoli. To způsobovalo nakmitávání cizích nežádoucích signálů na anténní svod. Základní příčinou je konstrukce symetrizačního členu TASY 03, u něhož není zajištěno galvanické spojení pláště souosého kabelu s dipólem antény, ani s jejím ráhmem.

Stačilo pouze propojit stínění meandru symetrizačního členu (a tím i opletení souosého kabelu) co nejkratším drátem s ráhmem antény a rušení bylo definitivně odstraněno.

Na závěr bych se jen rád zeptal, zda se jedná o neznalost nebo nedbalost výrobce anténních dílů a servisu STA?

Petr Hejkrík

PAPÍROVÝ POČÍTAČ a možnosti jeho využití

Ing. Rudolf Pecinovský

Papírový počítač (PP), jehož popis byl uveřejněn v časopisu ABC [1], vyvolal značný ohlas nejen mezi dětmi, ale i mezi dospělými, z nichž mnozí se programováním „živí“. Stává se totiž, že chyby v programu jsou někdy natolik „maskované“, že bývá vhodnější nebloudit hromadami kontrolních tisků, ale udělat počítač ze sebe a spočítat podezřelou část programu sám. V takovém případě může PP pomoci zpřehlednit práci a vyvarovat se chyb, zavlněných nepozorností. PP by měl však sloužit především při výuce programování.

Původní PP měl dva hlavní nedostatky: práce s ním byla těžkopádná, neboť bylo třeba často stříhat a do otvorů zavádět papírové proužky – tento nedostatek jsme odstranili přizpůsobením rozměrů počítače použitím papírových konfet (serpentýn). Druhým nedostatkem byla nemožnost programovat ve vyšších programovacích jazycích. Tuto nevýhodu PP z AR A5/81 již nemá, při jeho používání jsme omezení pouze danou kapacitou paměti. Protože jazyk BASIC je pro laiky nejpřístupnější a má dominantní postavení v programovém vybavení osobních počítačů, které se pomalu začínají objevovat i u nás, omezíme se v dalším textu pouze na něj.

Implementace jazyka BASIC

S programováním v jazyce BASIC se můžete seznámit např. v [2] nebo v kursu, který právě probíhá na stránkách AR. Proto budeme dále předpokládat, že čtenáři jsou s tímto jazykem seznámeni a omezíme se pouze na návrh, jak lze různé konstrukce, naprogramované v některých z verzí jazyka BASIC, realizovat na PP.

1. INPUT, PRINT, LET, GOTO, IF... THEN

Tyto příkazy nepotřebují podrobnější komentář, na PP je lze realizovat bez zásadnějších obtíží.

2. FOR... TO... STEP... - NEXT

Abychom se vystříhali zdoluhavého hledání počátku cyklu, narazíme-li na jeho konec, využijeme zásobníku LIFO a při každém otevření cyklu zaneseme do něj údaj ve tvaru

(číslo příkazu FOR / v1, v2) parametr cyklu,

kde v1 je velikost kroku (je-li v1 = 1, nepíše se) a

v2 konečná velikost parametru cyklu.

Tak např. při vstupu do cyklu

```
240 FOR I = 3 TO 11 STEP 2
```

```
400 NEXT I (240)
```

zapišeme do LIFO (240 / 2, 11) I. Při opuštění cyklu pak tento zápis musíme zrušit (např. přeškrtnutím). Protože by se mohlo snadno stát, že např. při opuštění cyklu příkazem GOTO zapomeneme zápis zrušit, doporučuji psát příkaz NEXT ve tvaru

NEXT parametr cyklu (č. příkazu FOR)

jak je ostatně uvedeno i v příkladu. Při plnění příkazu NEXT pak vždy zkontrolujeme, zda číslo v závorce souhlasí s obsahem LIFO. Nesouhlas indikuje chybu v programu, nebo chybu při jeho realizaci.

3. GOSUB - RETURN

Abychom si zapamatovali adresu návratu z podprogramu, využijeme opět zásobníku LIFO, kam zaznamenáme údaj

S (č. příkazu GOSUB),

tedy např. při plnění příkazu
380 GOSUB 4000

zaneseme do LIFO údaj S(380). Písmeno S před závorkou označuje, že tento záznam byl zřízen při volání procedury. Při plnění příkazu RETURN pak nezapomeneme záznam opět zrušit. Záznamy v zásobníku jsou pro nás současně kontrolou správnosti programu, popř. výpočtu. Rušit bychom totiž měli vždy naposled zanesený záznam (odtud také jméno zásobníku – Last In First Out, poslední dovnitř, první ven) bez ohledu na to, jedná-li se o cyklus, podprogram, nebo některou z konstrukcí, uvedených pod bodem 6. Není-li tomu tak, signalizuje tuto skutečnost chybu v programu nebo při jeho realizaci.

Je zřejmé, že PP může volat procedury i jménem.

4. READ - DATA - RESTORE

Při zavádění programu zaznamenáme všechna data z příkazů DATA do shodně nazvaného zásobníku v předepsaném pořadí. Další činnost je již zřejmá.

5. DIM

Abychom mohli hovořit o plné programovatelnosti, musí mít náš PP alespoň základní možnosti práce s polem. K tomu slouží čísla uprostřed čelní strany PP. Použití si ukážeme na příkladu:

DIM A(6) vyhradí pro pole A buňky A, O, B, P, C, Q, D, reprezentující po řadě prvky A(0), A(1), ..., A(6) (obr. 1).

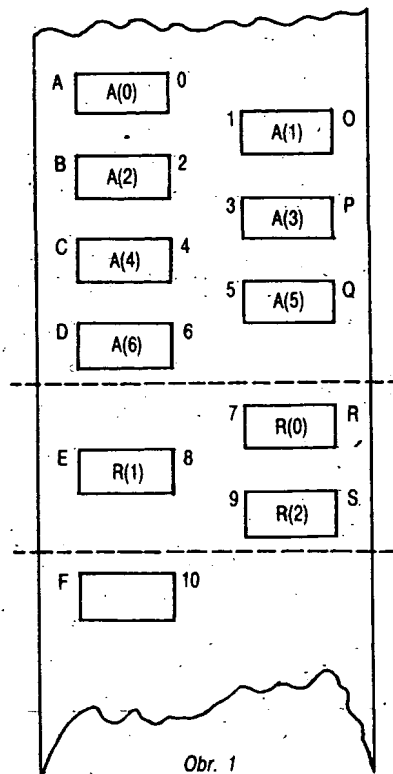
DIM R(2) vyhradí pro pole R buňky R, E, S, reprezentující prvky R(0), R(1), R(2). Označíme-li symbolem n_x číslo buňky X, pak, obracíme-li se v programu k prvku A(I), obracíme se ve skutečnosti k buňce číslo $n_A + I = 0 + I$.

Příklad:

```
LET R(2) = 3
```

tedy znamená, že do buňky číslo $n_A + 2 = 7 + 2 = 9$, tedy do buňky S zapišeme číslo 3.

Práci s několikerozměrnými poli je bohužel třeba realizovat programově. Programátor musí při sestavování programu

hlídat, aby se jednotlivá pole nepřekrývala, nebo aby nepoužíval paměťová místa, která jsou prvkem nějakého pole, jako samostatné proměnné. Práci s poli si můžete procvičit na připojeném příkladu.

6. Rozšíření standardní verze jazyka BASIC

Některé verze jazyka BASIC jsou rozšířeny o příkazy, umožňující dodržovat zásady strukturovaného programování, vedené snahou o co největší přehlednost programu. Patří sem důsledné nepoužívání příkazu skoku, členění programu do menších, přehledných bloků a jejich následné sestavování atd. Verze, umožňující tyto zásady dodržovat, bývají často označovány jako strukturovaný BASIC (např. BASIC COMAL). I tato rozšíření (jde především o konstrukce, umožňující nepoužívat příkaz GOTO), je náš PP schopen akceptovat.

a) REPEAT - UNTIL

Konstrukci používáme, máme-li vykonat nějakou činnost (posloupnost příkazů) a po jejím skončení se rozhodnout, budeme-li tytéž příkazy plnit ještě jednou, či budeme-li pokračovat v programu. Vývojový diagram je na obr. 2a. Není-li logický výraz v příkazu UNTIL pravdivý, opakujeme činnost počínaje příkazem REPEAT, je-li pravdivý, pokračujeme dále.

Při vstupu do cyklu zaneseme do LIFO údaj

R (č. příkazu REPEAT),

a po opuštění cyklu tento údaj opět zrušíme. Umístění konstrukce v programu by pak mohlo vypadat např. takto:

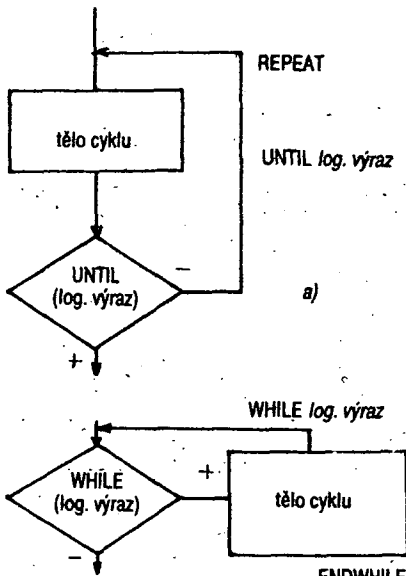
```
180 REPEAT
```

```
230 UNTIL (K = 0) (180)
```

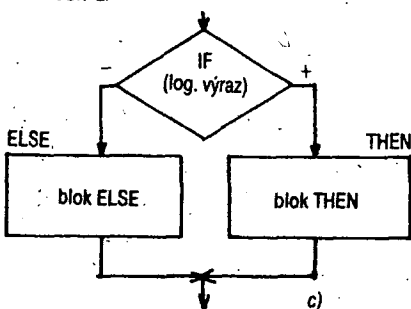
kde číslo příkazu REPEAT uvádíme v příkazu UNTIL se stejných důvodů jako v bodu 2. Při vstupu do tohoto cyklu zaneseme do zásobníku LIFO údaj R(180).

b) WHILE - ENDWHILE

Konstrukci používáme tehdy, vyplyne-li

Obr. 2

z předchozího běhu programu podmínka, podle níž se rozhodneme, budeme-li plnit tělo cyklu, či nikoli. Po každém projití cyklem opět testujeme splnění podmínky a je-li splněna, cyklus zopakujeme. Vývojový diagram je na obr. 2b. Jde vlastně o „zacyklování“ příkaz IF.

Při vstupu do cyklu zaneseme do LIFO údaj

W (č. příkazu WHILE).

a po opuštění cyklu tento údaj opět zrušíme. Do programu bychom mohli zapsat konstrukci např. takto:

```
320 WHILE (K = 0) (460)
```

```
460 ENDWHILE (320)
```

kde údaj (460) v příkazu WHILE udává konec cyklu pro případ, že by podmínka splněna nebyla, a údaj (320) v příkazu ENDWHILE je pomocným údajem ke snadnějšímu určení případných chyb. Při vstupu do tohoto cyklu bychom do LIFO zanesli údaj W(320).

Při použití čísel prvního příkazu cyklu u příkazu posledního sice můžeme vynechat zápis do LIFO, avšak vzhledem ke snadnějšímu vyhledání chyb doporučuji tento zápis nevynechávat ani u příkazu REPEAT, ani u příkazu WHILE.

c) IF ... THEN ... ELSE ...

Další konstrukcí, kterou standardní verze BASIC postrádá, je příkaz IF ... THEN ... ELSE. Tento příkaz použijeme, rozhodujeme-li se na základě splnění jisté podmínky, které ze dvou možných pokračování zvolíme. Při splnění podmínky plníme příkazy bloku THEN, při

jejím nesplnění příkazy bloku ELSE. Po vyplnění příkazů vybraného bloku pokračujeme dále v plnění programu.

Jednou z možností, jak tento příkaz začlenit, aniž bychom narušili formální podobu jazyka, je zápis ve tvaru IF logický výraz

THEN číslo posl. příkazu bloku THEN ELSE číslo posl. příkazu bloku ELSE.

Blok ELSE samozřejmě začíná prvním příkazem za blokem THEN. Abychom při realizaci programu nepřehlédli konec bloku THEN, doporučuji konce bloku označovat podtržením, popř. zavedením příkazu ENDIF (popř. dvou příkazů END-THEN, ENDELSE). Vykonáváme-li příkaz IF - THEN - ELSE, zaneseme do LIFO údaj I (č. posledního příkazu bloku THEN, č. posl. příkazu bloku ELSE)

a po vyplnění příkazů daného bloku jej opět zrušíme. Úsek programu s tímto příkazem by tedy mohl vypadat např. takto:

```
260 IF A=B THEN 290 ELSE 390
270 LET A=A+1
290 LET B=B-1
300 LET A=A-1
390 LET B=B+1
400 PRINT A, B, A*B
```

Do LIFO bychom zanesli údaj I (290, 390).

Podtrhávat poslední příkaz bloku ELSE a vynechat zápis do LIFO nedoporučuji (kromě takových jednoduchých případů, jako byl ten, který jsem uvedl), zejména, jde-li o několik do sebe vložených bloků. Podtržení by pouze mělo signalizovat chybu v případě, že na něj narazíme, a není-li posledním zápisem v LIFO I (c1, c2), kde se číslo podtrženého příkazu shoduje s jedním z čísel c1, c2.

d) Použití parametrů při volání procedur

Poslední nevýhodou standardní verze jazyka BASIC, o níž se zmíníme, je nemožnost použít při volání procedur parametry. Výhody této možnosti zde nebudu rozebírat, zájemci se o nich mohou podrobněji dočíst např. ve [2] ve stati o jazyku Pascal, nebo ještě lépe ve [3] nebo [4]. Jedno z možných řešení tohoto problému na PP si ukážeme na příkladě. V programu např. nalezneme:

```
600 GOSUB SERAD (C(6), A, B)
```

```
SERAD (A(E), X, N)
```

```
10 DCL R
```

```
290 RETURN
```

Činnost při vykonávání příkazu GOSUB bude:

1. Stranou na papír si poznamenejme hodnoty v poli C a buňkách A, B.
2. Do LIFO zaneseme údaj S (600 / A(E), X, N; R). Údaje za zlomkovou čarou označují buňky, které se při vstupu do procedury vyhradovaly, a které je třeba uvést do původního stavu.
3. Vyhradíme potřebný prostor pro parametry procedury (buňky E, X, N a pole C), i pro další buňky, které bude procedura potřebovat. (Jejich seznam je uveden v příkazu DCL, v našem případě se jedná o buňku R.) Tento prostor vyhradíme pohybem posunutím proužků konfet, náležících vyhradovaným buňkám.
4. Do vyhradených buněk zapíšeme hodnoty parametrů, připravené stranou na papíře. Tedy:

C(0) → A(0) C(1) → A(1) ... C(6) → A(6)

6 → E

A → X

B → N

Při plnění příkazu RETURN pak postupujeme obráceně. Poznamenejme si hodnoty parametrů, uvedeme buňky označené v záznamu LIFO do původního stavu, záznam zrušíme a nakonec zapíšeme výsledné hodnoty parametrů do patřičných buněk.

Zřizování a rušení buněk při volání procedury je vlastně stejná činnost, jakou děláme při zřizování a rušení zápisů v LIFO. Uvedený postup se ještě zjednoduší, budeme-li v proceduře používat buňky nepoužívané hlavním programem, příp. využijeme-li druhý PP.

Při zřizování a rušení buněk lze velmi dobře vysvětlit problém lokality proměnných, který činí některým začínajícím programátorům v jazyce ALGOL nebo PL/1 určité těžkosti.

7. LIFO

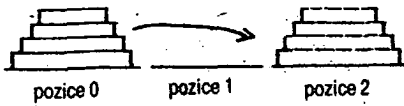
O důležitosti tohoto zásobníku se mohl již každý přesvědčit. Možná, že se vám zdálo, že ho někdy používáme zbytečně. Souhlasím, pokud jde o jednoduché konstrukce, např. cykly o délce několika málo příkazů. Je-li však struktura programu složitější, nedoporučuji (jak jsem již několikrát uvedl) tyto zápisy vynechávat. Pomohou často odhalit na pohled skryté chyby.

Ne každý nesouhlas obsahu LIFO s obsahem očekávaným musí však nutně znamenat chybu v programu. Mohli jsme např. také opustit daný cyklus či blok příkazem GOTO a nezrušit přitom příslušné záznamy v LIFO. Příkaz GOTO je vůbec příkazem ošidným a pokud nám toto daný programovací jazyk dovoluje, je nejlepší nepoužívat ho vůbec. Program pak bude většinou přehlednější. Navíc kolize skutečného obsahu LIFO s obsahem očekávaným budou mít mnohem lépe zjistitelnou příčinu.

Implementace jiných jazyků

PP lze samozřejmě programovat i v jiných problémově orientovaných jazycích, jako např. Algol, Fortran, PL/1, Pascal, nebo v některém z assemblerů, avšak povinné číslování řádků v BASIC napomáhá orientaci v programu, zejména při příkazech skoku nebo cyklu. Jak realizovat téměř všechny konstrukce, s nimiž se můžeme při programování v těchto jazycích setkat, jsme již uvedli. Na rozdíl od jazyka BASIC umožňují uvedené jazyky i deklarovat typy proměnných - na první pohled je však zřejmé, že ani toto není pro PP nepřekonatelnou překážkou. A pro lepší orientaci je možné vět buňkami stejného typu proužky stejné barvy. Čtenář znalý programování si může ověřit, že na PP lze relativně snadno realizovat i takové programátorské „finty“, jako např. rekursivní volání funkcí, typ POINTER, struktura (v jazyce Pascal typ RECORD), řízené přiřazování paměti atd. Výběr programovacího jazyka závisí tedy pouze na tom, jaký jazyk budeme my nebo naši svěřenci používat na elektronickém počítači.

PP je určen především jako vyučovací pomůcka. Proto jsme se snažili o to, aby na něm bylo možno realizovat všechny základní konstrukce, které se používají v moderních programovacích jazycích, i když realizace některých z nich může někomu připadat jako poněkud těžkopádná. Myslím si, že vzhledem k zatím nízké dostupnosti počítačů pro většinu dětí i ostatních zájemců je PP nejschůdnější cestou, jak včas podchytit zájem mládeže v oblasti, která je pro další rozvoj celého národního hospodářství životně důležitou.

Obr. 3.

Příklad

Je dána pyramida z mincí na pozici 0, obr. 3. Tyto mince máme přemístit na pozici 2, avšak smějí brát vždy pouze jednu minci a smějí klást pouze minci menší na větší. Program modeluje stav na jednotlivých pozicích pomocí matice A . Mince jsou reprezentovány čísly, odpovídajícími jejich velikosti. Stav na nulté pozici naleznete v prvcích $A(1) \dots A(N)$, na první pozici v $A(M+1) \dots A(M+N)$, stav na druhé pozici v buňkách $A(2 \cdot M + 1)$, $A(2 \cdot M + N)$, kde N je zadaný počet mincí a $M = N + 1$. Vzhledem k velikosti paměti lze problém řešit maximálně se čtyřmi mincemi. Podprogram zobrazující pozici není uveden, příkaz GOSUB je zde spíše upozorněním, abychom si prohlédli pozici po dalším přesunu. V programu je zároveň ukázána druhá možnost použití příkazu IF — THEN — ELSE.

```

10 PRINT "ZADEJ POČET VRSTEV - MAX 4"
20 INPUT N
30 LET M=N+1
40 DIM A(3*M-1)
50 DIM I(2)
90 REM NASTAVENÍ VYCHOZÍHO STAVU
100 LET X=0
110 LET Y=M-INT(N/2)*2
120 LET Z=3-Y
130 FOR V=0 TO N
140 LET A(V)=M-V
150 NEXT V
160 LET A(M)=M
165 LET A(2*M)=M
170 LET I(0)=N
180 LET I(1)=M
190 LET I(2)=2*M
200 REM PŘEMÍSTENÍ NEJMENŠÍ MINCE
210 LET A(I(X))=0
220 LET I(X)=I(X)-1
230 LET I(Y)=I(Y)+1
240 LET A(I(Y))=1
250 GOSUB ZOBRAZENÍ POZICE
260 IF A(3*M-1)=1 THEN STOP
270 REM PŘEMÍSTENÍ DALŠÍ MINCE
300 IF A(I(X)) < A(I(Z)) THEN (325) ELSE (345)
310 LET K=X
320 LET L=Z
325 ENDIF
330 LET K=Z
340 LET L=X
345 ENDIF
350 LET I(L)=I(L)+1
360 LET A(I(L))=A(I(K))
370 LET A(I(K))=0
380 LET I(K)=I(K)-1
390 GOSUB ZOBRAZENÍ POZICE
400 LET V=X
410 LET X=Y
420 LET Y=Z
430 LET Z=V
500 GOTO 200

```

Pozn. Program předpokládá, že se buňky při deklaraci samočinně nulují.

Literatura

- [1] ABC mladých techniků a přírodovědců. Příloha č. 7/1980.
- [2] Mužík, V.; Müller, K.: Základy programování. AR A6 až A 10/79.
- [3] Vogel, V.: Programování v jazyku FORTRAN. SNTL: Praha 1971.
- [4] Raichl, J.: Programování v ALGOLU. Academia: Praha 1977.

Náhradní zdroj pro číslicové hodiny

Indikátor výpadku síťového napětí pro číslicové hodiny, popsány v [1], je velmi hezký obvod, což je to však platné, používáme-li např. číslicové hodiny jako budík, když nás po výpadku sítě vůbec nevzbudí či vzbudí v nepravý čas. Pro trvalý chod hodin, napájených ze sítě, potřebujeme náhradní zdroj. Autonomní hodiny (s vlastním časovým normálem) potřebují pouze náhradní napájecí zdroj, neautonomní hodiny (řízené kmitočtem sítě) potřebují jak náhradní napájecí zdroj, tak i náhradní zdroj kmitočtu.

Síťový zdroj pro číslicové hodiny s vlastním časovým normálem (krystalový oscilátor) a s náhradním zdrojem byl popsán v [2] a je na obr. 1. Dvoucestné usměrněné a vyfiltrované napětí je stabilizováno jednoduchým sériovým stabilizátorem s tranzistorem T1 a diodou D6, na jehož výstupu je 5,2 V. V případě výpadku síťového napětí je přes diodu D1 připojen do bodu A náhradní zdroj napětí 9 V. Na výstupu stabilizátoru je pak stále ještě 4,8 V, což postačí pro udržení chodu oscilátoru a čítače číslicových hodin. Displej a dekodér nejsou při výpadku sítě napájeni.

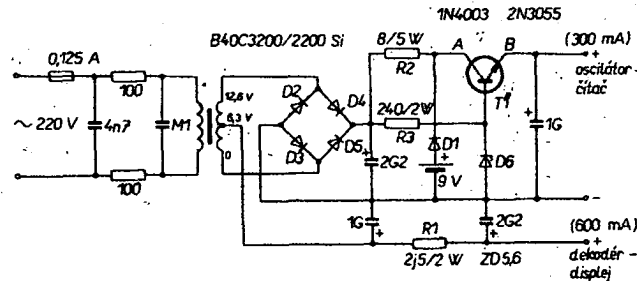
Za normálního provozu ze sítě je v bodě A přibližně 11 V, takže je dioda D1 uzavřena a odděluje náhradní zdroj od napájecího napětí. Diody D2 a D3 usměrní dvoucestné napětí z transformátoru, které po filtraci slouží k napájení displeje, odebrajícího největší proud. V popisovaném případě jsou použity sedmissegmentové Minitrony, které mají přímo žhavená vlákna (jako žárovčičky). Použitý transformátor (žhavicí) má napětí 6,3 V a 12,6 V. Odpor R2 slouží k odlehčení tranzistoru T1, který pak nepotřebuje tak velkou

chladič plochu. Zajímavý je i filtr v obvodu primárního vinutí síťového transformátoru (proti síťovým poruchám). Náhradním zdrojem je vhodné dimenzovaný akumulátor nebo suché baterie, o jejichž použití pojednává též [3].

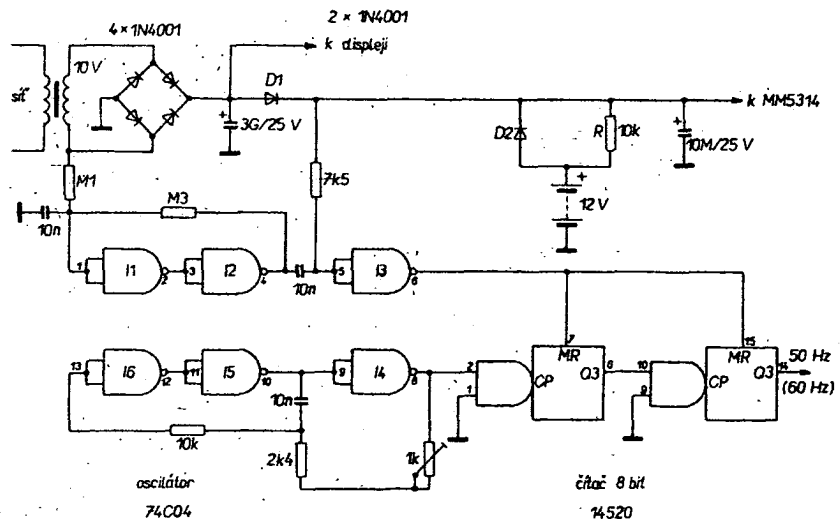
U stávajících číslicových hodin je zapotřebí oddělit napájecí napětí tak, aby byly v nouzovém chodu jen nezbytné obvody (co nejmenší spotřeba energie). Při použití plynem plněných výbojek, které jsou napájeny z odděleného vinutí transformátoru, se napájení dříve při výpadku sítě odpojí automaticky.

Pro neautonomní hodiny, jejichž časovým normálem je kmitočet sítě, je zapotřebí při výpadku sítě vytvořit i náhradní zdroj kmitočtu. Takový obvod je podle [4] na obr. 2. Používá integrovaný obvod 74C04, obsahující 6 invertorů, a dvojitý hexadecimální čítač 14520. Původní zapojení je převzato z amerického originálu (v USA je kmitočet sítě 60 Hz) a proto jsou hodnoty součástek oscilátoru vypočítány pro kmitočet 15,36 kHz. Pro výsledný kmitočet 50 Hz, potřebný pro řízení evropských hodin, je nutno snížit kmitočet oscilátoru, tvořeného inventury I4 až I6, na 12,8 kHz. Signál z oscilátoru se vede na osmibitový čítač, na jehož výstupu je k dispozici požadovaný kmitočet, nahrazující hodinám kmitočet síťový. Kmitočet oscilátoru nastavíme potenciometrem podle čítače nebo časovým srovnáním dlouhodobého chodu hodin s přesnými hodinami nebo podle časových značek z rozhlasu.

Náhradním zdrojem je akumulátor 12 V, připojený na sběrnici napájecího napětí přes diodu D2. Napájení displeje, který odebrá největší proud, je zne-

Obr. 1. Zapojení síťového zdroje pro číslicové hodiny s náhradním zdrojem

Obr. 2. Zapojení síťového zdroje pro číslicové hodiny s moderními integrovanými obvody s náhradním zdrojem napájecího napětí i řídicího kmitočtu

něno diodou D1. Tím se šetří energie náhradního zdroje a zároveň se pozná, že chybí síťové napětí.

Je-li v síti napětí, nabíjí se automaticky přes odpor R náhradní akumulátor. Invertory I1 a I2 pracují jako tvárovač impulsů (Schmittův obvod) s hysterezi 4,5 V. Invertor I3 vyrábí ze síťového napětí nulovací impulsy s délkou 40 μs, kterými je čítač v rytmu síťového kmitočtu nulován (přes přívody MR – master reset). Tím určuje za normálního chodu výstupní kmitočet kmitočtu sítě. Při výpadku sítě běží oscilátor dále, avšak není synchronizován síťovým kmitočtem.

Místo jednoduchého oscilátoru AC lze použít oscilátor řízený krystalem s příslušnými děliči. Např. při použití děliče 4024 (128:1) je nutný krystal 1966,08 kHz pro 60 Hz a 1638,4 kHz pro 50 Hz.

Popisované zapojení náhradních zdro-

Brown, A. R.; Sampson, W. A.: LADENIE PROGRAMOV. Z anglického originálu Program debugging, vydaného vydavatelstvem MacDonald and Co. Ltd. v Londýně 1973, přeložili Dagmar Čárská a Vladimír Balko. Alfa: Bratislava 1981. 192 stran, 27 obr. Cena vč. 14 Kčs.

Výpočetní technika zaujímá v moderní společnosti a v její ekonomice velmi významné místo. Stejně jako k prudkému růstu efektivit ekonomiky může však v případě chyb v použití výpočetní techniky (a zejména při sestavování programů) dojít i k velkým škodám. Programování je proto činnost velmi zodpovědná a nároky na kvalitu práce v tomto oboru jsou mimořádně velké. Kromě toho celkové náklady, souvisící s programováním, jsou v celospolečenském měřítku značně vysoké a jeho optimalizaci lze dosáhnout velkých úspor.

Ladění programů má tedy velký význam v praxi výpočetní techniky a proto lze jen uvítat vydání této publikace, jejíž rukopis shrnuje materiál, přednášený ve speciálních kursech ladicích technik.

V knize je rozdělen do pěti částí. V první z nich se autoři po krátkém úvodu, v němž seznamují čtenáře s koncepcí knihy, zabývají úvahami o jazycích a ladicích pomůckách. Druhá část má název „Ako predchádzať chybám“. V ní jsou pojednání o subjektivních faktorech, ovlivňujících jakost sestavovaných programů, o normách programování a o návrhu programu. Jádro knihy tvoří třetí část, týkající se zjišťování a odstraňování chyb. Nejprve se v ní popisují etapy vývoje programu od ukončeného plánování programu k prvnímu uskutečnění testu, pak testování, přičemž z rozboru nedostatků běžně používaných metod se stanoví požadavky na lepší metodu; ta je pak popsána v další kapitole této části. Třetí část uzavírají dvě kapitoly, v nichž se čtenáři seznamují krok za krokem s průběhem psaní a testování programu. Ve čtvrté části se autoři zabývají modulárním programováním a testováním modulů. Závěrečná část je věnována chybám programového vybavení a obsahuje i závěrečné shrnutí obsahu knihy. Na konci publikace je uvedeno jedenáct příloh, které doplňují výklad a přispívají k jeho názornosti.

Knih, jejíž výklad je psán velmi živou a srozumitelnou formou, shrnuje bohaté

jú neautonomních číslicových hodin je navrženo pro integrovaný obvod MM5314 [5] a je sestaveno z číslicových obvodů CMOS, které mají malou spotřebu, což je pro pohon z náhradního zdroje důležité (může být poměrně malý).

I v případě, že nemáme k dispozici v zapojení použité součásti, může být uveřejněné schéma podnětem ke konstrukci podobných obvodů s dostupnými součástkami.

- [1] AR 1977, č. 10, str. 368.
- [2] Berger, R.: Stellen und Gangreserve von Digitaluhren. Funktechnik 1973, č. 10, str. 365.
- [3] Funktechnik 1974, č. 22, str. 792.
- [4] at: Netzausfallsichere Synchronuhr. Funktechnik 1976, č. 13, str. 414.
- [5] AR 1977, č. 5, str. 191.

JOM

zkušenosti obou autorů z oblasti programování a i přesto, že od vydání původního rukopisu uplynulo již osm let, bude jistě vítanou pomůckou okruhu čtenářů, pro něž je určena: pracovníků výpočetních středisek, systémových analytiků, operátorů a studentů vysokých a středních škol.

Ba

Terner, E. a kol.: OSCILOSKOPY (srovnávací katalog). UTRIN: Praha 1980. 120 stran formátu A3, 69 obr.

Pro potřebu investorů, vědeckých pracovníků a techniků, vysokých a středních odborných škol byl v Ústavu technického rozvoje a informací (UTRIN) sestaven přehled osciloskopů, vyráběných 37 výrobci ze 16 zemí. Údaje v katalogu jsou aktuální – většina z nich pochází z druhé poloviny loňského roku. Katalog obsahuje základní technické údaje (42 rubrik) 389 přístrojů, včetně paměťových a vzorkovacích osciloskopů. Jednotlivé typy jsou seřazeny podle kmitočtu, popř. podle vychylovacího činitele časové základny. Katalog, zpracovaný v pěti jazycích (česky, rusky, anglicky, německy, francouzsky), má pět textových částí (úvod, návod k použití, pětiязыčný slovník výrazů z elektronické měřicí techniky; seznam zkratk, značek a vysvětlivek a adresář výrobců, popř. obchodních a servisních organizací); dále tabulky technických údajů, 69 fotografií přístrojů, z nichž je patrný jejich design, typový index všech přístrojů a na závěr převodní tabulku měn, která umožní zájemci získat přehled o cenových relacích přístrojů (ceny, uváděné u výrobců, jsou pochopitelně pouze informativní).

Zpracováním tohoto katalogu vznikl velmi užitečný informační podklad pro všechny útvary, pracoviště i jednotlivé odborné pracovníky, kteří jsou postaveni před úkol vybrat optimální typ měřicího přístroje pro plánované práce, a to nejen z hlediska technického, ale i ekonomického. Je zpracován velmi pečlivě a přehledně a poskytuje velmi cenné informace, jež nelze nikde v ucelené formě získat. Byl vydán (bohužel) pouze ve velmi malém počtu výtisků a pro zájemce ze socialistických organizací je k dispozici buď přímo v UTRIN, nebo v oborových informačních střediscích federálních ministerstev hutí a těžkého strojírenství, všeobecného strojírenství a elektrotechnického průmyslu.

Za zmínku stojí i zlepšená celková úprava, kterou se příznivě odlišuje od předešlých vydání podobných katalogů.

Vzhledem ke zmíněnému malému počtu výtisků považujeme za vhodné upozornit na existenci této publikace, i na možnost, jak do katalogu nahlédnout, i příslušnou část širokého čtenářského okruhu AR.

Ba

Fiala, M.; Kovář, A.; Nikel, R.: ČÍSLICOVÉ MĚŘENÍ V AUTOMATIZACI. SNTL: Praha 1981. 160 stran, 108 obr., 5 tabulek. Cena brož. 13 Kčs.

V této publikaci se autoři zabývají základními problémy měření v automatizaci. Výklad je zaměřen především na získání praktických znalostí; obecná problematika je názorně aplikována na systémy a zařízení tuzemského původu a běžně používané v ČSSR.

V předmluvě se autoři zmiňují o společném významu automatizace. Úvodní kapitola je shrnutím historického vývoje, rozděleného do tří fází podle složitosti, popř. funkčních možností systémů. Výklad k problémům automatizace začíná ve druhé kapitole popisem rušení jako činitele, limitujícího dosažitelnou přesnost měření, jeho klasifikací a možnostmi a způsoby jeho potlačení.

Automatizace se vyznačuje získáváním velkého počtu údajů, zpracovávaných zpravidla v měřicích ústřednách; jedním ze základních požadavků je tedy vyřešit vstupní přepínací obvody – jimi se autoři zabývají v další, třetí kapitole. Čtvrtá kapitola je věnována analogově číslicovým převodníkům – základním funkčním jednotkám měřicí techniky v automatizaci. Jsou probírány jejich principy, jednotlivé obvody a funkční bloky, způsoby napájení i zásady jejich konstrukčního řešení. Zpracováním naměřených hodnot (prostředky pro zápis, porovnávání mezních hodnot, linearizaci a použitím výpočetní techniky) se autoři zabývají v páté kapitole. Poslední (šestá) kapitola, nazvaná „Analogově analogové převodníky“, je zaměřena na prostředky, jimiž se změny měřené veličiny převádějí na elektrický signál pokud možno jednotné formy. Text je zakončen stručným závěrem, v němž je zdůrazněna závislost perspektivního vývoje automatizace na stavu technologie a součástkové základny v elektronice, seznamem doporučené literatury (34 titulů), slovníkem terminologie číslicového měření v automatizaci a věcným rejstříkem.

Knih, je určena technikům a inženýrům, kteří pracují v oboru automatizace a řízení průmyslových procesů a používají číslicovou měřicí techniku. Je také vhodná pro odborné technické školy.

JB

Radio (SSSR), č. 12/1980

Elektronika ve zdravotnictví – Vakuové luminiscenční indikátory – Nové výrobky sovětské spotřební elektroniky – Jednoduché antény pro pásmo 160 m – Bezkontaktní anténní prepínač – Oscilátor pro transceiver – Jiskrový defektoskop – Syntéza kmitočtových a časových parametrů v elektronických hudebních nástrojích – O barevných TVP – Generátor barevných pruhů – Přenosné kazetové magnetofony Riga-110 a Aelita-101 – Regulator hlasitosti řízený senzorem – Generátor komplexního stereofonního signálu – Filtr k měření parametrů magnetofonů – Optimalizace předmagnetizačního proudu – Prepínač k osciloskopu – Z výstavy NTTM-80 v Moskvě – Elektronický hudební nástroj s jedním IO – Výsledky minikonkursu – Měření kapacity elektrolytických kondenzátorů – Omezovač st proudu – Řídící generátory v elektronických hudebních nástrojích – Obsah ročníku 1980.

Radio (SSSR), č. 1/1981

Stabilizátor střídavého napětí – Regulator předstihu zážehu – Mikroelektronika osmdesátých let – Magnetofon Elektronika TA1-003 – Ovládání TVP

infračervenými paprsky – Jednoduchá radiostanice pro spojení přes umělé družice – O barevných TVP – Koncový níže zesilovač s transformátorem – Dynamická zkresení ve výkonových zesilovačích s diferenciálním vstupem – Elektromechanická zpětná vazba nebo záporný výstupní odpor? – Řízení sedmisegmentových indikátorů – Čítač k elektronickým hodinám – Otočné přepínače – Miniaturní přijímač 3-V-3 – Výkonový níže zesilovač Olymp-1 – Elektronické ovládání bytových reprodukčních komplexů – Přijímač pro pásmo 160 m – Tranzistory série KT3102.

Radioelektronik (PLR), č. 1/1981

Z domova a ze zahraničí – Nová koncepce zesilovačů třídy hi-fi – Grafický korektor – Zapojení stabilizátoru s MAA723 – Konvertor CCIR-OIRT pro

přijímače VKV – Kombinace kazetového magnetofonu s rozhlasovým přijímačem RB 3200 – Ochrana obrazovek pro BTV před vypálením luminoforu – Signalizátor hladiny brzdové kapaliny – Indikátor vř napětí – Doplněk k článku o barevné hudbě pro diskotéky – Úprava programátoru v přijímači Elizabeth Hi-Fi – Zkoušečka TTL – Z výstavy japonské firmy Pioneer ve Varšavě.

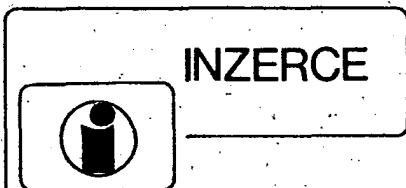
Radio-amatér (Jug.), č. 3/1981

Transceiver FM pro pásmo 430 MHz – Detektor kovů (4) – Úprava digitálního budíku – Jednoduchý měnič 12 V (ss)/220 V (st) – Elektronický teploměr s polovodičovou diodou jako čidlem – Vertikální anténa o výšce 10,4 m pro pásmo 7 a 14 MHz – Výkonové vř zesilovače – Zkoušeč tranzistorů – Výpočet a sestava krystalového filtru – Stereofonní

reprodukce z jedné skříně – Reproduktry – Mobilní stanice pro kontrolu čistoty atmosféry – Systém anténních zesilovačů a filtrů Iskra Global – Regenerace článků a baterií – Rubriky.

ELO (SRN), č. 3/1981

Technické aktuality – Amatérská videotechnika – Porovnávací testy multimetrů – Zařízení pro dálkové ovládání modelů – Digitální multimetr – Vysílač, napájený sluneční energií – Elektrotechnika pro budoucnost – Výhledy a možnosti povolání elektronika v SRN – Automatické zapínání a vypínání osvětlení – Jednoduchá zkoušečka – Co je elektronika (6) – Operační zesilovač jako spínací obvod – Technická angličtina pro amatéry (2) – Praktické využití mikroprocesu.

INZERCE

Inzerce přijímá Vydavatelství Naše vojsko, inzertní oddělení (inzerce AR), Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-9, linka 294. Uzávěrka tohoto čísla byla dne 24. 3. 1981, do kdy jsme museli obdržet úhradu za inzerát. Neopomeňte uvést prodejní cenu, jinak inzerát neuveřejníme! Text inzerátu pište na stroji nebo hůlkovým písmem, aby se předešlo chybám vznikajícím z nečitelnosti předlohy.

PRODEJ

Magnetofon Grundig TS945, štvormotorový, trojhlavový, ešte v záruce (18 000), cassette-deck Sanyo RD4028UM, tvrdé hlavy, Dolby, Fe, CrO₂, FeCr (6000), nahráté archivně pásky Agfa, Basf, Ø 15 cm, 19 cm (160). Len pre vážnych záujemcov, aj soc. org. Rodinné dôvody. Dominik Malinay, Gogolova 10, 040 01 Košice, tel. 373 71.

Gramorádío + cassette mgf RGR9003 stereo, DV, SV, KV, VKV – 2 µV, výstup 2 × 10 W, 2 reproboxy (5400), BTV Elektronika C-430, obrazovka in line 25 cm (4600). Ján Lopusšek, Teplická 264, 049 16 Ješava.

Přepínač tuner 3 anténys coax. konektory, nepoužitý (450) do 50 MHz. Jar. Nosek ml., Na trávníku 300, 321 02 Plzeň.

7400, 03, 723, 739, 741, 748, µA 758 (ekv. MC1310), AY-3-8500, 3055 (20, 20, 60, 160, 50, 50, 150, 500, 80). Lisoň, Nad stadiónem 350, 267 01 Beroun 7.

Am. tel. hry s AY-3-8500 (700), příp. vyměním za 2 šedá serva Varioprop. J. Novotný, Engelsova 2020, 272 00 Kladno.

Pár krystalů 27, 125/26,665 MHz, nové (350), osaz. deska přij. H-04 dle AR 1, 2/74, (250), měnič kblesku Mechanika amat. (100). Jar. Kobr, 507 11 Valdice 153.

Magnetofonovou hlavu ANP908, použitou (100). Na dobírku. Petr Lipavský, Pánenská 20, 468 01 Jablonec nad Nisou.

Nedokonč. polyfon. varhany, 6 stop, 6 oktáv, gener. a dělič s IO, bezkontakt: sběrný, popis zašlu (2500), MH7400, 7420, 7440 (15), MAA502 (50). Old. Odehnal, 663 07 Krásensko 29.

Transiwatt 40B, 2 × 20 W Hi-Fi (1950), Hi-fi sluchátka Dynamic stereo (650). Václav Kropík, Srnín 57, 382 02 Zlatá Koruna.

2 ks KD607 (á 140), 2 ks 6NU74 (á 100), 2 ks KU611 (á 30). Vše nepoužitě. Miroslav Lávička, Tichá 4, 318 01 Plzeň.

Televizní hry + síťový adaptér japonské výroby, perfektní stav (2000), anténní rotátor zn. Geminy, dálkové ovládání s předvolbou (2000). Milan Radiměřský, Martiněves 46, 405 05 Děčín, p. Býnov.

Texan Hi-fi zes. 2 × 20 W sin., skřín mahag., 480 × 350 × 90 mm (2600). Třípásmové Hi-fi r. s. 451, 4 Ω/20 W, mahagon (950). F. Machač, Švermova 520, 784 01 Litovel.

RLC most BM401 (1000) nebo vyměním za menší LCBM366. M. Šmíd, Studentská 199, 530 09 Pardubice.

Receiver Toshiba SA-500, 1,8 µV (IHF), 2 × 50 W sin. (1700). Zdeněk Slabý, Puškinova 1215, 500 02 Hradec Králové 2.

2 ks reprosoust., osaz. každá 8 × ARO667 + 2 × ART481, rozměry 500 × 300 × 1250 (á do 1000), 1 ks reprosoust. osaz. 2 × ARO942 (do 1800), obě laťovka, černá koženka, chrom. kování, amat. zesil. 80 W sin/8 Ω (800), oboustr. kupřítit 400 × 700 (á 150). M. Jerábek, Husova 485, 294 21 Bělá p. Bezdězem.

Málo používanou prop. soupr. modelu Digi – vysílač + přijímač + NiCd (2000). Antonín Novák, Příkρά 2417, 438 01 Zatec.

Sony – STR2800L, tuner + zesilovač (8000). J. Fritz, č. 831, 735-14 Orlová IV.

VKV vstup CCIR laděný triádem, osaz. 1 × FET dual gate (450), tuner VKV obě normy laděné 6tičlčkovou předvolbou (1300), 4místné dig. hodiny S 20 mm, LED, řiz. krystalem (1500), mf 10,7 MHz, 2 × ker. filtr, A-220 (350). ECL děličku deseti 500 MHz/5 V/70 mA vyměním za 2 × MDA2020, AY-3-8500 nebo prodám (500) a koupím. Josef Tuší, Kalininova 13, 400 01 Ústí n. Labem.

MM5314, 5316 (450), UAA180 (220), TCA440 + SFD (280), ICL7106 (1200), MC1310P (120), KF506, 507 (5), KFY16, 18 (30), KFY34, 46 (12), KSY62B, 63 (10), KD502, 617 (100), kryst. 3,2768 MHz (200). L. Smolenický, Mehringova 22, 811 01 Bratislava.

Tuner Hi-fi ST100 (2800), zosil. Hi-fi 2 × 20 W (1300), stereo prehrávač z B100, nová mech. (1500), nahr. pásky z fonoklábu (200), LP (zoznam proti známke), RLC10 (600), MH7490, 3, 141, kryst. 10M, 12k, (100). Kúpim: AY-3-8610-1, MC1310P. J. Drdoš, Radvaňská 9, 974 00 B. Bystrica.

TVP Carmen v chodu, zabudován konvertor (600), el. zesilovač 50 W (800). Petr Krásný, Ke kukačce 19, 312 05 Plzeň.

Hi-fi zes. Dynacord Eminent II (12.000), repro Regent, 2 ks (2000), repro RS508, 2 ks (2500). I. Hývl, 535 01 Přelouč 187.

Osciloskop BM370 (2000), televize Elektronik 76 (2000). Zdeněk Borůvka, Robousy 95, 506 01 Jičín.

Hi-fi tape deck Sharp, nový (6000), tuner AR2/77 – 4/77, popř. části (3200), zes. Texan zahr. osazení (2800). Zjistím možnosti dál. příjmu zn. TV, P. Rada, Zitná 6, 120 00 Praha 2.

NE555, 555P, 556, MAA723, 741 (50, 75, 110, 100, 100). P. Fialka, Svítková 714, 149 00 Praha 4.

Nepoužitě v záruce: 2 ks ARO835 (400), 2 ks ARO669 (59), gramofon Litovel MC400 (4010), magnetofon Unitra M2405S (3800). Ing. I. Čermák, Karlota 22, 110 00 Praha 1, tel. 26 92 54.

Barevná hudba pro disko 4 × 500 W, 4 × 100 W (1100, 400), MBA810DS (120). Antonín Šálek, Mozartova 39, 772 00 Olomouc.

BF900, BF905 (75, 95), BD243, BD244 (95), MM74C00 (40). Stan. Hrdina, Govorova 4748, 430 04 Chomutov.

Magnetofon B43A stereo (2400). Ing. Vlastimil Lutr, Solné 287, 763 26 Luhačovice.

Ploš. spoj na Texan (60), Zelawatt (40), výk. gen. TTL (80), mf + SDN230 (40), DMM1000 (150). Kúpim 3 1/2 miestny displej, 3 ks 7447, krystal 100 kHz alebo vymením za 17,675 MHz. Peter Malárik, Vosr 5, 909 01 Skalica.

Zesilovač 3,5 W (370). J. Šéna, Prokopova 935, 290 01 Poděbrady.

Sovětské Radio r. 72-75, váz. (35), r. 76 a 77, neváz. (25), tranzistory, diody, odpory, kondenzátory, různé konstrukční materiál, vše za 33 % MC, větší množství KA222 a 225 (3), vše nepoužitě. Seznam zašlu proti známce. V. Hecl, 439 31 Měcholupy 150.

Sací měřič 0,1-100 MHz (500), širokopásov. zes. IV.-V. TV pásmo: G > 20 dB, F < 3 dB (570), II. program do BTV Elektronika U-430 (420). Ing. R. Peterka, Kbelská 5, 190 00 Praha 9.

NE555 (37), LM741, 709, 748, 324 (37, 34, 50, 65), LED Ø 3 a 5 (12), BF245, BF900 (37, 100), SN7400, 74, 75, 90, 141 (15, 35, 38, 40, 70), SFE 10,7 (45), MC1310P (140), TBA810S (85), AY-3-8500, CM4072 (450, 45), AF239, BFX89, BFY90 (50, 50, 80), TDA2020 (270), TIP2955/3055 (190). Jen písemně. Jiří Podrazil, Vodčického 11, 110 00 Praha 1.

KOUPĚ

Měřidlo, A, V, Ω, nejlépe DU10, Avomet II, atd. Udejte cenu a popis. Jan Dvořák, Absolonova 89, 624 00 Brno-Komín.

Různé IO – SN, MM, MC, CD, krystaly a i. sůč. I. Kotzjg, Ružový háj 1369, 929 01 Dun. Streda.

Reproduktry ARN930, 2 ks, ART582 (581), 2 ks, ARO932, 2 ks. Milan Sinko, Lovosická 19, 405 02 Děčín 6.

AR č. 10/1980 nebo celý ročník nevázaný. R. Vyrout: bal, I. P. Pavlova 62, 775 00 Olomouc, tel. 29 378.

BC182, 546, 556, BCY71, KC507-9, KF, LED diody a čísl., MC1310P, UAA170, 180 a jiné IO a tranz. Vstup. diel a mf. zos. z AR 2,3/77. Předám tel. relé, krok. voliče, TV hry s AY-3-8500 (25, 35, 1500). L. Nižník, Sázkavského 26, 080 01 Prešov.

IE-500, SRA-1, SBL-1, Schottkyho diody, krystaly z Racek, X-48, 38, 667 a 62,5 MHz, min. relé TESLA 12 V, kvartál 4 x 15 pF – J15k, SSSR výkonové tranzistory – VF a UHF, pas. souč. C, TP a jiné. Ivan Gavelčík, Řeka 86, 739 55 Frýdek-Místek.

Tranzistory KC (á 3-5), drátový potenciometr 4K7, 30pólové konektory, izostaty, miniaturní přepínač 4 × 8 poloh, odpory 112a a TE 20 µF/35 V. Nabízím anténní TV zesilovač na 1 program, 2 kanál (70), MH7472, . . . 74 . . . 93 (30, 50, 80), KD602 (30). Vlastimil Sobek, Za Branou 714, 395 01 Pacov.

Drátový potenciometer 47K/2 W. Ján Drozda, 906 07 Šajdkovské Humence 320.

ELEKTRONICKÉ SOUČÁSTKY

ze sortimentu k. p. TESLA – Elektronické součástky, koncern Rožnov.

INTEGROVANÉ OBVODY:

MH5440, MH5450, MH5454, MH5460, MH5474, MH7460, MH7472, MH8472, MH3460S, MH3440S, MH5410S, MH5420S, MH5430S, MH5440S, MH5472S, MH5474S, MH7472S, MHB2501, MHB2501A, MHB2502, MHB2502A, MHB4032, MAA115, MAA125, MAA225, MAA345, MBA225, MAB562, MA7805, MA7812, MA7815, MA7824.

TRANZISTORY:

2NU72, 2NU72B, 2NU73, 2NU73p., 2NU74p., 3NU72, 3NU73, 3NU74p., 101NU70, 102NU70, 103NU70, 104NU70, 105NU70, 105NU70B-V, 106NU70, 106NU70B-V, 107NU70V, 107NU70B, 154NU70, GC500, GC500 p., GC502 p., GC507 p., GC507, GC508, GC512, GC512K, GC518, GC519, GC520K, GC520, GC521, GC522, GS502, AC187/188, GD607, GD607/617, GD608, GD608/618, GD609, GD617, GD619, GF501, GF502, GF503, GF504, GF506, GT322A, GT346B, KC148, KC149, KC510, KD615, KD616, KSY62A, SF240, KF124, KF124B, KF124C, KF630S, KF503, KF621, BF181, 8342-1.

DIODY

AFD106, 33NQ52, 34NQ52, 35NQ52, 36NQ52, 38NQ52A, 40NQ70, KZY04, KZY05, KZY06, KZY12, KZY15, KZY51, KZY52, KZY55, KZY56, KZY57, KYZ87, KYZ88, KYZ89, KYZ92, KYZ93, KYZ94, KYZ95, KA202, KA203, KA206T, KA223, KA224, KB105A, 3KB105A, 3KB105G, 3KB109G, KY238, KY249S, KY367, KY285, KY291, KY299, KY701R, KY702R, KY703R, KY704R, KY711R, KAY14, KYY74, D220, D808, D814B, D814V, KS168A, DGA2, KT205/200, KT206/400, KT207/200, KT704, KT713, KT730/700, KT730/800, KT401/600, KT782.

ELEKTRONKY:

1AF33, 1F33, 1F34, 1H33, 1H34, 1L33, 1L34, 6Ž38P, 6P13C, 6P1P, 6F3P, 6F4P, 6P18P, 6F36, 6H31, 6A2P, 6Z5P, 6E4P, 6Ž1PV, 1C11P, 6Y50, 5C4S, 6C10P, 6F1P, 6D14P, ECL84, EBF89, ECF803, ECC85, EZ80, EF183, EF184, EM84, EY83, EY88, ECC84, PL82, PL81, PL83, PL36, PABC80, PCC84, PCF86, PCF200, UBF89, DCG4/1000, DY51, AZ1, 1Y32T, 11TN41.

TESLA ELTOS

oborový podnik

se sídlem v Praze 1,
PŠC 113 40, p. s. 764,
Dlouhá 35.

O jednotlivých druzích součástek – integrovaných obvodech, tranzistorech, diodách, tyrístorech atd. – o cenách a podmínkách dodání se informujte přímo ve značkových prodejnách TESLA, organizace se mohou informovat též v obchodních odděleních oblastních středisek TESLA ELTOS, jimž můžete rovněž adresovat své objednávky.

110 00 PRAHA 1, Václavské nám. 35, tel. 26 40 98, 400 01 ÚSTÍ n. L., Pařížská 19, tel. 274 31-2, 701 00 OSTRAVA, Gottwaldova 10, tel. 21 28 63, 21 67 00, 615 00 BRNO-Zlínice, Rokytova 28, tel. 67 74 48-9, 688 19 UH. BROD, Umanského 141, tel. 34 74, 34 71-3, 800 00 BRATISLAVA, Karpatská 5, tel. 436 23, 974 00 B. BYSTRICA, Malinovského 2, tel. 255 55, 040 00 KOŠICE, Povážská, Luník 1, tel. 42 62 40-1.

Různé IO, analog., LSI, CMOS, TTL, pol. paměti, optoelektronické prvky, různé pas. součástky, dokumentaci na stavbu osobního mikropočítače atd. Jan Vlk, Zábrani 1370, 763 61 Napajedla.

Osciloskop nad 11 MHz, VF generátor, dig. multimetr, RLC měřič, MC1310P, MAA661, MA3005, BF245, MH7490, AU213, MMS316, MMS314, 741 a různ. IO, krystal 100 kHz, dvoubáz. mosfety, BFR90, 91, TR, BF, AF, BC, SFE 10,7 MA, LED displej, LED diody. Prodám ant. širokopásmový zes. I.-V. TV pásmo VKV + pásmové propustě, možnost sloučit 3 ant. (400). Miroslav Hladký, 687 55 Bystřice pod Lopeníkem 145.

Krystal 13,4–13,7 MHz a prodám RX-ROB 145 MHz (1000). Jan Chaloupecký, 252 31 Všenory 202.

VF generátor BM368 a tel. gen. BM261-2. Vladimír Kopriva, Rudný projekt, Nám. RA 4, 656 75 Brno.

SFW 10,7 MA, MC1310P. Z. Mazanec, Šmeralova 17, 625 00 Brno.

AR/A úpl. roč. 1960–76. J. Křeček, Marxova 628, 363 01 Ostrov.

Manual, 3,5–6 okt. Marian Nikorjak, 735 73 Karviná 9, č. 558.

Měřidla MP40, MP80, KC507–9 a patička k IO. Mir. Hönig, 735 14 Orlová 3, č. 978.

2 ks BFT65, zn. Siemens. Jan Šesták, Govorova 4742, 430 04 Chomutov.

Různé IO, LQ100, LED čísla, MP, isostaty, diody, tranzistory, tyristory, triaky, IFK120 a jiný radiomateriál, cuprexitit, 2x tl. 2,3 mH, 2x ARN664, 2x ARV081. Nabídněte s cenou. D. Forro, B. Němcové 366, 542 01 Zlatéř.

3x SFE 10,7 MA nebo SFC 10,7 MA se stejným barevným označením. Nabídněte s cenou na adresu: Josef Žďárek, 549 06 Bohuslavice nad Metují 328.

Obrazovku B10S1 nebo i jinou symetrickou, s ob- jímkou. Nabídněte. Václav Kaňa, 756 54 Zubří 957.

PU120, AR 1/81, AR 2/81. Josef Bílek, 386 01 Strakonice IV/221.

Vf tranzistory BFR90, 91, BF 900, 905, BFT66, vf generátor RFT 28–240 MHz, GDO a jiné meracie přístroje. Peter Knápek, Sládkovičova 6/22, 965 01 Žiar n. Hronom.

Stabil. zdroj, multimetr, generátor funkcí. Pom. obvody k MCS 85. J. Cejka, Leninova 662/97, 160 00 Praha 6.

Špičkový magnetofon cívkový nebo kazetový, více- motorový. Dále Music Recovery Modul MRM101 fy Garrard. Navrátil, pošta 5, schr. 391, 500 05 Hradec Králové.

Repro ARO835 nebo ARO814. Nabídněte. Vladimír Loskot, Družstevní 27, 412 01 Litoměřice.

Dvanáctimístný display LED, společná katoda, dél- ka max. 60 mm, výška číslic 3 mm. Ing. Josef Hutar, Purkyňova 1, 412 01 Litoměřice.

Sadu jap. mf traf 7x7 (žlutý, bílý, černý), tantaly, TE121, 33M, 2M2, 1M, 4M7, IO, LED, tranz. a další souč. J. Jaroš, Proloužená 264, 530 09 Pardubice.

Repro Celestion, JBL Typ G15/150 W, 2 ks, typ G12 (14)/100 W, 4 ks. Nepoužité – udat cenu. Jiří Toman, Znojemska 1130, 674 01 Třebíč.

Gramofon SG60 Junior. Jozef Blaško, Gottwaldova 1025/11, 024 01 Kys. Nové Mesto.

Osciloskop, NF milivoltmetr, NF a VF generátor a RCL měřič. Radomír Vencour, Marxova 1059/13, 277 11 Neratovice.

IO 741, 747, 748, MC1310P, MDA2020, LED. Ponúknite množstvo a cenu. MUDr. P. Kovalčík, OÚNZ-OHS, 075 01 Trebišov.

Různé IO, tranz., krystaly, LED – čísla, přesné R a C. Typ, cena. L. Oravec, Nezvala 2505, 434 00 Most.

AR 60–67, AR – A číslo 10/75, 2/76, KT814A, KT, KC, KF, KU. Josef Vojáček, Vrchlického 2242, 438 01 Žatec.

Gramo HC646 a SG60, zesilovač TW30 a TW40, mgf. B4, B400, B444 lux a lux super, B43, B43A, A3, A3 VKV. Pouze písemné nabídky. K. Ludvík, Kozí 19, 110 00 Praha 1.

RCA40673, UAA180, 170, LM324, MM5312, 14, MC1310P, SFE 10,7, TDA2020, 2010, TCA730, 740, MAA661, LED Ø 5 ž. J. Houček, Krátká 268, 257 91 Sedlec-Prčice.

Magnetofon B4 jenom mech. část nebo vrak, naví- ječka trafo, uveďte cenu. Výměním nebo koupím za C4323, PU120, DU10, příp. doplatím. Zdeněk Galuška, tř. Vítězství 584, 768 05 Koryčany.

Magnetofon B73. Zánovní nebo v dobrém stavu. Martin Šelčík, Jurkovičova 18, 600 00 Brno.

Větší segmentovky LED, 6 ks, krystal 100 kHz. Bur- da, Wintrova 9, 160 00 Praha 6.

VÝMENA

10 ks MAS562, nové za AY-3-8500, 2 ks MAA661, 1 ks krystal 1 MHz nebo 100 kHz. Zbytek prodám (80 % MC). Jiří Vrabec, Borový vrch 288/8, 460 13 Liberec 13.

MH74164 za jap. mf. trafo žluté, bílé, černé a KU608 nebo prodám a koupím. J. Hušek, K Polabinám 1895, 530 02 Pardubice.

IO, MH8400, 2 ks, 8420, 10 ks, 7474, 9 ks, 7490, 12 ks, 7442, 2 ks, 5474, 8 ks, za meriací přístroj (V, A). Jozef Komorník, 925 24, Králova pri Senci 239.

Nový lcomet za zosilovač 2x 10 W alebo niečo podobné. Ján Solár, Nábřežná 4/2p., 940 01 Nové Zámky.

Dám MM5316N za ant. zes. I. až V. pásmo a VKV-FM. J. Blohann, Buzulucká 310, 415 03 Teplíce III.

ROZŇNÉ

AR 3/73 kúpi za Kčs 8.– Pavel Šoltis, Družstevná 41, 911 01 Trenčín.

Kdo předělá Claviset Weltmeister na Fender piano? Miroslav Sedlák, Sokolovská 391, 793 51 Břidličná.